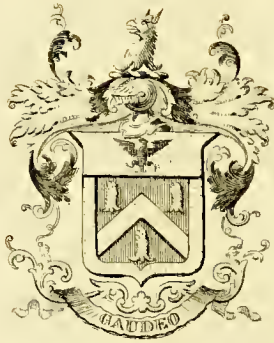

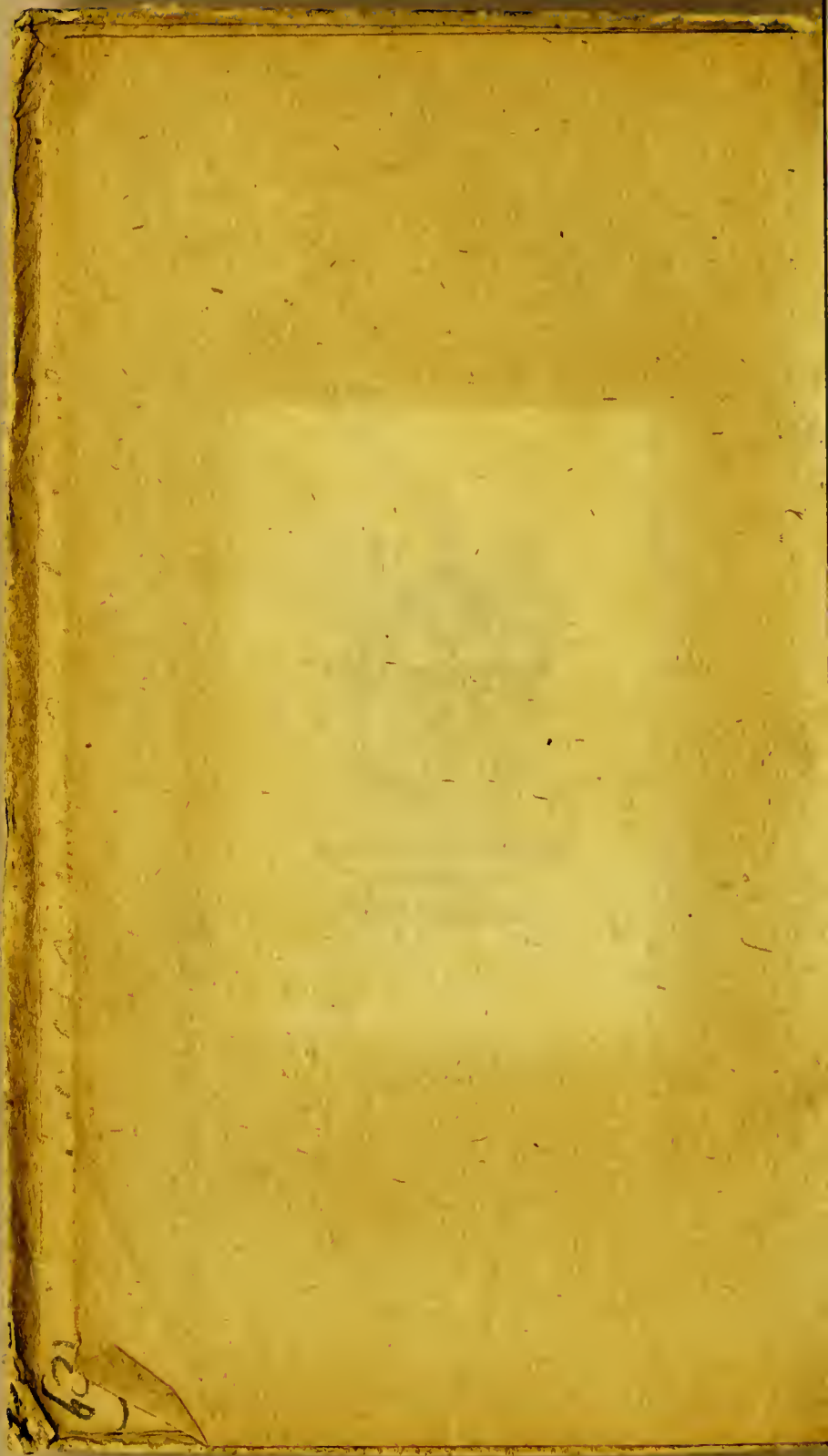
HH 12820

Handwritten text on the left edge of the book cover, possibly a library call number or title, written vertically.

John Carter Brown
Library
Brown University

3344

COMMENTARIOLUS
DE
STATU
FŒDERATI BELGII.

HAGÆ-COMITUM
Ex Typographia ADRIANI VLACQ.

1659.

RPJCB

27

COMMENTARIOLUS
DE
STATU CONFœ-
DERATARUM PRO-
VINCIARUM BELGII.

Editio quinta auctior & emendatioꝛ.

ACCESSIT

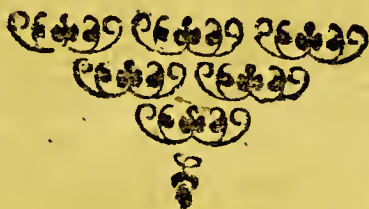
De eadem materia

PAULI MERULÆ

DIATRIBA

NEC NON

*Decretum Ordd. Holl. & West-Frisiæ,
De Antiquo Iure Reip. Bataviæ,*

HAGÆ. COMITUM,

Ex Typogr. ADRIANI VLACQ.
c1o 1o clix.

RPJCB

TYPOGRAPHUS

Lectori S.

Commentariolus de Statu
Fœderati Belgii quinta hac
editione auctior jam prodit,
additis & mutatis plurimis
rebus quæ ad notitiam nobilissimarum
& potentissimarum harum Provincia-
rum conducunt. Quis sit Libri au-
ctor, quandoquidem nomen appositum
haud fuerit, non nisi ex aliorum fide
mihi innotuit. Dicunt Boxhornium
eum scripsisse & in Collegiis prælegis-
se, ac à Discipulis descriptum, publici
tandem juris esse factum: Benè verò
satis exceptum exinde conjicio quod
toties jam recusatus fuerit. Exemplari-
bus igitur deficientibus, scriptum hoc
prælo rursus nostro subicere visum
fuit, atque quædam addere ex Scokio
atque aliunde desumpta, quæ huic ma-
teriæ non incongrua mihi visa sunt,
dispositis Capitibus eo ordine, quem
tibi non displiciturum confidimus.

Habes hic brevem descriptionem

(.:.) 3 quibus

quibus de causis hæ Provinciæ ab Hispaniæ Rege deficere, foedusq; mutuum inire coactæ fuerunt, quod adeo foelicitè successit, ut ad plenam libertatem se vindicarint, Paxque perpetua cum potentissimo Principe facta sit. Habes hic formam regiminis illustris hujus Reipublicæ, cujus vires & potentiam universus Orbis cognoscit per ea quæ Terra Marique gesta sunt, & per celeberrima commercia quæ per totum Terrarum orbem à Mercatoribus Incolis instituuntur, ad stuporem atque fortasse ad invidiam multorum.

Diceres Naturam locorum situ & opportunitate aquarum omnia contribuisse quæ ad felicitatem splendidissimæ Regionis desiderari possunt; Quicquid enim in toto Mundo inveniri potest, hîc tanquam ad communem officinam commodissimè advehitur, atque in alias etiam Regiones evehitur, magno universi orbis commodo & Incolarum emolumento. Quàm liberè, quàm securè, quàm pacificè, quàm bea-

tè hic tanquã in communi totius mûn-
di patria vivere liceat, notius est quam
ut referre opus sit.

Deus Statum hunc in suâ felicitate
conservet, de cujus perpetuitate vix
dubitari potest, dummodo concordia
quæ hæctenus floruit remaneat.

Er-

Eraata Typographica.

Pag. 16. lin. 28. lege *ad illud.*

Pag. 17. lin. 10. lege *justitie vacantes.*

Ibid. lin. ult. lege *affectat.*

INDEX CAPITVM

COMMENTARIOLI

De Statu Reipublicæ Fœderatorum Belgarum.

Cap. I. **B**reviter proponitur occasio, qua
Respublica hac constituta
fuit, atque Vnionis Fœdera-
tarum provinciarum leges
recensentur. Pag. 1.

Cap. II. Secundum proprium suum ordi-
nem definiuntur Provinciae, quæ ad
Rempublicam Belgii, secundum Vnionem
Vltrajectinam pertinent: distinctis ab
illis appendicibus. 15

Cap. III. In quo consistant iura Maje-
statis. 18

Cap. IV. Quæ ratio fuerit supremi Con-
fessus, seu Ordinum quasi Generalium us-
que ad tempora Comitum Licestrie. 21

Cap. V. In quo consistat superioritas Col-
legii Ordinum Generalium, & quanam
exæquatur, quæ aliàs ab Ordinibus singu-
larum Provinciarum expediri non pos-
sunt.

I N D E X:

<i>sunt.</i>	23
Cap. VI. <i>Quousque se extendat potestas Ordinum Generalium.</i>	26
Cap. VII. <i>Quinam ad Collegium Ordinum Generalium delegari soleant, & quis- nam inter delegatos ordo servetur.</i>	28
Cap. VIII. <i>De praescriptione, quam Hol- landia & west-Frisia Ordines deputatis suis ad confessum Ordinum Generalium exhibent, eorundemque deputatorum co- ram eo juramentum.</i>	31
Cap. IX. <i>De Magno Concilio, quod ex- traordinarium esse solet.</i>	35
Cap. X. <i>De Consilio Status, post Consilium Ordinum Generalium amplissimo.</i>	36
Cap. XI. <i>De Ordinum in quacunque pro- vincia potestate.</i>	39.
Cap. XII. <i>De Ordinibus Hollandia & Ze- landiae.</i>	42
Cap. XIII. <i>A temporibus Caroli V. Im- peratoris in Belgio notati sunt Guberna- tores: qui duplices iterum fuerunt: enu- merantur omnes illi usque ad motus Bel- gicos.</i>	44
	Cap.

I N D E X.

Cap. XIV. De ratione Gubernatorum in Belgio usque ad mortem Guilielmi Primi, Auraci Principis.	49
Cap. XV. De Fœderati Belgii Gubernatoribus usque ad annum 1621.	53
Cap. XVI. De Fœderati Belgii Gubernatoribus, usque ad annum 1651.	56
Cap. XVII. De Gubernatoris munere.	59
Cap. XVIII. An Fœderatæ provinciæ possint subsistere sine Gubernatore.	62
Cap. XIX. De opibus, quibus Fœderatorum Belgarum res sustentantur.	65
Cap. XX. De præcipuis munimentis, quibus Domi aut Foris Fœderatorum Respublica sustentatur.	70
Cap. XXI. De Fœderibus, quæ Fœderatæ Republicæ cum exteris Principibus aut populis intercedunt.	82
Cap. XXII. De cura rei maritimæ & supremis Architalassicis conciliis, ejus tuendæ causâ à Fœderatorum communitate institutis.	90
Cap. XXIII. De singulari Urbium Hollandicarum Regimine.	59
Cap.	

I N D E X.

- Cap. XXIV. De tributis ac vectigalibus:
quotuplicia illa sunt. Denique de eorum
colligendorum per universam Hollan-
diam ratione. 101.
- Cap. XXV. De Collegiis Societatum V-
triusque Iodiæ, quibus in Orientem at-
que Occidentem navigatur. 117
- Cap. XXVI. Quid de perpetuitate aut
duratione foederata hujus Reipublicæ ju-
dicandum sperandumque sit. 139
-

Quibus subjuncta est

PAULI MERULÆ de Statu Reipu-
blicæ Batavica Diatriba. 147

Item,

Decretum Ordinum Hollandiæ & west-
Frisiæ, de Antiquo Iure Reipublicæ Ba-
tavicæ: 160

Nec Non,

Articuli Pacis, Unionis & Confœderationis
inter Angliam & Fœderatum Belgium.

COM-

COMMENTARIOLUS

DE STATU

FOEDERATI BELGIJ

CAPUT I.

Breviter proponitur occasio, qua Respublica hæc constituta fuit.

Consideraturi statum Reipublicæ Belgarum fœderatorum, (sive ejusdem formam, modum, atque conditionem) ante omnia edifferere convenit, qua occasione Respubl. hæc per fœdus indissolubile ex pluribus populis, (quorum tamen intererat vim dispersam in unum coire) velut ex diversis elementis coaluerit: quod quoniam commodè præstari non potest, nisi paulò altiùs omnia accersantur, paucis præterita secula lustrabimus, quò commodiùs præsentis Reipubl. facies delineari queat.

Quemadmodum ergo singulari Dei moderamine pleræque Belgij Provinciæ ad Philippum cognomento Bonum devolutæ sunt, sic per Carolum Audacem, ejusque filiam unicam Mariam ad Maximilianum Austriacum,

cum, & ab eo ad Philippum Pulchrum, illi usque filium Carolum, quintum ejus nominis inter Imperatores, pervenerunt.

Carolus excepit Philippus II. filius, cui præmissis serijs admonitionibus de observandis Belgarum privilegijs, regimen Belgicarum Provinciarum Carolus ipse vivus & valens Bruxellis cessit 25. die Octob. anno 1555. circa quod ne fortè quid innovaret, aut faciles aures innovationem suadentibus præberet, ipse Philippus præstitit solenne juramentum de observandis privilegijs, cujus hæc clausula extitit: *Et sinos aut ipsi, aut per alium quemvis, aut etiam hærcdes, posterive nostri, contra hæc aut universa, aut singula, quocumque modo fecerimus: Consentimus, volentique animo permittimus ijsdem nostris Prælatibus, Baronibus, Equitibus, Civitatibus, municipijs, omnibusque nostris jam dictis, ut nobis, nostrisve hærcdibus, aut posteris, nullum omnino nobis obsequium præstent, neque ulla in re, qua nobis opus sit, quamvis ab ipsis petemus, aut requiremus, pareant, donec quod ita commissum fuerit, correxerimus, restituerimus, ab eoque plenè desiterimus, atque renunciaverimus.* Simulque acceperunt seria patris monita, eò spectantia, ne audiret ees, qui fortè consulturi essent, Belgicas provincias, ad modum aut Castiliani regni, aut Indiæ administrandas esse.

Cæterùm immemor tum paternorum monitorum, tum sacrosancti juramenti Philippi

Philippus II. esse cœpit, ex quo abiit in Hispaniam: (accidit hoc d. 26. Sextilis anno 1559.) relictâ enim in Belgio Margaretâ Parmensi, titulo Gubernatricis, eique adjuncto Cardinale Gravellano. I. Diram illam inquisitionem Hispanicam in liberas terras introduxit, atque intolerandam in conscientias tyrannidem exercuit. II. Eo fine novos quoque Episcopos, tum Hispanicæ dominationi, tum inquisitioni in Belgio novæ & inauditæ additissimos, inconsultis Ordd. invitoque Clero, cui magna pars reddituum annorum adimebatur, novis Episcopatibus præfecit. III. Ordines liberum Concilium, in quo de remedio in commune consultaretur, flagitantes, præfractè audire recusavit. IV. Nova & intoleranda tributa, obloquentibus frustra Ordinibus, imposuit. V. Eversis ordinarijs tribunaliibus, novum, sanguinarium vulgò dictum, constituit, in quo coram iudicibus Hispanicis sæpius de capite, quam de fortunis disputari solet. VI. Non tantùm aliquot millia è vulgo, sed primarij proceres, Comes Egmontanus & Hornanus falsis criminibus circumventi, ac deincepe capitis damnati fuerunt. VII. Montigniacus, & Comes Bergensis oratores in Hispaniam missi ad perferenda populi mandata, primò in carcerem coniecti, & dein interfecti sunt; hoc quidem clanculario eneno sublato, illo verò in propatulo securi percusso. VIII. Liberis civitatibus præsidia

Hispanica, à quibus tyrannicè habiti sunt ci-
 ves, imposuit. IX. Nobilitati Belgicæ præter
 omnem rationem omnes prærogativas, atque
 privilegia eripuit. Denique omnibus modis
 laboravit, liberas provincias jure suo, quod
 se factum tectumque servaturum esse, sanctè
 promiserat, exuere, ut in ijs pro libitu quem
 admodum in Indijs solet, dominari posset, at-
 que submotis Belgijs, per Hispanicos mini-
 stros quidvis impune perpetrare.

His similibusque malis non tam fatigati,
 quàm oppressi Belgij Proceres, scutum an-
 te, quam gladium arripuerunt. Eòque I. Or-
 dines Brabantia ad arcendos novos Episco-
 pos, ex concilio Principissæ Parmensis anno
 1562. legatos in Hispaniam miserunt, qui
 Regi privilegia sua exponerent: Sed ultra an-
 num & amplius detenti, ac delusi, vanisque
 promissis onerati, domum redierunt. Quod
 & accidit Montigniacò, qui eadem de causa
 eodem anno à Principissa, & Equitibus aurei
 velleris ad Regem orator erat missus. II. Ite-
 rato anno 1565. Legatus in Hispaniam mis-
 sus est Comes Egmondanus: Sed quamvis sæ-
 pè cum Rege egerit, promissum tamen In-
 quisitionis moderamen non sensit Belgium.
 III. Toties deceptis Belgis, qui inter eos no-
 bilitate præstabant (licet plerique eorum Pa-
 panæ adhærerent religioni) magno numero
 ad mutuam defensionem & securitatè foed-
 us inierunt anno 1566. IV. Confœderati
 nobiles

nobiles eodem anno; Principissæ supplicem obtulerunt libellum, quo humillimè & obnixè petebant, aut veriùs implorabant, sanguineorum edictorum abolitionem: Sed præter abjectum Geusiorum titulum, nihil impetrarunt. V. Eodem anno nomine Principissæ, & confœderatorum nobilium, in Hispaniam ablegati Montigniacus, & Comes Bergensis, contra jus gentium custodiæ mandati, & interfecti sunt. VI. Licet inter Principissam, & nobiles confœderatos convenisset æquis conditionibus, nihilominus Albanus Dux cum delecta Hispanorum militum manu in Belgium anno 1567. ad Inquisitionem invehendam, & privilegia opprimenda, missus est. Ipsa Parmæ Principissa admirante, exercitum, sub tam immanis crudelitatis duce, in Belgium per se jam ante pacatum, à Rege immitti.

Fatigatâ per quadriennium, hunc in modum patientiâ Ordinum Belgicorum, animi eorum seridè tandem irritati fuerunt supplicio, quod Albanus dux de Comite Egmondano & Hornano, per omnia insontibus, sumpsit Bruxellis anno 1568. mense Junio: Ex quo tempore, multi eorum de vindicta cogitare cœperunt. Quæ enim anno præcedenti arma duce Brederodio paraverant, ad vitæ fortunarumque defensionem necessariam solummodo parata erant.

Ab eo tempore usque ad Pacificationem

Gandavensem; variâ fortunâ, cum Hispanis luctati sunt Belgij Proceres, certante quasi cum libertate fide; nihil enim ad pacem postliminio restituendam reliqui fecerunt. Per illam autem anno 1576. 8 die Novemb. cunctæ Provinciæ (omnibus & singulis libertate religionis suæ concessâ) arctissimâ unione se obstrinxerunt ad mutuam defensionem, & auxilium contra Hispanos, cum ante, anno 1572. d. 19. Julij, Ordines Hollandiæ, instituto Dordraci Nobilium, delegatorumque ex plerisque urbibus conventu, bellum contra Albanum decrevissent.

Cum verò Philippum II, (cujus honori nimium quantum pepercerant) nulla ratione ad saniolem mentem revocare possent, multæque Provinciæ à pacificatione Gandavensi se subduxissent, inita ante anno 1579. inter Provincias, quæ & hodie inde unitæ vocantur, Unione Ultrajectinâ; Hagæ congregati, qui unioni illi adhærebant Ordines, quâ Pontificij, quâ Reformati, 26. die Julij anno 1581. pronunciarunt eum imperio excidisse. Quod facere illis licuit non tantum propter plurimas graves rationes: sed etiam ex vi pacti, cujus jam antea obiter facta fuit mentio. Hoc quippe à Philippo violato, ipsi Ordines cum Provincijs commissis, omni obsequij vinculo ipso jure exsolvebantur. Neque hoc novum fuit in Belgio: Jam olim enim Johannes ejus nominis III. Dux Brabantiæ, quod parum

memor

memor esset conditionum, quibus erat receptus, ab Ordinibus ejus Provinciæ motus erat, suffecto ejus fratre Philippo.

Atque sic ab anno 1579. ab ea ipsa, cujus am meminimus, sive ab Ultrajectina Unione, quædam Belgij *Provinciæ Unitæ* sive *fœderatæ* dici cœperunt. Non tamen omnes illæ, quæ septenario numero, fausto haberi jam olim solito, definiuntur, initio in confœderationem hanc nomen dederunt. Ut enim Annales libri nobis testes sunt, in hanc arctiorem Unionem primo consensere Geldriæ plenipotentarij, ut & Zutphaniz, nec non integra Hollandia, Zelandia, diœcesis Ultrajectina, ut & Frisia Omlandica inter Amasim & Lavicam: Quibus postea se conjunxit Gandavum, ac speciatim nobilitas destriectus Noviomagensis, & Arnhemensis, minoresque Velaviz civitates, ut & plerique Frisiz Grietmanni cum præcipuis urbibus ejusdem Provinciæ, simulque Antverpia, Ipera, atque Breda; Transisalaria postea succedente, cum Groninga anno 1594. d. 23. Julij, tum ex pacto, tum ex arbitrio Ordinum reliquarum Provinciarum. Ultrajectinæ istius Unionis leges hæ sunt.

I. Geldria, Hollandia, & cætera ditiones æterno fœdere ita sibi invicem illigantur, ac si una omnium ditio foret: A fœderatis sive testamento, sive codicillis, sive donationibus, sive cessionibus, venditionibus, contractibus, pactis, matrimonijs

Principum, aut aliâ aliquâ ratione æternùm non divelluntur.

II. *Singularia tantùm privilegia, singulareſque libertates, immunitates, jura, ſtatuta, conſuetudines à Majoribus accepta, cuncta integra & illibata ſingulæ ditiones ſibi conſervanto, in ijs conſervandis tuendisque aliæ alias quavis ope adverſus quoſvis juvanto: Sin autem harum rerum cauſa controverſiæ quædam litesque inter has & iſtas ditiones exorta ſint, aut exoriantur, eæ ordinaria Iudicum ſententia, vel quorundam arbitrio, aut amico contractu deciduntur, ſopiantur: Quamdiu deciſæ illæ aut ſopitæ non fuerint, nulla ditio alteri ditioni noxam aut damnum inferat,*

III. *Eædem ditiones invicem ſeſe adverſus quamvis vim ab Hispanis, aut eorum nomine ab alijs inferendam bonis ac ſanguinis impenſis juvare tenentur. Quicquid ſingulis ditionibus evenerit, omnes ad ſe pertinere arbitrentur.*

IV. *Eædem ditiones adverſus quoſcumque, ſive indigenas ſive externos Principes Dominoſve, hoſtilia quocumque tandem nomine, & ob ſingulares controverſias ſingulasque tantùm ditiones ſpectantes inferentes, invicem ſe optima fide defendere conſtrictæ ſunt, ijs copijs tantisque opibus, quantæ plurimum Fœderatorum conſenſu requiri videbuntur.*

V. *Quo eædem ditiones, urbes & membra hujus fœderis adverſus vim omnem & irreptiones hoſtium tutiores ſint, limitaneæ civitates, a-*
liaque

FOEDERATI BELGII.

etque, ubi id consultum videbitur, communibus
 opibus, ex communi Fœderatorum arbitrio &
 consensu muniuntur, sumtusque in eam rem suffi-
 ciunt singulares illæ ditiones, quarum urbes ar-
 cesque muniendæ videbuntur. Sin verò consul-
 tum videbitur novas arces, novaque militiæ ope-
 ra alia exstruere, aut vetera demoliri, eorumve
 formam mutare, omnes fœderatæ ditiones pariter
 impensas præstanto.

VI. Quò autem opes idoneæ præfatis alijsque
 belli sumptibus sufficiant, ad earundem ditionum
 defensionem, in singulis eadem formâ, iisdemque
 legibus vectigalia cujusvis vini, cereris, fru-
 menti, salis, panni, serici, majorum jumentorum,
 consistorum agrorum, pascuorum, mercium in pu-
 blicis libris expendendarum nomine, communi
 consilio & consensu exiguntur. Regalia quæ ad
 Hispaniarum Regem hætenus Ditionum harum
 Dominum pertinere, si opus in eundem usum
 convertuntur. Æs ex præfatis vectigalibus col-
 lectum, in usum & defensionem communis causæ
 tantum destinatur. Eadem vectigalia prout mi-
 nor aut major necessitas flagitabit, ex communi
 consilio minuuntur aut auguntur.

VII. Limitaneæ Civitates, quævis militum
 præsidia ex Fœderatorum jussu accipere & ad-
 mittere tenentur, stipendia illis, communibus om-
 nium sumptibus persolvuntur. Et quò earum-
 dem Urbium securitati magis provisum sit, præsi-
 diarij illi milites, eorumque præfecti fidelitatis
 iuramentum non modò generatim omnibus fœ-
 deratis

deratis, sed etiam illarum Urbium Magistratibus singulatim dicunt. Quò, ne oneri civibus ijdem milites sint, disciplinae militaris accuratissimæ quàm primùm cunduntor leges. Præsidiarius miles à vectigalibus solvendis immunis non esto. Civibus hospitij nomine, quòd militibus præbituri sunt, certa pecuniae summa ex fœderatorum ærario persolvitor.

VIII. Quotquot ætatis annum 18 attigere, & sexagesimum nondum emensi sunt, post exactum à condito hoc fœdere mensem unum in omnibus Fœderatorum ditionibus lustrantor, eorumque nomina & numerus Supremo Fœderatorum consensui exhibentor; quemcumque autem illorum usum esse voluerint, Fœderati ex communi consensu statuunt.

IX. Non nisi ex communi omnium assensu, & omnibus pariter probantibus, nemine refragante, pax, bellum, aut induciæ ineuntor, vectigalia, aut tributa indicuntor. Res cæteræ ad executionem & administrationem hujus fœderis spectantes, plurimum inter Fœderatos suffragijs ineuntor, aguntor & executioni mandantor. Si tamen belli aut pacis, aliarumve majorum rerum nomine inter se convenire haud possint Fœderati, arbitrio, donec aliud statutum fuerit, Gubernatorum singularum ditionum res controversæ submituntor, eorum arbitrium sequi fas omnes esto.

X. Singulæ prædictarum ditionum confœderationem, ligam aut unionem cum vicinis alijsque exteris Principibus aut populis ineundi propria

uctoritate, sine omnium foederatorum consensu potestatem non habent.

XI. Si qui vicini Principes, Domini aut populi huic etiam foederi velint illigari, ad id ex communi consensu admittuntur.

XII. Eandem monetam probant omnes, & eandem omnes improbant. Quod monetariam rem spectat, de ea ex omnium consensu leges quam primum promulgantur, easque omnes sequuntur.

XIII. Quod publicum Religionis exercitium permittendum, vel non permittendum ijs, qui à Reformata diversi sunt, spectat, singulae ditiones de eo pro arbitrio ex usu suo statuunt, interim libertatem Religionis conscientiaeque cuiusvis indulgere omnes tenentur, neminem ejus causa persequuntur, aut negotium faciunt.

XIV. Si quae, quod non faxit Deus, inter quasdam ex ditionibus foederatis controversiae extiterint, caeterae ditiones, quas controversiae illae non spectabant, pacis publicae causa eas ex jure aequo & bono decidendi potestatem habent. Sin verò omnes generatim ditiones oblatae controversiae spectaverint, ditionum singularum Gubernatores, eodem, quo supra dictum est, modo sententiam pronunciant.

Decisio ejusmodi controversiarum ultra mensem non differatur, & quia interest hujus impri-
mis Republicae, concordēs inter se agere has ditiones, ac idcirco ejusmodi lites non trahi aut proferri post sententiam, sive ab alijs ditionibus, sive à Gubernatoribus latam, appellationi, exceptio-

ni, revisioni, nullitati locus non esto.

XV. Eadem ditiones, urbes & membra, ne exteris Principibus, populisve belli Fœderatis inferendi occasionem præbeant, ante omnia caven- to. Idcirco cum exteris æquè ac indigenis ex jure æquo & bono, & eodem modo agunto. Si quæ ditio hanc legem infregerit, quovis pacto eam ad observationem ejus compellere cæterorum Fœderatorum muneris, curæ ac potestatis esto.

XVI. Singularum ditionum Ordines aut Præfecti aliarum ditionum, quæ huic fœderi se dederunt, dabuntve, subditos ultroque citroque committentes, alijs aut majoribus oneribus, quàm cives domesticos non premunt.

XVII. Quò autem communis Fœderatorum Reipublicæ administratio rectè instituat, & consilia publica optimè ineantur, omnium Fœderatorum nomine Plenipotentiarij quidam constituuntur Illi statum diem & locum conventui Ordinum singularum ditionum indicunt, Gravamina sive capita, de quibus agendum erit in tempore ad eos transmittunt, si quæ tamen ejusmodi sint, quæ hætenus tegi & clam haberi expediat, ipsis majoribus omnium Fœderatorum Comitij & conventui servantur. Vocatæ & monitæ in hunc modum singulæ ditiones legatos suos idonea instructos auctoritate, ad indicatum diem & locum Comitij, aut Conventui Fœderatorum omnium mittunt. In his Comitij plurimum sententiæ paucorum suffragij præferunt, ijs exceptis maioribus rebus, de quibus modò

dictum est. Quod si ditiones quædam legatos suos idonea instructos auctoritate ad indictum diem & locum mittere neglexerint, nihilominus reliquarum Legati, qui præsentés se sissent, quid agendum consulendumve videbitur, consulunto, decernunto, & decreta haud aliter, ac si omnes Comitij interfuisent mandanto. Sin verò res ejusmodi veniant in deliberationem, quæ moram pati posse videntur, iterum atque tertio Ordines ditionum, quarum Legati absuerunt, monentor & Legati evocantor; quibus verò integrum non erit ad ea Comitija Legatos suos amandare, scripto sententiam suam complecti, eamque transmittere liceto.

XVIII. Si quæ talia singularum ditionum Ordines cognoverint existimaverintque, de quibus omnium Fœderatorum consilia exquiri debeant ac expendi, eorum indicium Plenipotentiarij, quibus evocandorum Ordinum potestas est, faciunto: Plenipotentiarij autem eo nomine omnium fœderatorum Convantum indicunto.

XIX. Si de mente aut Interpretatione harum legum controrersie quid obortum sit, aut in ea obscurum, sententia plurium ex Fœderatis ipsarum legum sententia & mens censetor.

XX. Si novas verò leges addere, aut receptas mutare vel augere pro occasione necessarium fuerit, de ijs ex omnium suffragio & consensu statuunto.

XXI. Has leges omnes sanctè observanto, in eam rem solenni juramento se obstringunto. Si
quid

quid in contrarium aut directè aut indirectè factum fuerit, nullum atque irritum censetor, eorumque qui contravenerint, & contravenire persisterint, bona, urbes, arces, agros, cæteris invadere licitum & iustum erit. Si denique beneficio iuris quid his legibus adversum sit, præsertim illius, quo statuitur generalem renunciationem locum non habere, nisi specialis præcesserit, singuli Fœderati renunciatio.

Hæ sunt illæ leges, quæ initium huic Reipublicæ fecere, ita hodie omnes accuratissimè adhuc observantur, nisi quod articulum decimum tertium, continentem ea quæ religionem spectant, Generales Fœderati Belgij Ordines Anno 1583. ita determinarunt & immutarunt.

Quandoquidem articulorum quorundam amplificatio, deductio & mutatio unione Ultraiectina concessa erat, eam provinciarum securitas & salus illam requirere viderentur: Ordines penitus decimum tertium articulum introspicentes communi consensu statuerunt: nullam religionem aut eiusdè exercitiū admittere in posterū, quàm quæ publicè in septem Fœderatis Provincijs docetur, nempe Reformatæ. Si tamen quædam provinciæ, membra aut urbes religionis Pontificiæ huic fœderi accedere vellent, ijs religionis libertas integra servaretur: modo reliquis eiusdem fœderis articulis subscriberent.

CAPUT II.

Secundùm proprium suum ordinem definiuntur Provinciæ, quæ ad Remp. Belgij, secundùm Unionem Ultrajectinam pertinent; distinctis ab illis appendicibus.

Ruditer delineatâ fœderati Belgij Republicâ, deinceps despiciendum, quæ Provinciæ ad fœdus pertineant. Observandum ergo ante omnia, non omnes urbes, quæ subsunt Ordinum Generalium curæ, simul in fœdere censeri, suosque Legatos Hagam Comitum mittere, sed quod postea accesserint armisque subactæ fuerint, velut Provincias apud Romanos, haberi. Petiere quidem, maximè quæ plures numero per Dei armis Belgarum benedictis gratiam Brabantix paulatim subtractæ fuerunt, admitti in supremi regiminis societatem: cæterum hætenus locus ijs non est factus, tum quod magnis impensis essent subactæ, Hispanicoque jugo subtractæ; ad hoc non sufficerent ferendis sufficientibus oneribus pro communis fœderis defensione; tum maximè quod æquum videretur Rempubl. constitui ab ijs Provincijs, quæ primæ ad eam fundandam signum sustulerant; nec sine ratione metueretur probatæ concordix pluribus

bus in suffragiis admiffis. An vero eædem Brabantix urbes, ex Dei benedictione ad numerum octonarium redactæ; videlicet Sylva-ducis, Breda, Bergizomium, Mofc-Trajectum, Gravia, Steenbergæ, Eindovia, & Helmontium, cum pagis plurimis, mereantur ad modum Drentix, habere proprios ærarij inspectores, independentes ab Ordinibus Generalibus, ulteriori difquisitioni hæctenus refervatur. Interim ab aliquot annis jam dictæ Brabantix urbes tribunal habent, vacans inftar fupremi judicis, ad quem ultima folet effe provocatio, cauffis per modum appellationis aut reformationis ad illud devolutis. Conftitutum hoc eft Hagæ-Comitum, ab anno 1710 xci. ornaturque à feptem Senatoribus, Graphiario, Advocato Fifci, & Procuratore Generali, cognofcitque non folum de cauffis, quæ per rationem appellationis aut reformationis ad illud deferuntur, verum etiam coram eo omnia Feuda Brabantica, revelantur, omneſque feudales cauffæ difcutiuntur. Quomodo & Medioburgi in Zelandia conftitutum eft tribunal Flandricum, pari ratione vacans tum negotijs Feudalibus, tum etiam reliquis cauffis, quæ per modum appellationis ex ijs locis, quæ Ordines Generales ſubegere, illud devolvuntur: Ad quod præter Præfidem & feptem Senatores, Advocatus Fifci, Superintendens Feudorum, & Procurator Generalis, cum Graphiario pertinent.

His Brabantia, ac Flandria urbibus, districtibus, atque propugnaculis fere adæquata est Drentia: Quanquam enim jus habet eligendi sibi Governatorem, & more reliquarum Provinciarum ad ferenda ordinaria onera concurrat, ambulatoriumque per pagos habet tribunal, à quo ulterior non datur provocatio (vulgo de *Lottinch* vocant) nec non quoque Delegatos Ordines ærario & injuriæ vacantes; Satrapam scilicet cum quatuor deputatis, in Comitibus solennibus in pago *Assen* haberi solitis, constitutis; hæc tamen Delegatos suos in Ordinum Generalium Confessu non habuit: tum quod initio in fœdus nomen non dederit; tum etiam quod postea nulla fuerit occasio per certæ urbis deditioem fœderis Privilegia paciscendi, præter Covordiam quæ adhuc controversi juris est, vix ullo municipio (Meppeliam, pagum referentes, si excipias) in ea occurrente; ad hoc in hunc usque diem distincta ea manente à vicinis Provinciis, ex quibus si eligeret unam (hac ipsa tamen una consentiente,) quo cum ea in unum quasi corpus coalesceret, per illam ad moderamen supremorum negotiorum ex ordine forte expeditius pervenire posset. Drentia in rescriptis Consilij Status jungi solet Dominium Rhunense, per antiqua Munsterianæ familiæ ditio, quod tamen Drentia se subducere etiam hoc tempore laborat, sui que arbitrij, & juris esse assertur.

Pertinent

Pertinent vero ad foedus, ejusque per suos Delegatos defensionem, Geldria, Hollandia, Zelandia, Trajectum, Frisia, Transfulantia, Groninga, atque Ommelandia, quarum septem Provinciarum, totidem sagittis adumbratarum, auspiciatam unionem, Leo arctissime septem sagittas complectens repræsentat, fervire propterea quoque solitus sigillo Ordinum Generalium, vice characteris consignantissimi non minus quam candidissimi. Ordo jam notatus, inter septem provincias uti usitatus fuit à primordijs, Unionis Ultrajectinæ; ita ratione Ultrajectinæ diæcesios, atque Frisæ aliquando quæstio mora fuit, hac præ illa provincia prærogativam in sessione sibi arrogante: At, uti hæctenus tuta Ultrajectinis est possessio; ita ἀκόνητα μὴ δῆι κοινῆν, plausibileque, pro Ultrajectinis hæc dux rationes militant; quod olim Frisia, quod adjura Canonica paruerit illi Episcopo, quem hodie Ultrajectini ordines repræsentant; ad hoc multis civitatibus Frisæ dubijs etiamnum, tota Ultrajectina provincia in Unionem Ultrajectinam nomen dederit.

CAPUT III.

In quo consistant jura Majestatis.

QVum omnis Respublica duobus veluti vinculis connectatur, potestatis scilicet & sub-

subjectionis, duo illius quasi membra oriuntur, unum eorum qui præfunt, & alterum eorum qui subsunt. Qui præfunt, aut confiderantur cum summa potestate, aut qualicumque solum imperio. Summa potestas vulgò Majestas dicta (aut quod vocabulum in Aristocratico regimine est gratius, *Libertas*,) consistit in summis tum constituendæ, tum constitutæ Reipubl. conservandæ muneribus ac juribus. Quæ vulgò duplicia constituunt Politicorum Filij; majora scil. & minora. Ad illa potissimum referri solent sequentia: Leges tum universis, tum singulis dare, Magistratus & dignitates constituere, bellum indicere, idem illud pace finire; omnium judiciorum ordinationes & provocaciones habere, vitæ atque famæ aliquos restituere: & quæ sunt hujus farine plura. Ad hæc verò, sive minora, communiter referuntur; pœnarum sive multarum compendia, vectigalium ac tributorum indictio, Academiarum erectio, & monetæ jus.

Quò verò convenienter edisseri queat, quomodo hoc Majestatis tum superioris, tum inferioris exercitium, foederatæ Belgicæ conveniat, triplex ante omnia error detegi dabet. I. Majestatem numquam convenisse uni Gubernatori, qui simul fuit supremus exercitus Imperator; quod persuasum videtur esse Barbaris ex extrema aut Africa, aut utraque India, qui ut assueti sunt Monarchico, si non tyrannico potius imperio, literas, quas ad hunc
statum

statum dant, uni Gubernatori inscribere solent. II. Supremum Majestatis exercitum non esse apud solos Ordines Generales, nec fœderatas Provincias aliter supremo Majestatis jure gaudere, quam quatenus communi Ordinum Generalium imperio subsunt atque reguntur: Cum cujusque Provinciæ Ordines in sua Provincia superioritatem, atque cum ea jura Majestatis obtineant, Ordinesque Generales, ea solum procurent atque exequantur, in quæ, tanquam in commune omnibus septem fœderatis Provincijs utilia, per Ultrajectinam Unionem consensus fuit. Quæ fœderis negotia, ut pro salute omnium Provinciarum expediunt Ordines Generals, qui sunt singularum Provinciarum delegati; sic quædam ad Majestatis jura pertinentia exequantur, quæ non nisi communibus suffragijs conjunctim, nequaquam verò divisim, à quaque Provincia, exerceri per fœderis leges placuit. Quomodo antehac etiam Gubernator, idemque supremus militiæ præfectus quædam aut ex indultu, aut ex pacto, etiam ordinis gratia, quod minus commodè per plures alias ea exerceri possint, exequi solet. Interim tamen error *Tertius* ab exteris, ijsque non longè distitis, sed propè vicinis committi solitus, omninò tangi debet. Ab Hollandis non solum universus status federatorum Belgarum denominatur; verùm etiam ijsdem (aliàs potentissimis inter fœderatos) ea accepta referuntur, quæ

omnium

omnium Provinciarum auspicijs, communi-
que consilio atque opera expedita sunt.

CAPVT IV.

*Quæ ratio fuerit supremi Confessus, seu
Ordinum quasi Generalium usque ad
tempora Comitis Licestriæ.*

CUm primum conveniretur in perpetui
fœderis leges, Artic. 17. Vnionis Ultra-
jectinæ decretum fuit, ut quotiescumque
confœderati, deliberaturi de certis capitibus
in certum locum convocarentur, eo mitte-
rent suos delegatos: Qui ut sub initium, rebus
nondum confirmatis, sæpius indictis ante
Comitijs convenerunt, ita præ cæteris occu-
pati fuerunt in ferendis talibus legibus, qui-
bus res fœderis domi militiæque stabiliri, at-
que in perpetuum factæ tectæque præstari
possent, ipsi vero qui conveniebant, quod su-
premam potestatem in ordinandis fœderis
negotijs obtinerent, titulum Ordinum Gene-
ralium fœderati Belgij assumpserunt.

Sed cum ob varia impedimenta, quibuscum
fœderatorum Belgarum Respubl. eo tempore
luctabatur, Comitia haud semper convenire
possent, & vel maximè ex re esset, perpetuum
aliquem Senatam esse, qui fœderis negotia
curaret, placuit initio constitui quoddam Sta-
tus

tus consilium, (vulgo *den Raedt van Staten*) quod constabat Gubernatore supremo Provinciae singularum ditionum, quæ ad foedus pertinebant, legatis, curatore ærarij, & Secretarijs tribus; nullumque stabilem sedem habebat, non ob specialem quidem causam, sed quod Belgarum negotia eo tempore, quam maxime adhuc fluctuarent. Capita muneris, ad quorum observationem, sub juramento quoque, Consilij hujus assessores astringebantur, præcipua hæc erant. I. In muneris sui executione non habituros rationem tantum earum ditionum, à quibus delegati erant, sed omnium foederatarum Provinciarum ac ditionum in communi. II. Se observaturos leges ab Ordinibus Generalibus præscriptas. III. Curaturos commune foederatorum ærarium, atque ex eo soluturos stipendia ijs, quibus deberentur. IV. Curaturos ne quid detrimenti foederati capiant, turbenturve foederis negotia. V. Singulis ternis mensibus summa omnium suarum consultationum, ut & accepti atque expensi rationes transmissuros esse ad singularium ditionum Ordines. VI. De gravioribus negotijs consulturos esse ipsos Ordines Generales, eosque secundum d. artic. 19. Union. convocaturos ad Comitiam. Quod postremum caput ex consuetudine, quæ legis interpret esse solet, sic acceptum fuit, ut negotia aut maximi debuerint esse momenti, aut talia, quæ moram aliquam ferre possent.

Postea

Postea cum foederatorum res ex Dei benedictione magis atque magis confirmari inciperent, Comesque Licestriæ, Elizabethæ Angliæ Reginæ vicarius in foederatis Provincijs, redux ex Anglia expectaretur, ac jure merito metueretur, ne quemadmodum antea, aut ipse, aut quis nomine ejus delegatus, sedendo in Consilio Status, tum arcana status rimaretur, tum sua præsentia tragulam in posterum multis deliberationibus injiceret, placuit præter hoc Consilium Status, supremum Ordinum Generalium Consilium Hagæ Comitum perpetuo sedem habiturum, constitui; Consilioque Status tanquam subsidiario hujus, minora duntaxat negotia expediunda relinquare. Nisi quis pro Consilio, eundem hunc amplissimum Concessum, potius Collegium vocare voluerit propter confessus assiduitatem & perpetuitatem.

CAPVT V.

In quo consistat superioritas Collegij Ordinum Generalium, & quænam exequatur, quæ aliàs ab Ordinibus singularum provinciarum expediri non possunt.

AB illo tempore, Anno scilicet 1587. aut præter propter, supremum moderamen nego-

negotiorum fœderis mansit apud Ordines Generales, supremumque eorum Senatum; qui quoniam constat delegatis septem Provinciarum, quarum terminos supra definivimus, superioritatem sive Majestatem non tantum eminenter complectitur, sed etiam quædam, ratione fœderis Majestatis jura exequitur, quæ à singularum Provinciarum Ordinibus expediri non possunt. Nam *primò* supremus hic Senatus solus audit exterorum Principum & Rerumpubl. Legatos ad fœderatos Belgas missos; ac vicissim Legatos pro communi omnium Provinciarum bono suo nomine ad externos mittit. II. Bellum suis gerit auspicijs, curatque ut omnia terra marique convenienter administrantur, ad hoc disciplina facta tecta sit. III. Quoniam militaria negotia majora ordinariò administrat, militare sacramentum ei, primo loco, ut & Imperatori supremo, secundo loco, dicitur. IV. Ex hoc supremo concessu tempore belli perpetuo quidam delegantur, qui cum supremo Imperatore in expeditionem abeant, sine quorum Consilio nihil majoris momenti aggredi Imperatori fas est. V. Suos quoque Delegatos habet in supremis conventibus Societatis utriusque Indiæ, quod ibi de negotijs bellicis alijsque magni momenti rebus consultari solet. VI. Potestatem habet eligendi supremum terra marique Imperatorem, eumque in juramentum adigendi. VII. Salvum con-

ductum

uctum exteris, qui regiones foederatas tran-
 ire volunt, concedit. VIII. De importandis
 & exportandis mercibus pro bono publico
 statuit. IX. Transfugis, quando visum est, pro
 suprema sua potestate veniam promulgat. X.
 in subditos partium Brabantiae atque Flan-
 driae, reliquosque qui extra foederatas Provin-
 cias degunt in locis jure belli questis, haud
 liter solus omnes actus supremi imperij
 exercet, atque particularium Provinciarum
 Ordines in suis Provinciis solent. XI. Ope-
 ram dare debet, ut foederatae Provinciae mu-
 tuam inter se amicitiam & consensionem co-
 nant, tum ratione eorum quae foedus concer-
 nunt, tum ratione aliorum quoque; quod ta-
 men suadendo & consulendo potius, quam
 pro imperio quod praecipiendo agit. Denique
 omnia illa procurat, quae aut ex foederis for-
 mula, aut per specialia mandata ei, tanquam
 omnes Provincias representanti, specialiter
 sunt commissa. Quae omnia si quis confide-
 ret, videbit non sine ratione hosce Ordines
 Generales solenni Illustrium & propotentum
 titulo (vulgo *Doorluchtige, Hooge ende Mogende,*
 quod *Doorluchtige* ordinariò tamen omittitur)
 gaudere: Cum reliquarum Provinciarum,
 etiam Hollandiae Ordines Nobiles & Potentes
 solum (vulgo *Edele Mogende* aut *Groot Mogen-
 de*) salutentur.

CAPVT VI.

Quò usque sese extendat potestas Ordinum Generalium.

UT intelligatur, quo usque mandata delegatis his à Provincijs Ordinibus data se extendant, observandum; Ordines Generales pro omnibus unitis Provincijs, fœdereque quo conjunctæ sunt, juges excubias agere, ac proinde, ad omnia quæ in commune salutaria sunt, attendere. Si ergo, (ut antehac factum) aut à supremo Governatore, aut à certæ alicujus Provinciæ delegatis, aut à fœderatorum Regum & Provinciarum legatis, imò à quocunque etiam privato aliquid proponatur, quod in commune salutare videatur; illudque majoris sit momenti, singularum Provinciarum delegatis in mandatis datur ut scribant ad Provinciæ suæ Ordines, secundum quorum decreta, habitâ ratione prævalentis assentientium numeri, dein commune decretum Ordinum Generalium nomine conditur: Pluraque suffragia prævalent semper, nisi agatur aut de tributis, aut de ijs, quæ summam Reipubl. ejusque salutem concernunt, in quibus unanimis omnium provinciarum consensus requiritur. Ex quibus liquet Ordines Generales, qui repræsentant Ordines eorum

rum Provinciarum, à quibus delegati sunt, nihil posse statuere ultra ea, ad quæ exequentia mandata acceperunt, atque si nova quædam negotia emergant, novis mandatis ab ijs, qui jus delegandi habent, instrui debere. Hinc si quid extraordinarij negotij oboriatur, ad quod expediendum provinciarum delegati ad Collegium Ordinum Generalium, mandatum non acceperunt, ipsi ante in hoc supremo confessu suffragium suum dicere non possunt, quam consuluerint eos, à quibus delegati sunt: solentque, si res majoris momenti sint, in singulis provincijs haberi Comitia, & secundum decretum in ijs factum novis specialibusque mandatis illi instrui, qui ordinariorum delegatorum munere funguntur. Atque inde liquet, cum hi Delegati Ordines non nisi fiduciaria & delegata potestate gaudeant, eorum edicta atque leges aliter non valere, quam quatenus placent ipsis Ordinibus singularum Provinciarum, à quibus delegati sunt, ad quos edicta hæc atque Leges, quo publicentur, non diriguntur per modum Imperij, sed Supplicationis potius, unde in diplomatibus ordinario occurrit hæc formula: *Wy ontbieden ende versoecken onsen lieven seer beminden, de Staten, Stadthouderen, Gecommitteerde Raden, ende Gedeputeerde Staten van de Provinciën Respective, van Gelderlandt, &c.* Pariter liquet, quantum intersit inter edicta atque Leges à singularum Provinciarum Ordini-

dinibus latas, quas ad Ordines Generales referri haud quaquam necessarium est.

CAPVT VII.

Quinam ad Collegium Ordinum Generalium delegari soleant, & quisnam inter delegatos ordo seruetur.

Porro senatus hic supremus Ordinum Generalium, Hagæ-Comitum stationem suam habere solitus, constat delegatis septem Provinciarum, eo ordine quem in earum descriptione observavimus, sibi invicem in ferendis suffragijs succedentium, quibus additus unus, qui collegio à secretis est, vulgoque grapharius vocatur. Delegantur autem singuli ab Ordinibus earum Provinciarum, quas repræsentant, numero indefinito, quibusdam Provincijs binos, alijs ternos, pluresve delegantibus, quod non per capita, sed per Provincias (pluribus unius Provinciæ delegatis, unum solum votum habentibus) suffragia colligantur: Singulæque Provinciæ suis delegatis stipendia solvant. Certum quoque tempus non est definitum, quibusdam Provincijs in biennium, alijs in triennium, nonnullis in sexennium, paucis vero ad vitam hanc potestatem suis delegatis prorogantibus. Singulis autem Provincijs per suos delegatos comparentibus
idem

idem jus competit, nec uni Provinciæ alteri imperare fas est: Quamquam Hollandia reliquis potentior ex consuetudine quasdam ex alijs Provincijs, facile in suas partes trahere solet, maxime, quando ei adhæret Zelandia. Quod notandum enim contra quosdam exteros, verum foederati Belgij minus peritos, in hoc Collegio, amplissimo licet, omnes provinciæ pari jure gaudent, licet viribus & dignitate inter se multum discrepent, atq; nonnullæ in onera communis reip. bello paceque triplo, quadruplo, quintuplo plus conferant quam aliæ. Inter delegatos provinciarum singularum, idem ordo servatur, ratione sessionis, qui in quaque provincia est receptus. Et in Geldria quidem ordo equestris præcedit civitatum delegatos, ac vicissim in illo Noviomagensium delegati reliquos. In Hollandia civitatum delegati cedunt nobilibus: pariter in Zelandia illi qui ab urbibus delegati sunt, delegato Marchionis Veriæ & Vlissingæ, qui totam nobilitatem repræsentat. In diocesi Ultrajectina, delegati Electorum præcedunt delegatos ordinis equestris, itemq; civitatis Ultrajectinæ, ac quatuor minorum oppidorum. In Frisia delegati agrarij, vulgo dicti *Goon ende Wolden* priores censentur delegatis urbium. In Transsalaria nobilium delegati pariter præcedunt delegatos trium majorum urbium, quemadmodum inter nobiles reliquos, qui de Sallandia delegati sunt.

Vt vero Groninga præcedit Ommelandiã, ita delegatus illius delegatum Omlandicum. Hæc ideo observanda, quod præfidendi munus cedi consueverit ei, qui in quaque provincia inter delegatos primus censetur, quo fortè aut absente, aut impedito ad proximum illius provinciæ delegatum itur.

Præses vero Amplissimi hujus confessus non est semper unus & idem, sed singulis hebdomadis mutatur, Provincijs ordine per suos delegatos sibi succedentibus, ut falsi sint, qui ex peregrinis Scriptoribus perhibuerunt, Gubernatorem Provinciarum, Præsidem hujus supremi Senatus esse, cum ne quidem jus suffragij in eo habeat. Quamvis negari non possit sæpe Ordines Generales cum eo consilia inire ejusque consilia oblata audire, eumque præsentem ea proponere quæ publico utilia esse censet, ac ex consuetudine quotidie fere à Præsidente consuli, an quid proponendum habeat. Præses ut colligit suffragia, ita prima Geldria rogatur, deinde Hollandia, tum Zelandia, ac postea Ultrajectini, Frisij, Transisulani, atque novissimè Groningani cum Ommelandis: omnium sententijs auditis, breviter iisdem repetitis, qui præsidet pro tempore, & secundum hoc, quod plures provinciæ probant concludit; nisi tam arduum sit negotium ut ampliandum fuerit, delegati que provinciarum voluerint Ordines suarum provinciarum consulere. Quod conclusum est, mox gra-

grapharius in scriptum redigit, cui nomen suum dein subscribit qui Præsidis partes sustinuit, & post eum Grapharius.

CAPVT VIII.

De præscriptione, quam Hollandiæ & West-Frisiæ Ordines deputatis suis ad Confessum Ordinum Generalium exhibent, eorundemque deputatorum coram eodem iuramentum.

Quandoquidem Hollandiæ regimen, tanquam cæterarum ditionum exemplum Capite XI. adducetur, libet hic interserere regulas & præscriptiones, quas 11. Id. Mart. anno quadragesimo tertio hujus sæculi deputatis suis ad Collegium Ordinum Generalium (quod à Status Consilio ad quosdam articulos ventilandos congregari solitum, tunc suos deputatos assiduos habebat) Ordines Hollandiæ, West-Frisiæque exhibuerunt.

1. Ad Comitia Ordinum Generalium solummodo mittentur maximè huic functioni habiles ex Provincia Hollandiæ West-Frisiæque, nec iuramento nec stipendio ullis alijs quam prædictæ Provinciæ obstricti.

2. In executione muneris non excedere licet deputatis Vnionis Ultrajectinæ terminos,

ut & mandatorum Hollandiæ West-Frisiæque Ordinum. Procurabunt autem ne quid peragatur, quod privilegij, immunitatibus & majorum probatis consuetudinibus repugnet, absque speciali prædictorum Ordinum jussu.

3. Nec iisdem deputatis integrum erit in dicto Confessu aut extra eundem agere de pace, inducijs, bello, tractatione cum alijs principibus, regionibus aut urbibus, concessione diplomatum aut privilegiorum (à quibus ad Hollandiam West-Frisiamque damnum redundaret) conscribendis & exautorandis militibus, mutandis monetis aut vectigalibus, remissionibus criminum in statum patriæ commissis. Ubi ejusmodi tractanda obveniunt, continuo eorundem Hollandiæ West-Frisiæque Ordines, aut illis absentibus Consilium Status certiores facient.

4. Nec abalienare aut vendere licebit bona, dominia, jura, privilegia Generalitati competentia vi communis unionis absque speciali omnium Provinciarum consensu.

5. Omnes redditus & prærogativæ ad Generalitatem pertinentes vi tractatum & foederum cum externis Principibus & Rebus publicis in emolumentum communis unionis cedent & quæstori Generali in manus tradentur. De ijs autem disponet Consilium Status, non vero Ordines Generales.

6. Neque porro ullam jurisdictionem, si ve per se si ve per deputatos exercebunt, de quali-

qualicunque controversia : sed partes litigantes remittent aut ad Consilium Status, aut ad Collegium Archithalassicum, pro rei natura. At de subjectis revisioni controversijs sententiam dicere illis integrum erit.

7. Sententiæ pronunciatae, sive de criminali sive de civile re, à quocunque Collegio aut Curia, executionem suspendere sua auctoritate ipsidem haud permissum.

8. Tenebuntur itidem, simulac Hollandiæ West-Frisiæque Ordines congregati erunt, omnes deliberationes conclusionesque ab Ordinibus Generalibus factas continuo exhibere,

9. Nullis porro patriæ statum communicabunt, nisi Ordinibus Hollandiæ West-Frisiæque, aut absentibus illis eorundem Consilio Status. Si quid verò incidat, quod specialiter Borealem Hollandiã concernat, in tempore illius certiores facient deputatos Consilij Status districtus hujus.

10. Itidem præscripto ordini Consilium Status & Collegium Archithalassicum relinquunt, absque ulla in eodem ordine immutatione : quam nec ipsi inducent, nec induci patientur à quoquam ; curam gerentes, ut instructiones suas debite observent, tam Consilium Status, quam Collegium Archithalassicum.

11. Nec sine speciali assensu dictorum Hollandiæ Ordinum præcipua seu militaria

seu politica munia in quemquam conferent; ut & magnifica donaria, quibus status militiæ debilitaretur, aut redditus Generalitatis immi-
nuerentur.

12. Pro stipendio assignabuntur in diem quatuor floreni.

13. In hos præscriptos articulos, quorum fusiorem interpretationem & argumentationem sibi reservant Hollandiæ West-Frisiæ-que Ordines, dicti deputati jurabunt.

Hæc præscriptio concepta & firmata est, ut dictum, à prænominatis Ordinibus ii. Idus Mart. anno quadragesimo tertio sæculi hujus. Juramenti autem formula talis.

14. Promitto & juro Ordinibus Hollandiæ West-Frisiæque tanquam absolutis ejusdem Provinciæ Dominis, nullos præter hos agnoscentes, perpetuam fidelitatem: quodque nec consilio nec facto adjuturus sum ubi prædictæ Provinciæ Majestas in discrimine versatur, aut in ejusdem incolas detrimentum redundare potest: at si quid tale deprehendero me impediturum, & continuo dictis Ordinibus & absentibus illis Consilio Status eorundem indicaturum in tempore. Itidem me servaturum pro virili prærogativas & gloriam ejusdem Regionis, ut & Reformatam Religionem, quemadmodum in præsentiarum publicè in his Regionibus docetur.

Porro omni subsidio adjuturum, in Confessu Ordinum Generalium & extra eundem,
omnia

omnia quæ ad Hollandiæ West-Frisiæque emolumentum & juxta unionem ad omnium Provinciarum commodum facere videntur. Polliceor etiam silentium silendorum: nec me ulla dona, secundum præscriptam regulam prohibita, recepturum, cunctaque juxta regulas & articulos muneri meo præfinitos aut in posterum præfiniendos, acturum.

CAPVT IX.

De Magno Concilio, quod extraordinarium esse solet.

PRæter ordinarios hosce confessus, eosque majores, Hagæ Comitum notari solitos, amplius occurrit magnum Concilium (vulgo *de Grootte Vergaderingh*) extra ordinem Hagæ Comitum cogi solitum ob negotia graviora, taliaque, quibus expediendis non videantur sufficere ordinarij assessores: non coit vero illud, nisi in congregationem consenserint omnes Provinciæ, quæ non solum tempus condicunt, & spectabilem aliquem delegatorum numerum eligunt, verum etiam in Comitij antea discutunt omnia ea capita de quibus deliberabitur, ut suis delegatis certa definitaque mandata dare queant: quamvis vero hoc Concilium superius censeriqueat, (quamdiu congregatum est) confessu Ordinum Generalium,

lium, (adeo ut ab eo audiri soleant exterorum legati, aliàs ab Ordinibus Generalis admitti soliti) non tamen pro arbitrio quæcunque negotia expedire potest, ijque, qui delegati sunt, sæpe necessum habent aut ad suos, à quibus delegati sunt, scribere, aut ad eosdem excurrere, quo in Comitij amplioribusque conventibus certi quid definiatur. Vt vero ratio præsidendi in augustissimo & amplissimo hoc confessu, eadem observatur (habita scilicet hebdomadatim Provinciarum ex ordine ratione) quæ in Confessu Ordinum Generalium, ita quæque Provincia partes præsidendi honoratissimo cuique fere mandare solet.

C A P V T X.

De consilio status, post consilium Ordinum Generalium amplissimo.

UT ex antecedentibus liquet, Consilium Status Hagæ. Comitum pariter cum Ordinum Generalium Collegio in eadem arce confessus locum obtinens (vulgo *den Raedt van Staten*) receptum fuit ante Senatum Ordinum Generalium, quo constituto secundum ordinarium exercitium, minora ei negotia, ac fere tributaria, militaria, eaque quæ ditiones, urbes, ac propugnacula armis subacta spectant, nec non propugnaculorum visitationes dele-

delegari cœperunt. Constituitur vero ex singularum Provinciarum delegatis, Præsides perpetuo existente quando adest, qui & jus suffragij habet, supremo militiæ Imperatore. Assessores, seu Senatores, ex Provincijs delegatos XII. habet, ex Geldria scilicet duos, ex Hollandia tres, ex Zelandia duos, ex Frisia todem, atque ex tribus reliquis Provincijs, Ultrajectina scil. Transisalanica, & Groningomlandida singulos. Supremus militiæ Gubernator, quoniam perpetuo non adest, Præsides quoque constituitur, qui hoc absente omnia ex Ordine moderetur. XII. Viri vero hi per vices viritim præsidet, quemadmodum viritim quoque suffragia ferunt; ita ut tot suffragia numerentur, quot sunt capita, valeantque instar omnium ea, quæ numero prævalent. Assessores, uti à Provincijs suis delegantur, liberis votis gaudentibus, ita tam diu, quam ipsi ipsi, à quibus delegantur, placuerit, jure assidendi, atque in hoc amplissimo confessu comparandi gaudent. Præterea quum Frisia hactenus distinctum ab alijs Provincijs Gubernatorem habuerit, ei pariter licuit in hoc Consilio non solum comparere, verum etiam aliquem constituere, qui nomine absentis in eodem compareat.

Cæterum cum Collegium hoc ob multitudinem negotiorum continuatum maxime videatur, ut subsidio scil. sit Senatui Supremo Ordinum Generalium, de iisdem
pene

pene negotijs, sed minoribus ordinario cognoscit: Ex quibus ordinaria quædam, quædam vero extraordinaria vocari possunt, per Ordinum Generalium scilicet delegationem ei commissa: Imo nonnunquam in talibus negotijs occupatur, de quibus antequam decretum condatur, de ijs ad Ordines Generales referre solet, quorum nomine ut edictum evulgatur, sic ad finem illius, hæc verba subijci solent: *Vy: bevel van mijne Heeren de Staten Generael der vereenighde Nederlanden. Ter relatie vande Raedt van Staten der selver Landen*; eique præter Secretarium Consilij, is qui per vices ex Senatu præsidet, subscribere solet. Distinctionem præcedentem attendendo, hæc collegij hujus est ratio, ut ordinario per se solum congregetur, extra ordinem vero aliquando coëat, & congregetur unà cum superiori Collegio Ordinum Generalium. Hoc quotiescunque fit, si accedat supremus militiæ Præfectus, ipse non inter hosce Senatores, aut hujus Collegij assessores confidet; sed inter eos, qui ordinum Generalium nomen ferunt, honoratissimumque locum in superiori parte longæ mensæ occupat, assessoribusque Consilij status dimissis (uti sæpe accidit) ipsi fas adhuc est manere, atque ulterioribus Ordinum Generalium deliberationibus interesse. Quotiescunque autem hic Senatus ordinario solum congregatur, ei assident duo, voto solummodo deliberativo, neutiquam vero definitivo,

definitivo gaudentes: supremis nempe rationum magister, quem vulgo thesaurarium vocant, & quæstor generalis. Ex his prior omnem pecuniarum & sumptuum publicorum rationem in numerato habet, licet ipse pecuniam non tractet; alter pecuniam omnem, quæ à singulis Provincijs ærario generali debetur, tractat, per coactores suos exigit, ex jussu aut Senatus, aut Collegij supremi Ordinum Generalium in usus publicos erogat, de eadem rationes reddit, ac fere post rationum magistrum, cujus consilium, ut plurimum primo explorari solet, auditur.

C A P V T XI.

De Ordinum in quacunq[ue] provincia potestate.

Provinciæ singulæ supremam potestatem obtinent, & possunt per se omnia regalia exercere, exceptis ijs quæ per fœderis leges omnibus placuit fore communia: Leges scilicet ferre omnibus sibi subjectis, Magistratus eligere, judicia ordinare, pœnas irrogare, monetam cudere, Academias erigere, subditisque suis irrogare non tantum ea tributa, quæ pro rata parte ad ferenda communia onera sunt solvenda, sed etiam Provinciæ ratio exigit.

Nec tamen hoc ita accipi debet, quasi in
singulis

singulis Provincijs regalia solum sint apud ordines earum, atque occurrere non possint quædam Civitates, quæ regalia & summa Majestatis jura non habeant. Enim vero Ordines sic cujusque Provinciæ communia curant negotia, ut nihil præjudicetur privilegijs & supremæ potestati, qua antiquitus gaudere solent multæ Civitates. Quomodo V. C. jus stapelæ & alia privilegia non adimuntur Dordraco in Hollandia, eo quod subest Hollandiæ & West-Frisiæ Ordinibus, Quod & existimandum de Noviomago, Daventria, Campis, Zwollis, & Groninga, quæ Vrbes, ut alibi annotabitur, maximis gaudent privilegijs, imo & regalibus prioris ordinis. Similiter Drenthia uti per se curat ea, quæ tributa, & justitiam spectant; ita quoque per Ordines in Comitijis statis occurrentes, exequi solet regalia, eorumque executionem ordinariam committere delegatis jam antea consideratis, quod non possint perpetuo congregari illi, qui jus habent comparendi in Comitijis, quales censeferi solent potissimum secundum sua prædija: Similiter Ommelandia, infra distinctè quod ad speciale suum regimen considerata exercet regalia, suisque subditis Ommelandis de facto tributa irrogat; licet cum civitate Groningana unam solum provinciam constituat, atque, uti jam antea dictum fuit, posterius solum provinciæ membrum censeatur.

Quando vero dictum est in omnibus Provin-

vincijs jus eligendi suos Magistratus usurpari nullum incommodum inde accidit, quod antehac alicubi aut ex antiqua observatione, aut ex consuetudine, aut ex liberali indultu Gubernator in partes venerit, & in quadam Provincia adhuc veniat: Siquidem is hasce eligendi partes (ubi ei concessæ sunt) tantummodo exequutus fuit, aut etiamnum exequitur, secundum nominationem limitatam, Provincijsque aut civitatibus etiam singulis liberam. Sedulo præterea notandum ne utquam fas esse, ut hæc illæve civitates, imo provinciæ, quæ in fœdere sunt, ringantur, si non gaudeant eadem *ἀντροπορία*, iisdemque privilegijs: omnium siquidem salus (credere modo velint) in hoc consistit, ut in moribus antiquis, & secundum avita privilegia & consuetudines gubernentur.

Porro regalia quæ non possunt à singulis Provincijs singulatim usurpari, sed ab omnibus Ordinibus, ut fœderatis conspirantibus, præcipua sunt, quæ sequuntur. I. Bellum novum ineptare. II. Pacem aut inducias facere. III. Tributa irrogare unionem in commune spectantia, juxta vi. Art. union. Ultrajest. IV. Per se fœdus cum vicinis facere, juxta art. x. ejusdem union. V. De valore pecuniæ pro se statuere, aut leges ferre, juxta art. xii. ejusdem union. Quæ omnia cum fœderatos in communi respiciant, non possunt nisi communi consensu exerceri.

CAPVT XII.

De Ordinibus Hollandiæ & Zelandiæ.

IN Hollandia & WestFrifia Ordines constant duobus membris, Nobilibus, & Civitatum delegatis. Nobiles non solum antiqui generis splendore, sed vicorum & arcium quoq; ditioe præcipui sunt, numeroq; ut plurimum duodecim aut tredecim convenientes, primo gaudēt suffragio. Urbes, quæ delegatos suos solent mittere sunt sequentes: Dordracum, Harlemum, Leyda, Amstelodamum, Gouda, Rotterdam, Gorichomium, Schoonhovia, Brila, Alcmaria, Horna, Enchusa, Edamum, Monachodamum, Medenblica, & Purmerenda. Si vero controversia circa tributa oriatur, aut bellum sit indicendum, aut pax faciendâ, solent amplius convocari sequentia oppida: Woerda, Geertrudeberga, Naerdenum, Mudennum, Oudewatera, Huesda, Wesopium, & Wourcomium. Delegati ab urbibus mitti soliti, sunt plerumque Consules, quibus additur ut plurimum Scabinus quis, & Assessor Iurisperitus, Pensionarius dici solitus. Amplissimus hic confessus (qui titulum fert *van Groot-Mogende*) ut habetur Hagæ-Comitū, sic vulgo vocari solet: *De vergaderinghe vande Heeren Staten van Hollandt ende West-Vrieslant.* Præter hunc

hunc supremum confessum non nisi subinde congregari solitum, est alius quis ordinarius confessus Hagæ Comitum quoque sedens, qui Ordinibus supremis absentibus, ut eos repræsentat, sic præter ærarium, ordinaria omnia negotia curat, ac si majora expedienda occurrant, Ordines convocat. In hoc unus Nobilis, urbiumque delegati sedent, gaudetque titulo *van de ghecommitteerde Raden van de Heeren Staten van Hollandt ende West-Vriesslant*. Vtriusque confessus moderator est Pensionarius, Hollandiæ Advocatus vulgo vocari solitus: qui ut ordinariò verba facit, vota que colligit, sic primo Comitiorum die agenda proponit, octavoq; die postquam ea soluta sunt, singulis tum Nobilibus, tum Civitatibus decreta mittere tenetur. Regimen Zelandiæ supremum ut est penes Ordines, sic illi pariter duobus constant membris: Nobilitate & Urbium delegatis. Nobilitatem hodie repræsentat Marchio Veriæ & Flissingæ, qui est Princeps Auraicus, per delegatum suum in Comitij Medioburgi haberi solitis primum locum obtinens. Urbes delegatos suos ad hæc Comitia mittentes sunt Medioburgum, Zirizea, Goesa, Tola, Flissinga, & Veria. Coeunt autem Comitia quotiescunque exigit necessitas, eorumque locum interea supplent Deputati septem, unus scilicet nomine Principis, qui Nobilitatem repræsentat, & ex singulis Civitatibus singuli Delegati, quibus adjuncti

Pen:

Pensionarius & Secretarius. Amplius Walachria præcipua Zelandiæ infula peculiari Ordinum confessu, Medioburgi quoque haberi solito gaudet, (vulgotitulum fert *van de Statuten van de Eylanden van Walcheren*.) qui constat uno delegato repræsentante Nobilitatem, nomine Principis Auraici, tribus trium urbium, Medioburgi, Flissingæ, & Veriæ delegatis, nec non duobus delegatis ab ijs, qui latifundia in infula possident, vulgoque vocantur *de breede Ghe-erfde*, quibus adjunctus est Graphiarius.

CAPUT XIII.

A temporibus Caroli V. Imperatoris in Belgio notati sunt Gubernatores: qui duplices iterum fuerunt: enumerantur omnes illi, usque ad motus Belgicos.

Gubernatores Belgici notari cœperunt sub Maximiliano I. & Carolo V. Imp. qui quod sæpè Belgio excessu cogerebantur distinctis modò negotijs Imperij, modò rebus Hispanicis, atque iterum bello aut Africano, aut Turcico, ne in hereditarijs provincijs motus aliqui orirentur, gubernatores tum generales, (qui universo Belgio præessent) tum speciales constituerunt, qui singularum duntaxat provin-

vinciarum, aut trium quatuorve vicinarum curam gererent. Generales notabimus ordine, usque ad motus Belgicos, ex specialibus verò illos qui pertinuerunt ad eas provincias, quæ adhuc hodie in fœdere sunt. Primitus ergo Albertus Saxonie Dux à Maximiliano I. Generalis Belgij Gubernator constitutus est anno 1490. post hunc anno 1507, mortuo Philippo Pulchro & nondum adulto Carolo universo Belgio præfecta fuit Margarita Austriaca, Cæsaris Maximiliani primi filia ac vidua Philiberti Sabaudie Ducis (inde in varijs Diplomatis vocatur *Domina Sabaudica*, sive *Mijn Vrouwe van Savoyen*) cui Carolus sui etiam juris potestatem prorogavit usque ad annum 1530. quo prid. Kal. Decemb. ætatis fere LII. Belgicæ Gubernationis vigesimo tertio vivere desijt. Eisdem Carolus substituit sororem suam natu minimam Mariam Austriacam, viduam Ludovici Bohemie ac Hungarie regis, quam ex Austria Augustam Vindelicorum perductam, se in Belgium proficiscentem sequi voluit. Belgio hæc præfuit usque ad annum 1555. hoc est integris annis xxv. Belgioque excessit unà cum fratre Carolo, cum prius gubernacula commisisset Philippo II. cui pater Carolus vivus adhuc omnia sua regna, provinciasque latissimas cesserat. Philippus universo Belgio primum præfecit Emanuelem Philibertum Sabaudie Ducem, cæterum eo usus magis fuit

fuit tanquam Generali sui exercitus, quam provinciarum Governatore, quod ipse in Belgio magnam partem præfens esset: quo cum defuncto jam parente, excessurus esset, & tres tanquam capaces gubernationis in medium producerentur: Emanuel Philebertus Sabaudix Dux, cujus modo facta fuit mentio: Christierna Dana, Lotharingix Ducissa, Caroli Ducis mater: & Margarita Austriaca, filia notha Caroli Imperatoris, Octavij Farnesij Parmæ Principis uxor: atque Sabaudus, ob ingentia negotia post receptum postliminio in statu turbatissimo Sabaudix ducatum Belgarum rebus vacare non posset; Christierna vero suspecta esset quod promptè suam operam offerret, placuit post longam deliberationem præ alijs Margareta Parmensis: cujus tamen potestatem ipse Philippus admodum ciecumscripsit, datis ei consiliarijs, sine quorum consilio nihil agere posset. Atque ab hoc tempore, quotquot ab Hispaniarum regibus Belgio præferti fuerunt Governatores, pariter astricti fuerunt ad certam formulam, quam sanctè & scrupulosè servare omni tempore debuerunt. Quod ad particularium provinciarum Governatores, ne extra provincias nostras abeamus, illi constitui cœperunt pariter jam tempore Maximiliani Imp. siquidem & ipse propter negotia Imperij sæpe in Belgio non fuit præfens. Quod ad Geldriam, ut ea anno 1543. mortuo Carolo Egmondano, partim ex pacto cum Gui-

Guilielmo Clivenſi, partim jure ſucceſſionis ad Carolum V. Imperatorem devenit, ita idem Carolus ut Gubernatorem Renatum Naſſovium Aurantiæ principem, ſub certis conditionibus, Ducatui Geldriæ ac Comitatu Zutphanæ primitus præeſſe voluit. Anno 1544. ei occiſo in obſidione S. Deſiderij, ſucceſſit Philippus de Lalain Comes Hoogſtra- tæ, qui jam antea eo abſente, non ſolum in Geldria & Zutphania, verum in Hollandia quoque Zelandia ac Friſia vicariam operam præſtiterat. Huic ſub Carolo V. adhuc, ſucceſſit Philippus Memorantius Comes Hornanus. Poſtea anno 1559. qua Geldris, qua Zutphanienſibus Præfectus datus Carolus Brimæus Megæ Comes. Hollandia atque Zelandia ut conjunctæ ſub Comitibus quoque fuerunt, ita communes præfectos habuerunt. Et quidem Maximilianus Imp. anno 1480. ijs præfecit Jodocum de Lalain, Aurei velleris Equites; ac Dominum de Montignij: cui ad Ultrajectum anno 1483. occiſo ſucceſſit Johannes Egmontius, quem Maximilianus Imp. anno 1492. primum Egmondæ Comitem & aurei velleris Equitem conſtituit. Poſtea ijsdem provincijs ut & Ultrajecto præfuit Maximilianus de Burgundia Marchio Veriæ, &c. Eques Aurei velleris, itemque nomine Caroli V. ac multos annos Ammiralius. A Philippo II. dein anno 1559. ijsdem provincijs præfectus fuit Guilielmus Naſſovius
Prin-

Princeps Auriacus, de quo postea pluribus agendum erit. Ultrajectum, extra diocesanos rationem, à cessione Henrici Bavari usque, considerandum, ad modum singularis Provinciae, primitus anno 1530. praefectum accepit Antonium de Lalain Montignij Dominum, quem Carolus V. primum Hoochstratæ Comitem creavit: quo vita functo, anno 1540. in locum illius surrogatus est Renatus Nassovius Princeps Auriacus. Renato anno 1544. successit Ludovicus à Flandria Dominus de Praet, qui abdicata consensu Cæsaris Caroli dignitate, successorem habuit anno 1546. Maximilianum de Burgundia, Marchionem Veriæ: Anno verò 1559. à Philippo II. Provincia hæc cessit Guilielmo Auriaco, Frisia reliquis Provinciis Caroli annexa anno 1528. primo cum Transisalanis, atque dein ab anno 1536. una cum Groninga, Ommelandia, ac Drentia praefectum habuit Georgium Schenck de Toutenborch, Virum fortissimum, atque liberum Baronem in Toutenborch, Dominum in Wedde & Wosterwoldingen, quo anno 1540. defuncto iisdem provinciis praefectus est Maximilianus Comes à Buren: qui anno 1548. d. 23. Septemb. moriens Bruxellis Lampada tradidit Joanni de Lygni Comiti Arembergio. Et hi quoque fuerunt singulares Gubernatores, præ alijs in Belgio notandi ante motus illos majores, quibus ipsa sic concussa fuit, ut plures provinciæ extrema

necessitate adactæ consilia ad novam rempublicam constituendam conferre debuerint.

CAPVT XIV.

De ratione Gubernatorum in Belgio usque ad mortem Guilielmi primi, Auriaci Princeps.

QVum postea Belgium per consilia Hispanica, diram Inquisitionem urgentia turbari inciperet, hominesque libertati assueti sub jugo insolito suspirarent, Margareta Parmensis, cui Rex Hispaniarum sanguineorum Edictorum executionem commiserat, per singularum provinciarum Gubernatores regis voluntati satisfacere laboravit. Et quantum quidem ad Gubernatores earum provinciarum, quæ hodie foederatæ censentur, nihil in se desiderari passi fuerunt; præ aliis partes suas exequente Comite Megano qui cæso anno 1568. in prælio Comite Arenbergio (præ aliis mitiori) promeruit per Albanum Ducem Frisæ quoque Gubernaculis admoveri. Nec segnius egit in Hollandia & Ultrajectino districto Maximilianus Comes de Bossu, qui jam anno 1562. profecto in Germaniam Auroico principi suffectus erat. Et quidem hi à Rege Hispaniarum constituti soli legitimi videri possent. Sed cum non minus horum

tyrannis, quam ipsius Regis intolerabilis esset, quæque provinciæ ad Brutum aliquem anhelare cœperunt: pro quo, quamvis universi Belgii ratione, se gereret Guilielmus Auriacus, speciali tamen ratione, ob plurima merita eum tanquam suum vindicare instituerunt Hollandi atque Zelandi, adeo ut aliquoties, speciatim anno 1582. eum pro Domino suo recipere obnixè voluerint: quod factum quoque fuisset, nisi ipse (quæ erat viri prudentia) suæ infirmitatis conscius, rejecisset eos, qui zelo quodam præpostero eundem fere ut alterum suum Deum venerari cœperant. Ex quo vero Gulielmi Auriaci Principis auspiciis major Hollandiæ atque Zelandiæ pars ab obsequio Hispaniarum Regis averti cœpit, in aliis quoque provinciis hodie ad fœdus adhuc pertinentibus (non enim necessum ut de iis agam quæ ad obsequium Regis redierunt) magnæ mutationes acciderunt: maximè ab anno 1575. quo inita licet Pacificatione Gaudavenfi, jam tum arctiori fœdere conjunctæ fuerunt cum Hollandia & Zelandia, Geldria, Ultrajectum, Frisia, Transfulania, & Ommelandia. Et Geldris quidem anno 1577. pro Rege licet Gubernatoris nomine omnia moliente Ægidio Bantemontio, Hiergii Dynasta, ab Ordinibus præfectus datus est Joannes Nassovius Comes, eoque in Germaniam reverso Gulielmus Comes Bergensis, quo ob violatum juramentum sub-

submoto surrogatus est anno 1584. Adolphus Comes Meursensis Ultrajecti pariter præfectus. In Frisia pro tali jam anno 1572. se gerere cœpit Justus Schomvenburgicus Comes, sic tamen ut vicarius magis esset Principis Auraici, qui postea eandem provinciam Bernardo de Merode Domino in Rummen commisit post defectionem Rennebergii. Nam ab anno 1577. tum Frisæ, tum Transfulaniæ & Groningæ Ommelandiæque præfectus fuit Georgius de Lalain Comes Renneburgicus, qui licet Unioni Ultrajectinæ subscripsisset, paulo post tamen ad Regem, tradita ei Groninga, rediit. Horum Gubernatorum quorum jam facta fuit mentio, quænam instructio fuerit, vix quisquam distinctè edisserat, singulis quod res turbatæ essent, pro arbitrio fere rem gerentibus, & eo solum fidem suam probantibus, quod dominationem Hispanicam odissent. Nam Georgius de Lalain Rennebergiæ Comes, cujus modo facta fuit mentio, non solum se gerebat pro Gubernatore trium dictarum provinciarum, verum etiam, pro supremo Capitaneo Frisæ, Transfulaniæ, Groningæ, Omlandiæ, Drentiæ ac Lingæ. Ipseque Princeps Auriacus, assumpto à Belgis Duce Alenzoniæ, contentus fuit censerî illius vicarius Generalis; quomodo etiam sub Matthia Archiduce Austriæ nullum quoque alium titulum assumpsit, licet Alenzonius, speciali instrumento ad hoc condito,

dito, promississet eidem saluum fore uniuersum illud jus, quod diu antea Hollandi atque Zelandi ei, ut dilecto suo Gubernatori concesserant: cujus ratione vicarius Generalis militiæ sub eo fuit Philippus Comes de Hohenlo.

Quandoquidem occasione descriptionis Supremi Gubernatoris, Auriacorum (penes quos ab initio assertæ libertatis magnificum hoc munus stetit) privatos titulos & dominia ex parte recensuimus, non inutile videtur omnia comitatum & dominiorum nomina apponere. Sunt ergo dicti Gubernatores, Principes Arausionensium, Comites Nassaviæ, Cattimeliboci, Viandæ, Dietziæ, Lingæ, Meursæ, Buræ, Leerdami &c. Marchiones Veræ & Flissingæ; Domini & Barones Bredæ, Graviæ & ditionis Cuyckianæ, Dieftsi, Grimbergæ, Herstallæ, Branendonckii, Warnestonii, Arlaci, Noseroi, S. Viti, Doesburgi, Polanii, Gulielmopoleos, Niervaertæ, Yffelsteynii, Aggeris S. Martini, Geertrudisbergæ, Castelloregnartii, Utriusque Sualuwæ, Naeldvici; Vice-Comites hæreditarii Antwerpæ ac Vesuntii; Gubernatores Gelriæ, Hollandiæ, Zelandiæ, West-Frisiæ, Zutphanæ & Transfulaniæ; Supremi Militiæ terra marique præfecti.

CAPVT XV.

*De fœderati Belgii Gubernatoribus us-
que ad annum cIo lœc XXI.*

Guilielmo Auaico patriæ Patre an. 1584.
à facerrimo sicario è medio sublato, haud
leviter turbatæ fuerunt Belgarum fœdera-
torum res, multæque non solum urbes, sed
integræ quoque provinciæ ad Regis Hispa-
niarum obsequium rediere. Geldriæ & Vl-
trajecto autem præerat Comes Meursensis,
Hollandi atque Zeelandi provisionaliter re-
ceperunt Principem Mauritium Guilielmi
defuncti filium, in Frisiam sub titulo supremi
Imperatoris paulo ante concesserat Guilel-
mus Ludovicus Comes Nassoviæ. Armo-
rum potissimum moderamen erat penes Co-
mitem de Hohenlo & consilium Status, quod
curam pariter tributorum gerebat, quo militi
stipendia exsolvi possent. Omnia vero sic
confusa & intricata erant, ut Ordines fœderati
diffidentes propriis viribus parati essent se
permittere fidei Gallorum, à quibus tamen
paulo ante adeo malè excepti erant: à quibus
cum non reciperentur, tamdiu institerant
apud Elizabetham Angliæ Reginam, quam
mitteret Robertum Dudlæum Licestriæ Co-
mitem. Venit hic in Belgium anno 1585.

tam ampla potestate per ipsos Ordines instructus, ut nulli unquam Belgii Gubernatori major concessa fuerit: permillum quippe ei, ut mediam partem Consilii Status ipse pro arbitrio constitueret, audiret solum Ordinum consilia, ipse vero pro arbitrio, quod luberet, concluderet & faceret. Quod vero homo credulus & facilis esset, passus est se circumagi ab hominibus quibusdam peregrinis, Belgicæque libertati minus æquis, ipse præ cæteris infestus Principi Mauritio, ac Comiti de Hohenlo. Hinc crescente & sensim aucta Licestrii invidia, omnis Ordinum, populique gratia, maximè favor militum in Principem Mauritium deflexit; magnum quoque momentum attulerunt, Stantlæi, Jorckiique Angelorum prodiones. Quippe nec Ordines æquis oculis deditam Daventriam, munitioremque Zutphanix spectabant, & omnium patriæ studiosorum ea cura atque sollicitudo erat, ne Anglica præsidia, urbes, quas insederant, aut gratia, aut ære Hispano venderent. Cui malo avertendo foederati quinque Provinciarum Ordines, omne Præfecti imperium, suspecta Britannicarum cohortium fide, Principi Mauritio detulerunt. Qui mox in provincias missus, componendis civilibus dissensionibus, ac seditionibus militaribus, universa Provinciarum præsidia, Anglica desertione non parum turbata, optimo remedio compescuit. Quæ à Mauritio domi militiæ-

que

que preclata gesta fuerint, quod Annales non scribamus, haud opus distinctè referre: hoc observare suffecerit, adiutorem maximum ei fuisse Guilielmum Ludovicum Nassovix Comitem, primò Frisix Gubernatorem, & ab anno 1554. Groningæ quoque, Ommelandiæ, & Drentiæ, promovendisque Belgarum rebus plurimum profuisse summam, quæ inter hos maximos heroes intercedebat, concordiam: quum & Guilielmus Mauritium honoraret ac suspiceret non solum ut suum Imperatorem, verum etiam tanquam familiæ caput; Mauritiusque vicissim Guilielmum tum ut virum prudentem, tum ut militem fortissimum æstimaret. Selectum hoc è domo Nassovica par communibus consiliis Belgarum res defendit ac promovit usque ad annum 1620. quo Guilielmus Ludovicus Nassovius mortalitatem explevit. In regimine Frisix ei successit frater Ernestus Casimirus Nassovius, in præfectura vero Groningæ, Ommelandiæ & Drentiæ Mauritius Auriacus, quam tamen postea ut suo legato cessit cognato suo Ernesto; ipse vero vivere desiit d. 23. Aprilis, anno 1625. Imperator sanè sine exemplo maximus, & componendus cum quibusvis ex antiquis: nec in toga minor, ut sæpe difficillimis negotiis in republ. obortis ostendit.

CAPV T XVI.

De fœderati Belgii gubernatoribus, usque ad annum MDLII.

MAuritio altero Belgarum fœderatorum parente Hagæ Comitum defuncto, quod exercitus sub pellibus esset, ac Marchio Spinola arctissima obsidione clausisset Bredam urbem munitissimam, maximique momenti, Ordines Generales nihil cunctati Generalem exercitus sui constituerunt Henricum Fredericum Nassovium, unicum illius fratrem, atque omnium, quas relinquebat, ditionum hæredem. Pro Gubernatore paulo post eum agnoverunt Geldria, Hollandia, Zeelandia, Ultrajectum, & Transisulania: Groninga, Ommelandia & Drentia pro Gubernatore suo recipientibus, Ernestum Casimirum Nassovium Frisix Gubernatorem, quem pro Mauritio rem in hisce provinciis gessisse jam antea diximus. Ne in laudes Henrici Frederici Imperatoris ad unguem facti, ad hoc non minus ex Dei benedictione felicitis, quam singulari prudentia præditi me effundam, ordineque illius victorias enumerem, fido adjutore usus fuit cognato suo Ernesto Casimiro tam prudentia, singularique militandi scientia spectabili, quam campi Marischallo vigilantissimo

tissimo usque ad annum 1632. quoad Rure-
mundam occiso, in Frisiæ, Groningæ, Ommel-
landiæ, Drentiæque gubernatione eidem suc-
cessit filius Henricus Ernestus, Belgarum
Achilles, omnibusque animi & corporis do-
tibus instructissimus, qui quantus futurus
esset, colligere patria potuit ex paucis dun-
taxat experimentis, quæ annalibus libris in-
scripta non solum nomen illius ab interitu
vindicabunt, verum etiam perpetuo orna-
mento futura sunt illustri domui Nassovicæ.
Vir juvenis adhuc, longiori ævō dignior; in-
genti apud omnes Ordines, maximè Frisios,
sui derelicto desiderio, patris exemplo spiri-
tum patriæ consecravit anno 1640. quo glo-
riose ipso hoste teste defuncto, Frisia Guber-
natorem suum esse voluit fratrem defuncti
Gulielmum Fredericum Nassovium, dignissi-
mum tanti parentis & fratris successorem:
Groninga vero, Ommelandia, & Drentia ces-
serunt Celsissimo Principi Auraiico Henrico
Frederico, qui & in ipse postquam maximas
res gessisset, Regemque Hispaniarum ultra
pacem ambire compulisset, vivere desiit Ha-
gæ-Comitum d. 14. Martii, anno 1647. quo
ipso die filius ipsius unicus Gulielmus Au-
raicus ut supremus militiæ terra marique
præfectus Ordinibus Generalibus sacramen-
tum dixit. Paulo post ex ordine sex Provin-
ciæ, quod vivo etiam parenti promiserant,
hunc ipsum pro suo Governatore agnove-
runt;

runt : sola Frisia manente separata ratione
Gubernatoris ab aliis provinciis : quod vero
miraculo simile, quo & illa aliquando Auraici
moderamen agnosceret, Guilielmus Frederi-
cus non ante quievit, quam suæ provinciæ
Ordines fidem dedissent, quod si sibi fatale
quid accideret, alium Gubernatorem non esse
agnituros, quam Gulielmum Auraicum. Sed
ô fati vim, ubi osque & incertos casus huma-
narum rerum ! dum omnes fœderati Belgæ
sperant se sub Gulielmo II. Auraico multos
annos quietè ætatem acturos, præter exspe-
ctationem omnium, vix dum per provincias
vulgato morbo exspirat Hagæ-Comitum die
6. Novemb. anno 1650. orbis relictis non so-
lùm provinciis, per illius excessum non levi-
ter turbatis, verum etiam mœstissima vidua
quæ tamen ex singulari Dei gratia octo diebus
post feliciter ei enixa est filium posthumum.
Deus Opt. Max. vitalem eum esse velit, in-
duatque eo spiritu, qui admirandum se pro-
didit in proavo, avo, patruo magno, parente &
tot aliis heroibus domus Nassovix. Dum ve-
ro aliæ provinciæ electionem Gubernatoris
differunt, Groninga & Ommelandia, exem-
plum mox sequente Drentia, pro Gubernato-
re suo elegerunt probatæ virtutis, fidei, &
prudentiæ heroa Guilielmum Fredericum
Nassovium, Frisix vicinæ illud re ipsa præ-
stando, quod promiserant anno 1631.

CAPVT XVII.

De Gubernatoris munere.

CUM Gubernatoris munus propter diversitatem Instructionis, à diversis provinciis diversimode ei dari solitæ, diversum hætenus fuerit, vix certis quibusdam capitibus comprehendi potest. Quamvis vero ex consuetudine Ordines Generales hætenus cum tribus ex ordine sibi succedentibus Auracis Principibus fere omnia sua consilia conferre consueverint,isque qui hebdomatim in supremo illo consessu præsidere solet, quotiescunque Senatus habendus esset, suas Celsitudines consulere consueverint, ad hoc in Hollandia, ac Diœcesi Ultrajectina, ubi Civitates, aut Toparchias aliquas possederunt, ratione earum, ut ante circa Zeelandiam ostendimus, authoritate aut prærogativa qua gavisæ fuerint, quæ per alias Provincias eis non fuit concessa; ad hoc hætenus una provincia præ alia plusculum eis aut detulerit per instructionem (quam cujusque provinciæ Ordines pro arbitrio suo aut extendere, aut restringere possunt) aut ex indultu quoque tacitè concesserit: quando tamen de exercitio Majestatis agitur, nihil eorum respici debet, sed solum attendi illud, quod hætenus in Commune
Gu-

Gubernatori, ratione earum provinciarum quarum curam gerit, competit. Sepositis ergo aliis, occurrunt sex capita distinctè consideranda.

Primo, Gubernatori convenit, ratione muneris, jus concedendæ indulgentiæ capitulium quoque criminum, eximendo scilicet, poenæ capitis reos, vulgo vocant *'t Recht van Perdonneeren*. Solet vero hoc jus à Politicis majorum gentium inter jura Majestatis referri.

Secundo, in Provinciis ubi sunt curiæ judiciales (vulgo dicunt *'t Hof van Justitie*.) Præses earundem habetur; nomenque illius ac tituli omnibus actis decretisque, ibi dein conditis præmittuntur.

Tertio, ubi hoc receptum est antiquitus, constituit secundum eum ordinem, qui observari solet, Magistratus, sive pro suo arbitrio absolutè, sive ex numero certo nominatorum singulos eligendo. In Geldria quidem hætenus hoc factitatum Noviomagi: in Hollandia ubique, exceptis Horna, Enchusa, Edamo, & Monachodamo. In Zelandia ubique, excepta Goesa. Ultrajecti per totam provinciam. In Frisia hodie idem fit ab eo, qui pro tempore Gubernator est, ad hunc enim Curriæ partes devolutæ sunt. Extensa hæc potestas usque ad satrapras (vulgo *Drost-Ampten*) *Patriciatus*, (vulgo *Raets-beer-ampten*) *Marechallatus*, Præturas urbanas (vulgo *Schout-ampten*)

ampten in de Steden oft Bailjuschappen) aliaque similia, quæ enumerare longum foret.

Quartò, in suis propriisque causis ad exteros Principes, atque Respublicas mittere potest legatos: Imo legatos ab exteris aut Principibus, aut Rebuspubl. missos ad Ordines Generales, singulatim atque privatim audire.

Quintò, ipsius officium est, operam dare, ut ea quæ decreta sunt ab Ordinibus illius provinciæ, cujus Governatorem agit, aut alias ab iisdem approbata sunt, executioni mandentur.

Sextò, secundum *artic. 9. & 14: Unions Vtrajectinæ* constitutus fuit arbiter publicarum ac privatarum controversiarum majorum, quæ vel inter provincias plures, vel inter certa certarum Provinciæ Ordinum membra, vel etiam inter Ordines & quosdam ex subditis oriuntur: De quibus vel solus *ex æquo & bono* arbitrari potuit, vel si graviores viderentur, adhibitis quibusdam assessoribus à studio partium remotis. Quicquid autem ab eo *ex æquo & bono* statutum fuerit, in eo partes litigantes acquiescere debere, expresse sancitur d. art. 9.

Reliqua, quæ Governatori convenerunt, quatenus etiam fuit supremus Belli terra marique Imperator, alias considerabuntur: Neque enim duo hæc distincta munera, ut per errorem ab exteris quibusdam rerum Belgarum minus peritis factum est, confundentur,

bent, cum sint per omnia distincta, neque ille, qui nomine omnium Provinciarum fœderatarum supremus est Belli Imperator, pariter quoque omnium Provinciarum Gubernator sit.

CAPVT XVIII.

An fœderatæ provinciæ possint subsistere sine gubernatore.

Quum Gubernatores Belgii fœderati ad finem usque deduxerimus, & quænam antehac eorum existimatio & potestas, & alicui etiamnum sit distincte explicuerimus; ex re est amplius expendamus, an absolute hisce provinciis sint necessarii, ut iis destitui neutiquam possint? existimant quidem extranei multi, sanè hac in parte habendi *ἀλλοτριοπύσκοποι* & nimis curiosi alienarum rerum inspectores, eademque sententia sedet adhuc in ipsa patria quàm multis, qui nesciunt distinguere inter ea, quæ in Vnionè Ultrajectina haberi debent tanquam essentialia, & illa de quibus, tanquam accidentaliter se habentibus, ratione diversarum tēporis circumstantiarum diversimode dispensari potest. Quum superioritas nunquam ulli Gubernatori delata fuerit, (licet nonnullis quædam indulta sint quæ superioritatem aliquam arguere multorum ju-

dicio

dicio videbantur) atque, ut ex antecedentibus patet, aliquis possit esse alicujus, imo plurium provinciarum Gubernator, qui non pariter sit supremus exercitus Imperator; enimvero illi, penes quos est Superioritas, per se ipsi exercere possunt ea, quorum exercitium ex libera delegatione antehac ipsi Gubernatori commiserunt: maximè quod Gubernator & antehac à Belgii Principibus nullum alium in finem constituti fuerint, quam, ut eas provincias, in quibus ipsi præsentem esse non poterant, immunes ab intestinis motibus, quantum in se, præstarent: Si ergo omnia ex delegatione egerunt Gubernatores, supplendo vires delegantium, qui absentes erant, quare non ipsi delegantes, qui in hac rep. fuerunt Ordines cujusque provinciæ, maximè cum semper præsentem sint, per se exequi ea omnia possunt, quæ nomine suo præcedentibus annis Gubernator exequi solet? Nec obstat quod in Unione Ultrajectina sæpius nominentur Gubernatores: per illos enim intelligi alios non posse, quam eos qui tum vivebant, exinde constat, quod Geldria tum proprium suum habuerit Gubernatorem, quum tamen post unionem jam factam per annos plurimos communem cum Hollandia & Zelandia Gubernatorem habuerit. Ad hoc quis credat patriæ patres, qui posteris suis per unionem Ultrajectinam mirum quàm providerunt, unquam voluisse sibi legem præscribere.

bere, de afficiscendo ministro, quo carere aliquando ex Dei gratia possent. Ad rem quoque non facit, quod ab aliis dicitur, ideo necessario cuique provinciæ Governatorem dari debere quo ipse instar dictatoris apud Romanos intestinis motibus tempestivè occurrere queat: nam ut antehac ne quidem pro suo arbitrio lites in qua provincia abortas determinare potuit, ac semper fermè in eum & aliarum provinciarum delegatos tantum compromissum sit, ab illis provinciis, quæ commotæ esse videbantur: quis non videt provincias fortè (quod Deus avertat) laborantes æquè compromittere posse (quo turbis eximantur) in reliquarum provinciarum, quæ extra partes sunt, aut aliquarum ex illis delegatos, atque antehac in Governatores cum suis delegatis compromiserunt: maximè quod Governator, si legitimè ageret (exemplum occurrit anno 1610. circa Ultrajectinos) nunquam se accinxit ad motus in aliqua provincia componendos, nisi antea communicato consilio cum Ordinibus Generalibus, quibus ut ratione fœderis quæque provincia distinctè considerata minor est, ita pariter eorum munus providere ne quæ provincia per intestinam discordiam pereat. Interim cuique provinciæ jus suum factum tetumque est, &, si circumstantia temporis exigere videatur, Governatorem sibi constituere potest citra aliarum quoque provinciarum præjudicium.

CAPVT XIX.

De opibus, quibus Fœderatorum Belgarum res sustentantur.

REstat igitur nunc, ut de præcipuo hujus Imperii nervo, opibus nimirum dicamus. Illæ enim diversis in proventibus consistunt, exque iis colliguntur.

1. Primò in Canone, quem quotannis præstant pro communis causæ defensione singulæ ditiones fœderatæ, *Quotam* vulgò vocant. Statutum quidem erat Trajectino fœdere, cujus leges capite primo persequuti sumus, ut in omnibus ac singulis Fœderatis ditionibus eadem tributorum ac vectigalium ratio iniretur: at verò experiundo cognitum est, rem eam factu inprimis difficilem atque etiam iniquam esse. Cum enim E. G. in Hollandia, quàm in Geldria multò fœcundior sit ager, plusque ex eo Dominus aut Colonus reportet, iniquum visum est, ob totidem agri Geldrici jugera tantùm quotannis conferre, quantùm ob totidem agri Hollandici fœcundioris jugera persolvitur ac præstatur. Atque eam diversitatem aliis quoque in rebus observare fuit. Proinde æquius multò, utiliusque visum est, communi consensu singulis ditionibus indicere annum Canonem, majorem
mi-

minoremve, prout majores minoresve singularum ditionum opes deprehenderentur, & prout alia atque alia necessitas Reipublicæ flagitaret. Ita U. G. ubi in commune singulis fœderatis ditionibus conferenda sunt *centum florenorum millia*; sola Hollandiæ ditio confert *quinquaginta & octo florenorum millia*, quoniam ea omnium est opulentissima, Zelandia *novem*, & Frisia *undecim florenorum millia*, quoniam ad Hollandiæ opes illæ propius quam cæteræ ditiones accedunt, à quibus vilius aliquid minusve confertur. Gelria, Ultrajectina Diœcesis, & Groninga, *quinque florenorum millia* exhibent; Transisulania modo *tria millia*. Canone isto semel præscripto, integrum est uniuscujusque ditionis Ordinibus pro arbitrio, prout maximè ditioni suæ convenire existimant, inire rationem, quâ per tributa aut vectigalia, aut alios aliquos modos ex privatorum fortunis tantum æris colligatur, quantum sufficit ad annum Canonem persolvendum. Hic est ipsissima ratio, ob quam tributorum ac publicorum onerum in singulis Fœderatorum provinciis tantum hodieque est observare diversitatem. Porro Canon ille non tam confertur in ærarium commune Fœderatorum, quam per assignationem, ut vulgo loquuntur, à singularum ditionum Ordinibus in eos distribuitur, quibus debet Respublica Fœderatorum; Utili sane instituto, cum pecunia omnis tantò

tò magis decreſcat, quantò ſæpius aliorum atque aliorum quæſtorum manus mutare neceſſe habet.

2. Secundò in *Licentiis*, ſic enim vocant, ſive in eo veſtigali quod penditur mercium nomine, quæ in agrum Belgii Hispanici hoſtilem ex his ditionibus terra aut mari importantur. Conſultum enim ab initio hujus Imperii viſum eſt, ut id liceret, unde veſtigal illud *Licentia*, quaſi licitum dixeris, vocatur, idque ob ingentem pecuniæ vim, quæ hoc nomine refertur, diſpoſitis in eam rem in portubus & civitatibus omnibus limitaneis Fœderatorum ſingularibus publicanis, *Licentmeesters*, ac *Cherchers* vulgo appellantur, qui excuſſis ejuſmodi mercibus eorum nomine tantum exigunt, quantum legibus publicis eſt definitum. Ne tamen ea res noxia ſit ſecuritati, ac promovendis Fœderatorum rebus, lege cautum eſt, indiſta capitis pœna, ne quis arma aut alia, quæ eo ullatenus ſpectant aut faciunt, evehat in agrum hoſtilem. Moribus etiam receptum eſt, ſubinde licentiam illam in aliis quoque mercibus evehendis tollere, ſive claudere, ut vulgo loquuntur: quoties nempe ex re Fœderatorum eſt, augendi inter hoſtes pretium annonæ, & venalium omnium neceſſariarum rerum caritatem intendi atque augeri. Ita admodum profunt, neque ulla ratione noxia ſunt commercia, quæ cum hoſtibus ſic inſtituunt atque exercent Fœderati.

3. Ter-

3. Tertiò in eo tributo, quod literarum Salvi Conductus, vulgo *Paspoorten*, nomine à Fœderatis obtentorum illi persolvunt, qui privatarum rerum causa ex ditionibus atque urbibus Belgii Hispanici ad aliquod temporis spatium conferre se volunt in ditiones Fœderatorum. Hac ratione etiam magna pecuniæ vis colligitur pro quibuslibet ejusmodi literis, ab unoquoque Florenis triginta præterpropter solutis. Interim ne illa libertas hostibus concessa officiat securati Reipublicæ, raro ea iis conceditur, qui militaribus aut togatis inter hostes dignitatibus utuntur: aliis verò omnibus conceditur, quæ sex mensium spatio definita atque coarctata est.

4. Quartò in contributionibus, quas vocant. Sunt autem hæ nihil aliud, quam annui Canones, quos pagi singuli, qui inter limitaneas hostium ac Fœderatorum Civitates medii ac cujusvis parti patentes positi sunt, solvere tenentur, quo eo nomine ab omnibus hostilibus injuriis agant ac sint immunes. Tantùm autem pendunt Fœderatis, quantum ab iis exigit Rex Hispaniarum, & Belgii Hispanici Dominus. Recipiendi hujus canonis causa in celebrioribus limitaneis Fœderatorum Civitatibus Quæstores singuli ac æraria sunt instituta.

5. Quintò in tributis, quæ in limitaneis Civitatibus Brabantix & Flandriæ sub ditionem Fœderatorum redactis, vini, cerevisiæ, salis,

falis, ædium denique ac fundorum singulorum nomine penduntur.

6. Sextò in præda militari ab hostibus accepta, cujus portionem Reipublicæ Fœderatæ cedere supra diximus.

7. Septimò in auxiliari ære; Auxiliare autem æs vocamus, quod Principes fædarati, Galli imprimis & Angli, quoties bello cum Hispanis illigati sunt, conferre in Fœderatorum ærarium ex legibus Fœderum confueverunt, ea conditione, ut eo ad conducendum majorem militum numerum Fœderati Ordines utantur. Ita enim & rectè judicant illi Reges, quò majoribus viribus à Fœderatis Belgis Hispanorum res premuntur, eò adversus Hispanos sic distractos & distentos, faciliorem felicioremque sibi esse belli administrationem.

Ita Galli suo ære olim in Fœderato Belgio aluerunt quatuor peditum millia, equitum etiam 200. Serenissima etiam Venetorum Reipublica ex inito fœdere anno hujus seculi vicesimo secundo Reipublicæ huic, quamdiu bello Hispanico ea est illigata, in menses singulos debet quinquaginta millia florenorum. Anglorum ejusmodi subsidia hodie nulla sunt.

8. Octavò in ære fœnebre; Æs autem fœnebre nobis dicitur pecunia à privatis volentibus credita Reipublicæ, ea lege ut iis volentibus fors cum usuris reddatur. Usuræ autem,

tem, quas hoc nomine persolvit Respublica, sunt florenti centum annui pro aunuo usu sortis bis mille florenorum,

Opibus his, exceptis iis, quæ ex Canone singularum ditionum resultant, recipiendis, asservandis, & ex decreto Fœderatorum Ordinum distribuendis, præpositus est singularis Senatus, qui *Camera Rationum Generalium* habet cognomentum. Constat autem Senatus ille ex singularum ditionum singulis Legatis.

CAPVT XX.

De præcipuis munimentis, quibus domi aut foris Fœderatorum Respublica sustentatur.

MUnimenta præcipua hujus Reipublicæ domi quidem in situ locorum & beneficiis naturæ, in munitis Civitatibus, tanquam claustris Imperii, ac denique in militia; foris verò in fœderibus cum externis aut remotis, aut vicinis Regibus, aut populis, percussis posita sunt. De domesticis præsiidiis nunc ante omnia dicendum est.

2. Situs ad tutelam adversus belli vim & exercenda commercia pro acquirendis opibus, inprimis comparatus est, maris ac amplissimorum fluminum circumfluentium bene-

neficio, unde pene in proverbium abiit: ut *tutandis Fœderatis Belgis natum est mare, ut a tutando & possidendo mari natos esse Belgas Fœdotos*. Quare quò in eo rerum potiantur, quidvis iidem impendunt: Intelligentes verissimum esse illud Oraculum, quod sub initium Reipublicæ suæ in nummis publicis expresserunt: *Imperator maris est terra Dominus*.

Hispani sub initium horum bellorum non satis animadvertisse videntur, erepto & clauso veluti fœderatis mari, omnem eorum rem è vestigio pessum ituram. Hodie autem facti cautiores & experimentis edocti, vim præcipuam ad impediendas turbandaque Batavorum navigationes & negotiationes convertere videntur, non minus pro iis tutandis sollicitis Fœderatis. Præter mare hujus Imperii ditiones nobilissimi amnes, Mosæ, Rhenus & Isula propre faciunt inaccessas, quo & confert plurimum Lex, quæ in Fœderato Belgio accuratissimè observatur, quâ placet, ut jus ac beneficium redimendorum captivorum non habeat locum in iis hostibus, qui in fluminibus illis publicis interioribusque eorum fluentis capiuntur. Enimvero in tales capitali supplicio è vestigio animadvertitur, & eo quidem injecto metu fit, ut flumina illa hostilibus excursionibus minus infestentur.

3. Munitæ Civitates positæ sunt in limite hujus Imperii, non in Brabantia modò, Flan-

Flandria, Geldriaque & Frisia : sed in ipso etiam Germanici Imperii fundo, ut Rheno-berga, Vefalia, aliæque quæ in Cliviam ac superiorem Rhenum excurrunt Fœderatorum arces ac civitates. Id autem quo minus mirum videatur, & ut quisque intelligat, amicitiam, quæ Reipublicæ Fœderatæ intercedit cum Cæsare & Principibus Germanici Imperii, sic non esse violatam, occasio ejus rei ac rationes paulo propiùs sunt aperiendæ.

4. Exorto igitur inter Hispanos & Fœderatos Belgas bello, plurimas Imperii, Clivensis Ducis, Electorisque Coloniensis civitates vi armorum aut occupatione subdicionem suam redegerunt Fœderati, quin & in limitaneo earundem ditiorum agro castella plurima, aliaque militiæ opera extruxerunt. Itaque inter Imperatorem, Clivensem & Coloniensem Principes, ipsosque Ordines Fœderatos multis & acerrimis disputationibus litigatum est : an id liceret aut æquum esset. Illi, quorum Civitates vel agri erant occupati, contendebant. 1. Amicos sese esse Fœderatis Belgis, itaque hostilia sibi aut agro suo inferri non oportere, inter certamina Hispanorum ac Belgarum sibi saltem beneficium Neutralitatis, quod vocant deberi. 2. Nemini esse, si æquus sit & bonus, invadere dominium rei alienæ ; vacua tantum fieri occupantium. 3. Ex urbibus suis occupatis, suoque in agro exstructis arcibus merito se securitati suæ ac liber.

libertati metuere. Hispanos quidem priores sed nullo jure id tentasse, ac proinde haud esse Fœderatorum, iniquissimum Hispanorum institutum imitari.

Contra vero Ordines Fœderati pro causa sua acriter contendebant; 1. Amicos se vicinos illos libenter agnoscere, sed nec amicitiam lædi, ubi à vicinis innoxium beneficium petitur & reportatur, arcibusque extructis, occupatisque civitatibus nihil propositum sibi, nisi propriam securitatem, ab omni noxa in vicinos fuisse & futuros alienos. 2. Agnoscere se quidem Neutralitatis beneficio uti has Civitates oportere, sed aspectu hostium Hispanorum, qui eas aut priores invaserint, aut invadere constituent, easdem Civitates ut hostiles invadere sese atque occupare. 3. Non invadi à se dominium rei alienæ, omnia integra manere Dominis, imperium, privilegium, jurisdictionem, & si quid ejus generis est; Præsidio tantum suo militari in iis Civitatibus se facere locum, & facere debere, cum adversus Hispanorum irruptiones, cum præsentissimo periculo Fœderatorum eas idoneis & suis præsiidiis earum domini tueri vel non possint, vel non velint. Itaque non tam eripi eas Civitates Dominis, quam jure belli occupantibus aut occupaturis Hispanis.

5. Sed & juris pro se facere auctoritatem non vanè contendebant. Quemadmodum

D

enim

enim in jure privato Romanorum Legis Aequilæ actio cessat, dum quis arcendi ab ædibus suis incendii causâ ædes vicinas flammâ correptas destruit, ob justum nimirum metum, ne suas quoque ædes ignis invadat: ita multò majori jure in publica gentium ac Principum causa possunt illi, cum à potente hoste per latus alienum expectant præsentissimum discrimen vicinorum Principum vel impotentium, vel merito suspectorum Urbes arcesque invadere, suisque eas præfidiis firmare.

6. Igitur frustra alia & contraria demonstrantibus vicinis Fœderati Ordines in cæpto consilio in hunc usque diem perrexere. Atque ita factum est, ut per latus vel infirmiorum, vel negligenter agentium, vel sub larva ac titulo Neutralitatis, quam vocant, insidias clam meditantium Ditiones Fœderatorum, quæ in Superiorem Germaniam extenduntur, contra Hispanorum vota extiterint tutiores.

7. In munitis istis præfidiariis Civitatibus præter idoneum militum præsidium, duo ferè horrea sunt, alterum annonæ militaris, alterum illius speciei annonariæ, quæ ad vitam sustentandam necessario requiritur.

8. Præsidio militari præest aut Governator, aut ille, quem Commendatorem vulgò solent appellare. Commendatoris nomine utuntur Præfecti minoribus Civitatibus limitaneis

taneis; Gubernatores verò dicuntur, qui majoribus gubernandis impositi sunt. Ad securitatem autem urbium ejusmodi institutum est, ut portarum claves partim sint in Præfectorum, partim in Urbanorum Consulum manu. Jurisdictio etiam in iis militaris & urbana planè est distincta, adeo ut neque Præfecti militares in cives, neque Urbani Judices in milites juris dicendi habeant potestatem.

9. Militem Fœderatorum quod spectat, partim ille externus est, partim domesticus. Sed longè major domestico externi militis numerus est, quia Fœderatorum subditi, qui tenuioris sunt fortunæ, in remotis navigationibus potius sese occupant, quam in ea militia, quæ terra administratur. Neque facile quis ideo præsumat, minus tutum esse hoc Imperium, quod nempe insit ac innitatur fidei militum externorum. Quippe externus miles non hic unius est, sed diversæ nationis, Germanus in primis, Gallus, Anglus atque Scotus; quæ nationes cum diversi plerumque ingenii sint ac instituti, multisque inter se æmulationibus committantur, non facile futurum est, ut pariter conspirent ad evertendam hujus Reipublicæ securitatem. Hæc etiam ratio est, ob quam in singulis majoribus limitaneis Civitatibus præsidia militaria non unius, sed diversarum nationum disponantur atque jungantur.

10. Numerus militum, qui Sacramen-

tum dixerunt Fœderatis, hodie fermè ad centum millia excrescere creditur. Centuriæ ac turmæ constant serè militibus centenis, paucis quibusdam exceptis, in quibus majorem minoremve etiam numerum invenire est. Ex decem, subinde & duodecim, sexdecim, septendecim vel octodecim centuriis aut turmis constituuntur legiones: quibus singulis Colonelli nomine unus præfectus est.

11. Miles partim eques, partim pedes est, sed eques numero multò minor quam pedes, quòd in hac militia, quæ in Poliorceticis, sive expugnatione Urbium potius quam præliis veritur, rarior sit equitum usus. Equitum porro duo sunt genera, quorum alii à diversa armatura Curassitii, alii Harquebusitii appellantur. Lancearius autem eques, utpote parum utilis aut habilis, jam pridem hic rejectus est. Singulis equitibus equi esse debent non minoris altitudinis, quam quindecim ingentium virilium palmarum, facto mensuræ initio à calce pedis prioris obliquo flexu ad verticem usque scapulæ. Pedes alius hastatus, alius sclopis longioribus instructus est; plures tamen sclopetarii quam hastati sunt, quod eorum in expugnatione Urbium major frequentiorque sit usus.

12. Menstruum stipendium pediti est undecim nostratium florenorum, Equiti autem florenorum triginta. Pediti hebdomadis singulis

gulis pars stipendii persolvi, Equiti singulis mensibus consuevit. Stipendia porro promptè satis iis persolvuntur, qui ipso Fœderatorum ære merent; minus promptè iis, qui merent auxiliari ære Gallorum, quod id æs tardius plerumque repræsentetur.

13. Notare autem convenerit morem in fœderato Belgio receptum, quo etiam cum exhaustum prope sit aut inopiâ laboret publicum ærarium; sua tamen plerisque militibus stipendia septimanis ac mensibus singulis præstantur. Nimirum instituti ac recepti sunt homines quidam, qui à sollicitandis pecuniis militaribus atque decreto Ordinum obtinendis, Sollicitatores, vulgo *Solliciteurs*, solent appellari singulæ centuriæ aut turmæ talem sibi eligunt, qui & fedulo instet, quo debitum stipendium ab Ordinibus obtineatur: & si ob inopiam ærarii statim obtineri non possit, aut suis privatis opibus, aut pecunia ab aliis mutuo accepta curet, ut hebdomadale aut menstruum stipendium continuo paratum sit; ad id agendum magni certique lucri spe ac causâ sollicitatores illi impelluntur: Nam pro expositis creditisque e. g. Florenis centum, Sollicitatores (ejus quod interest nomine) subinde florenos decem, majorem subinde minoremve summam subtrahunt illi summæ, quæ turmarum aut centuriarum præfectis ab Ordinibus debetur, tandemque

certò persolvitur. Homines igitur opulenti pecunias suas Sollicitatoribus credunt, ordinarias tantum usuras stipulati, & certi, futurum tandem ut ab Ordinibus, soluto stipendio sortem recipiant cum ingentibus illis usuris. Verum ut ea re fit, ne militi stipendium desit, ita eadem ratione contingit, ut turmarum & centuriarum Duces sub signis suis non habeant aut alant tantum militum numerum, quantum habere debent. Id enim quod usuræ nomine Sollicitatoribus pendunt, putant recuperare sese debere, acceptis ab Ordinibus stipendiis eorum militum nomine, quos simulant sub signis sese habere, non autem habent. Præter ordinarium stipendium miles quoque fruitur in limitaneis civitatibus immunitate conducendi hospitii: Id enim cives aut incolæ alii, pro Urbani Magistratus decreto aperire tenentur. His tamen eo nomine ex fœderatorum ærario asses sex singulis hebdomadibus, cujusvis militis excepti titulo, persolvuntur. Hæc pecunia vulgò *Serrijs geldt* appellatur.

14. Si fortè ab hoste obsessæ sint Civitates, & ordinaria ac recepta pecunia desit, qua stipendium militi persolvatur, ænea, aut stanæa, aut coriacea, subinde etiam chartacea cudi consuevit, ejusque pretium constituitur ab urbano Magistratu, quod longè superat valorem materiæ, ex qua nova illa moneta constat. Interim sic sibi libenter satisfieri patitur miles,

miles, quia liberata civitate aut dedita, à Fœderatis Ordinibus extraordinarius Quæstor constituitur, qui pro illa nova ac nullius prope valoris mox reddit currentem & justipretii monetam.

15. In Castris ac expeditione in gratiam etiam militum receptum est, ut res omnes venales immunes sint à portoriis omnibus, vectigalibus & tributis.

16. In obsessis quoque civitatibus præter ordinarium stipendium, annona quoque ex horreis publicis gratis in militem distribuitur.

17. Capti milites gregarii, aut inferiores militum Duces, lytro soluto, utrinque redimuntur. De lytro autem inter Hispanos Fœderatosque sic convenit, ut id non excedat menstruum uniuscujusque capti stipendium. Aliis profectò cum civibus agitur, hi enim tantum solvere tenentur, quantum hostes exigunt, aut in fœtore carceris commorari, donec generalis & mutua redemptio captivorum, quod semel atque iterum quotannis contingit, instituat. A captivitate tamen discrimine immunes in Belgica hac militia sunt fœminæ, ac pueri, qui ætatis duodecimum annum nondum excefferunt.

18. Atque ita se habet ordinarius miles. Sed verò urgente necessitate & subito aliquo periculo ingruente, extraordinarius miles conscribitur, qui vulgo *Waert-gelders*, solent

appellari, planè iidem quos subitarios vocant veteres Romani. Hi ad tempus modo aliquod conducuntur, & quo promptiores sint ad dandum militiæ nomen, diurnum iis stipendium decem assium offertur. Verum quia multi spe tam ampli stipendii allekti deserere solent ordinarias centurias, & novarum signa libentius sequuntur, plerumque iudicatum potius civium cohortes, in quas multitudo civitatum passim hic est distributa, in subitariorum locum substituere, iisque, veterano atque exercito milite assumpto in expeditiones, curam ac præsidium limitanearum civitatum mandare.

19. Miles omnis & in castris & in limitaneis Urbibus subest Jurisdictioni militaris Senatus, qui in castris constat ex supremo Militiæ Imperatore, aut Præsidente, qui ejus locum tuetur, ac singularum legionum supremis Legatis; in limitaneis civitatibus, ex supremo earum Præsidente, cæterisque omnibus in præsidio agentibus Centurionibus. Hi jus dicunt ex præscripta à fœderatis Ordinibus formula, quæ vulgo *Artijkels brief* appellatur, ac publicè typis descripta exstat.

20. In ea pleraque delicta militaria capitalia censentur.

21. Classarii militis, cujus in mari usus est, stipendium in menses singulos octo est florenorum, atque insuper de victu ei est provisum. Præsfectus enim navis alere milites classarios,

fiarios, sociosque navales cogitur, uniuscujusque nomine accepto ex ærario Fœderatorum in dies singulos sex assium pretio.

22. Porro jus ordinariæ redemptionis captivorum in militia hac maritima non habet locum; Imò sub initium horum bellorum ne quidem locum habuit beneficium captivitatis, & quotquot in hõstium veniebant potestatem, manibus pedibusque colligatis statim in profundum mergebantur. At quia utrique parti id institutum crudelius inhumaniusque tandem visum fuit, placuit beneficio captivitatis facere locum, sed non ordinariæ redemptionis. Causa ejus moris inter Hispanos ista fuit, ut longæ ac duræ captivitatis metu Fœderatorum subditi à navigationibus & militia maritima, in quibus hîc vis rerum est, detererentur. Causa vero cur id ipsum Fœderatis etiam placuerit, ista est, quod judicarent majori animo naves seque illos tutaturos, quibus tristis adeo captivitatis formido animis oculisque continuè obversatur.

23. Præcipuæ autem urbes, ex quibus oportunitate portuum, excursiones maritimas facere solebant Hispani, sunt Duynkerka & Ostenda. Ideoque tota æstate, & cum maxime veliticatio fervet, illius portum quotannis obsidere Fœderati valida classe solebant.

CAPUT XXI.

De Fœderibus, quæ Fœderatæ Reipublicæ cum exteris Principibus aut populis intercedunt.

Proximè dictum est de iis munimentis, quibus Fœderata Respublica domi innitur. Restat jam ut externa videamus. Sunt autem illa non nisi fœdera cum aliis vicinis aut remotis inita, vel communis hostis, vel commerciorum causa.

2. Tuentur ea fœdera Belgæ Fœderati vel per Agentes in rebus, vel per Legatos ordinarios. Legatorum annum stipendium est decem millium florenorum. Solo Legato, qui in aula Constantinopolitana apud Turcarum Imperatorem agit, utente stipendio duodecim millium florenorum, ob majorem pompam, quæ in sustinendo decore Legationis inter illas ambitiosas & externa maximè æstimantes nationes requiritur. Sed ipsa singulatim fœdera videamus.

3. Cum Germanici Imperii Cæsare non tam fœdus aliquod, quam observata hactenus amicitia intercedit, Sunt interim qui existimant, eam speciosam magis esse quam veram. Certè constat nostra & patrum memoria Cæsarem Hispanis in Belgio laborantibus sæpius militares suppetias tulisse, quæ quam
pri

primum Hispanis erant junctæ, in speciem quasi sacramenta & vexilla Cæsaris mutabant. Hac eadem arte Fœderati Ordines in iuvandis Gallorum & Protestantium Principum in Germania laborantium rebus, usi dicuntur.

Neque mirum est, vel abs re suspicari lubet, proximos omnes Austriaci sanguinis Cæsares meliora voluisse ac etiamnum velle ejusdem stirpis Hispanicæ Regibus, quam causæ Fœderatorum Belgarum: quanquam Cæsar non una hæctenus legatione urserit Fœderati Belgii Ordines, ut quemadmodum ejus olim Principes, membra Imperii vasallique, ut vulgo vocant, esse velint: Unde & in literis ad Fœderatos Ordines scriptis nonnunquam inter eorum titulos hac formula usus est: *Fidelibus nostris & Dilectis.*

Verum ab ea sententia hæctenus adeo alieni sunt Ordines Fœderati, ut ejusmodi litteras sic inscriptas non apertas remittendas ad Cæsarem identidem judicarent, addentes suum sibi esse absolutissimum Imperium, nec Belgii Principes, in quorum illi successerunt locum, unquam Imperio aut Imperatoribus ut Vasallos & Clientes fidelitatis dixisse juramentum. Interim inter subditos Imperii ac Fœderatorum commercia, aliaque officia, quæ amicorum sunt, hæctenus mutuò exercentur.

4. Cum Protestantibus Germaniæ Principi-

cipibus inita à Foederatis in mutuam auxili-
 um foedera narrant, ac publicis scriptis ob-
 jecerunt hi, qui Cæsareanarum partium
 sunt; & forsan vera sunt, quæ objiciuntur.
 Cum enim superioribus annis nihil æque
 Cæsari fuerit destinatum, quam acerrimo
 quodam Imperio opprimere omnem Germa-
 niæ libertatem; Superiori autem Germaniâ
 sub miserrimæ servitutis jugum actâ, faci-
 le invadi possit inferior & subjugari: non adeo
 inconsultè fecerint Foederati, si intellexerint,
 per Protestantium Principum latus sensim ac
 clam suam etiam impeti libertatem, ac
 proinde illorum causam ad se quoque senserint
 pertinere.

5. Cum Hanseaticis civitatibus com-
 merciorum communium causam olim ante
 duo præter propter secula foederati Belgii
 Ordines foedus iniere; Imo Hanseaticarum
 Civitatum celeberrimæ quoque Hollandiæ
 ac Zelandiæ Civitates, membra ac partes
 factæ sunt, ut Amstelodamum, Middelbur-
 gum, Dordracum, aliæque. Hodie in eo ad-
 huc foedere utrinque persistitur; quinimo
 superioribus annis 1614. 1615. & 1616. lon-
 ge arctius initum est, quo ad tuendam
 æquam omnem Hanseaticarum Civitatum
 causam Foederati Ordines sese obstrinx-
 erunt. Quod factum adeo ægre interpretatus est
 Cæsar, ut conjurationis in Imperium ac per-
 duellionis crimen Hanseaticis Civitatibus
 pro-

propterea objiciendum existimaret. Verum hæ multis Legationibus tandem probavere jam olim jus competiisse sibi ineundorum ejusmodi fœderum, non agnita Cæsarum authoritate, eorumque assensu implorato.

6. Cum Daniæ Rege olim initum fœdus vix quid aliud continet, quam mutuam commerciorum libertatem. Interim ob ingentia & superioribus annis nimium aucta portoria, quæ in freto Sundano à mercatoribus Belgis ac nautis exiguntur, missis sæpe legatis de eorum iniquitate Ordines Fœderati queri necesse habuerunt. Utile tamen ac necessarium utrique parti hoc est fœdus, cum Fœderati Ordines carere haud possint freto Sundano, quo per omnem Septentionem merces Belgarum distribuuntur, etiam ligni illius imprimis copia, quam ad naves aliaque ejusmodi exstruendi suppeditare uberrimè Dania consuevit. Sed nec Dani à pluribus defecti, quorum in fœderato Belgio copia est, carere possunt commerciis Fœderatorum. Quare visum fuit postea arctius fœdus percuti ad liberum commercium per Fretum Sundanum in Mari Balthico conservandum.

7. Cum Poloniæ Rege ac Republica itidem commerciorum causa, frumenti imprimis (quod affatim ex ea advehitur) causâ, amicitia colitur, non tamen sine querelis
mul-

multis, præsertim superioribus annis novis teloniis in Borussia ac alibi institutis, quæ adeo gravia mercatoribus Belgis visa sunt, ut de mutandis illis navigationibus ac frumento aliunde, ex Moscovia imprimis advehendo, seriò cœperint cogitare. Sed & ea occasione in Ordinum Hollandiæ Comitibus deliberatum quoque est, de ineundo multorum annorum contractu cum Moscoviæ Duce ratione commercii frumentarii, conclusumque ut ea de re mitterentur Legati, cum potestate conveniendi cum ipso, nisi illud novum telonii institutum in Borussia tolleretur. Quod illorum institutum, ne vanum possit videri, sciendum est in Moscovia villicorum & rusticularum non differre à mancipiis conditionem, cum ipse Dux plenam sibi in suorum subditorum familiaribus bonis potestatem sumat, unde fit, ut ferè nihil amplius acquirere studeant, quam ipsa vitæ necessitas flagitat; hinc agricultura hæctenus ibi negligitur, ita ut largior seges, tametsi in spatiosissimis arvis non proveniat, quam incolarum usu quotannis consumitur. Hoc itaque est, quod Hollandi Moscoviæ Duci factâ ipse ingentis proventus, persuasum voluerunt, ut vi potestatis suæ adigeret incolas ad diligentiorum agriculturam, cujus operæ urgendæ ac promovendæ, si ex sua gente Præfectos certâ conventionis lege ibidem Hollandos constitutos habuerint, nihil certius sibi pollicentur, quam

quam intra paucorum annorum intervallum tantam in illis oris frumenti copiam, quanta sibi ad proprios usus & continuationem ejus commercii cum aliis gentibus sufficeret. Inter dubia hujus deliberationis motum quidem fuit hujus Moscoviticæ negotiationis hanc esse rationem, quod ob distantiam horum locorum semel tantum, vel ad summum bis singulis annis naves redire possint. Verum ad refarciendum hoc incommodum, ostensum est, naves ad illud iter adhibendas triplo capaciores esse istis, quæ in mari Balthico negotiantur, adeoque una vice tantum per eas advehi posse, quantum minores terrepetita navigatione apportare solent, immunes interim à teloniis in mari Balthico institutis. Hujus rei metus effecit, ut illa telonia à Polonis vel imminuerentur vel tollerentur.

8. Cum Suecorum Rege olim scilicet annis 1615. & 1616. percussum fœdus est, commerciorum in primis causa: paulo ante susceptam in Germania expeditionem, arctius amicitia coaluit, atque inter partes convenit, ut Fœderatorum Belgarum Ordines durante in Austriacam Domum expeditione in Suecorum ærarium singulis mensibus quatuor millia florenorum inferrent. Res enim & institutum Belgarum ea expeditione cum primis juvari videbatur. Sed ab aliquot annis commerciorum impedimentum in Mari Balthico;

thico ; novumque Fœdus cum Rege Daniæ factum , secundùm quod Provinciæ fœderatæ suppetias Dano ferre tenentur , amicitia inter Reges Sueciæ & has Provincias hodie quasi in bellum mutata est.

9. Cum Magno Moscoviæ Duce , commerciorum quoque gratia jam olim tractatum est , atque inter alia ei indultum , ut conscribendi hinc conducendique militis , atque hinc avehendæ militaris annonæ in posterum haberet potestatem.

10. Cum Magno Turcarum Imperatore haud minus amplissimum fœdus intercedit , commerciorum tutarumque navigationum causa maxime institutum. Quemadmodum & ea de causa singularibus concessionibus cum Persarum quoque Imperatore , Tunetanis & Mauritanæ in Africa Regulis iidem fœderati convenere.

11. In Italia cum sola Serenissima Venetorum Republica fœdus hodieque colitur , quod splendoris partim causa institutum est , partim quod duæ hæ prope solæ florentissimæ nunc Respublicæ essent , multisque iisdem institutis uterentur. Sed causæ aliquid datum est , quare illius fœderis legibus convenit , ut durante adversus Hispanos Belgarum bello , Veneti in menses singulos penderent florenorum quidem millia , sicuti & Fœderati Ordines tum quoque se obstrinxere ad idoneas suppetias ferendas Veneto nomini , si forte ea Respu-

Respublica bello Hispanico aliquando illigatur.

12. Cum Anglis sub initium hujus Reipublicæ & utilissimum & necessarium maxime fœdus initum est, regnante nempe Elisabetha, quæ & causæ & religioni Reformatorum addicta, missis militaribus suppetiis, donataque partim, partim ad tempus credita magna pecuniæ vi, dubias adhuc nutantesque Belgarum res sustentavit; sic tamen ut Belgæ clientum prope more ejus Reginæ Majestatem comiter observare tenerentur. Hodie Anglis cum Hispanis par est, nihilque ex fœdere Belgis superest aut competit, quam libertas commerciorum, usus portuum ac potestas colligendorum supplementorum militarium per omnem Britannicæ ditionem.

Cum Gallorum Rege arduissima fœdera sæpius percussa fuere, & ingentes pecuniæ summas fœderatæ Provinciæ ab eo acceperunt ad bellum contra Hispanos promovendum: sed pace inter has Provincias & Hispanicæ Regem factâ fœdera ista finem habuere, amicitiam adhuc integrâ manente,

CAPUT XXII.

De cura rei maritimæ & supremis Archihalassicis conciliis, ejus tuendæ causâ à Fœderatorum Communitate institutis.

CUM iis rebus maximè conservetur Imperium, quibus partum est, maxima certe circa res maritimas cura esse debet penes Fœderatas nationes, quæ maris beneficio non modò opes omnes suas sibi peperère, sed veluti dato quodam à natura ipsa invictò præsidio adversus communem hostem sunt tutiores.

2. Vis quæ in maritimo Imperio conservando impenditur, versatur in idoneo armatarum navium numero, quarum aliæ publicæ sunt, aliæ privatorum.

Publicæ, quæ impensis publicis; Privatæ quæ auspiciis quidem publicis; sed privatorum tamen hominum impensis instruuntur atque adornantur. Nam statim ab initio hujus Reipublicæ consultissimum existimatum est, præter maritimam vim publicam, privatos etiam propositis præmiis publicis ad eam curam invitare, plurimique ei se dedere, partim ob spem prædæ amplissimæ, partim etiam
ut

ut propositis præmiis fruerentur, quæ majora vel minora sunt, prout ab iis hostium naves plurium aut pauciorum vehium (vulgo *lasten* vocant:) capiuntur, hi *Vrybuyters* dicuntur.

3. Navium publicarum usus est in ultro citroque mercatorum navigantium navibus adversus vim tuendis (quod vulgo *convoyeren*, vocant, quasi *comitari* dixeris.) Præterea in ultro citroque navigando mari proximo, eoque adversus Flandrorum irruptiones tutiori redendo, quod vulgò *Cruyssen*, quasi dicas *discurrere*, vocant. Denique in obstruendo omni maritimo aditu, per quem hostes aliàs facillè possunt erumpere, quod vulgo *wachten*, quasi dicas *in statione esse*, vocant.

4. Privatorum naves vel in bellicis hostium in proximo hoc mari persequendis, vel in capiendis ditipiendisque ditibus Hispanorum navibus ad Indiam imprimis Occidentalem occupantur.

5. Omnibus his maximo Imperio præest Archithalassus, vulgo *Admirael Generael*, qui Supremus Fœderatarum ditionum Gubernator aut Imperator est: neque tamen ille præsertem se sistit in maritimis expeditionibus, cum ejus præsentia res domi ac terrâ administrandæ haud possint carere: Itaque vices ejus hic explet Vicarius Supremus, qui vulgò *Luytenant Admirael*, appellatur.

6. Cum verò Ordinum Generalium sit, eadem curâ invigilare maritimis rebus, quâ
mi-

militiæ, quæ terrâ administratur, neque tamen omnibus his curis unus Senatus sufficiat, & maritimæ rei Curatores in portibus potius, quam alibi muneris sedem habere debeant, ab iis electi sunt quidam alii, qui totius fœderatæ Communitatis nomine res maritimas tractarent. Constituunt autem illi non unum, sed diversa concilia in tribus potissimum maritimis ditionibus, *Hollandia, Zeelandia, Frisiaque*. In *Hollandia* tria sunt, *Amstelodamense, Roterodamense, & Hornanum*, quod postremum aliquando *Enchusam* Borealis itidem *Hollandiæ* oppidum transfertur. Unum in *Zelandia*, *Middelburgense*; unum etiam in *Frisia*, *Doccumense*, nunc *Harlingam* translatum.

7. Constant singula hæc Concilia ex septem Senatoribus: *Hollandica* ex quatuor *Hollandis*, & tribus aliis; *Zelandica* ex quatuor *Zelandis*; *Frisica* ex quatuor *Frisiis*, identidemque aliis tribus, qui è singularum ditionum membris electi, ab Ordinibus Generalibus delegantur & Sacramento adiguntur. His additur Secretarius unus, & itidem unus *Fisco* maritimo Præfectus.

8. Caput & Præfes horum omnium Conciliorum est Supremus Governator, tanquam Supremus Archithalassus, cujus personam si absit, tueri potest Archithalassus vicarius.

9. Bis quotannis olim, nunc quoties res postulat, ex singulis his conciliis missi Legati
Hagæ

Hagæ Comitibus conveniunt, ibique cum Ordinibus Generalibus & Governatore deliberant de maris & commerciorum præstanda securitate.

10. *Ærarium* illis proprium & suum est, quod vulgò *nauticum* appellatur, cujus opes constant ex ære, quod pro tutelâ navium suarum ac mercium pendunt externi aut domestici mercatores, etiam ex his portoriis, quæ in vecturâ & evectorum mercium nomine in portibus singulis persolvuntur, vulgò *Convooy gelden* appellantur. In hoc ærarium etiam defertur omnis illa pecuniæ vis, quæ pro mercibus in agrum hostilem avectoribus persolvitur, vulgò *Licenten*, quasi *licentiam* dicas, vocant.

11. Verum accepti & expensi rationes horum conciliorum Legati Ordinum Generalium Commissariis singulis ternis mensibus reddere tenentur.

12. Capitaneos quos vocant seu Præfectos navium nominandi iidem habent potestatem, manente penes Archithalassum vi eligendi.

13. Cura & auctoritas horum in eo generatim versatur, ut tutæ sint adversus vim omnem hostilem navigationes, ut quivis jure liberi maris utatur, ut classes & naves bellicæ suo tempore & loco paratæ sint, omnibusque necessariis præfidiis instructæ, eas destinare in illa loca, in quibus navigantibus maximè possint esse usui. Denique contro-

ver-

verfias omnes maritimæ rei caufa inter nau-
tas, socios navales, mercatoresque exortas co-
gnofcere & decidere, à fententia autem ab his
probata appellationi non eft locus, fi fuma
rei, de qua quid controverfum eft, florenos
600. non excefferit: fi excefferit, reuifioni da-
tur & permittitur locus.

14. Hoc etiam fingulatim in horum con-
ciliorum judiciis ac tribunali obfervandum
eft, quod non permittantur longa litis fuffla-
mina, quemadmodum in aliis dicasteriis &
Curiis judicialibus; Sola enim fecunda repli-
catio quam culgò *duplicam* vocant, litiganti-
bus partibus eft permiffa: Neque id fine gravi
ratione: cum mare frequentantium ventif-
que commodis utentium interfuit controver-
fias fuas non trahi aut proferri, fed quam fieri
poteft, celerrimè expediri.

15. Nullæ naves privatorum, de quibus
dictum eft, fine horum impetrato confenfu
exprefsisque mandatis, mare aut hoftem ten-
tant. Sin contra evenerit, in Præfectos aut
Piratas animadvertitur; imò harum navium
Præfecti datis idoneis fide jufforibus in his
conciliis cavere debent, nullis civibus aut ami-
corum populorum fubditis damnum feffe il-
laturus.

16. Denique horum muneris eft efficere,
ut in illata omni maritima præda jure fuo sibi-
que debitis Communitas Fœderatorum frua-
tur. Debetur autem huic quinta pars omnis
præ-

prædæ, decima pars Archithalasso, quod superest in mercatores, qui suis expensis naves instruxere, navium Præfectos ac Classarios ipsos distribuitur.

CAPUT XXIII.

*De singulari Urbium Hollandicarum
Regimine.*

HActenus vidimus quomodo in universum se habeat Hollandiæ administratio, ac per Ordines curatio. Reliquum est ut Regiminis formam, qualis in plerisque civitatibus est, nunc videamus.

2. Urbium regimen constat ex Prætoze, ex Senatu, ex Consulibus & Scabinis.

3. Prætor in singulis unus est, qui non quidem juris dicendi aliquam potestatem habet, sed in criminalibus, quas vocant, causis, Ordinum nomine quasi publicus quidam est accusator, qui adversus reos actiones apud Scabinos instituit, penes quos examinandorum accusationis capitum atque dicendi juris est potestas. Prætoribus nullum stipendium publicum est, quicquid enim in gerenda illa dignitate lucri reportant, id totum resultat ex multis pecuniariis, quæ reis quibusdam indicuntur. Ac id prudenter in primis Majores nostri instituisse videntur. Ubi enim ex con-

veniente & accurata cura satis lucri referri potest, curæ isti imposito nullum stipendium debet decerni; hoc enim decreto languidior ac remissior in cura & administratione muneris sui est futurus.

4. Senatus Urbanus amplissimus ille est, qui vulgo *den Breeden Raedt* vel *de Vroetschap* appellatur; constat plerisque in oppidis numero, ut Leidæ, 40. in nonnullis 30. aut 36. pro numero Optimatum & ditissimorum civium. Tales enim solos ad eum admitti volunt antiquæ Leges: unde apparet & singularum Urbium & Ordinum totius ditionis, qui constant, sicuti præcedenti capite diximus, ex equestri Ordine & Urbanorum Magistratum legatis, planè Aristocraticam esse administrandi Imperii rationem.

5. Hic Senatus convocari non solet, nisi ubi deligendi ac creandi novi Consules novique Scabini sunt. Ad ista horum conventus quoque indicitur, quoties Comitiam Ordinum convocantur, quò expendant capita rerum, de quibus in iis Comitiam erit deliberandum. Nam quicquid majori hujus Senatus parti visum fuerit, pro sententia totius illius civitatis in ipsis comitiis exponitur atque habetur.

6. Iidem Senatores quasi publici Censores sunt Consulium ac Scabinorum, si muneris sui administrationem, atque adeo in ipsis Ordinum Comitiam limites datorum mandatorum excefferint. Et quò majori libertate ac

prom-

promptiori hi Senatores ea in re uterentur, jam olim prudentissimè cautum est, ut perpetua esset horum dignitas, neque possent removeri loco, nisi ob crimen læsæ Majestatis, aut delictum quod infamat. Libertatis enim custodes & ejus causâ cæterorum Censores fieri necessum fuit adversus odium & invidiam eorum, quorum mores actionesque ut adversas libertati ac Reipublicæ perstringendas suscipiunt. Adeo ut in hoc Senatu sit & fulcrum libertatis, & norma ad quam cæterorum consilia & facta exiguntur.

7. Ex his Senatoribus deliguntur Consules & Scabini pluribus ipsorum Senatorum suffragiis.

8. Consules alibi 4. alibi numero tantum duo sunt. Ad horum curam pertinet ea omnia decernere, quæ politiam civitatum concernunt, controversias Civium primo omnium excipere, iis componendis arbitros se interponere, aut ad eam rem è civium multitudine deligere, & si per arbitros ad pacem profectum nihil sit, tum demum ad Scabinorum tribunalia litigantes partes amandare. Quod ea de causa institutum est, ut quantum fieri posset, Consulari hoc arbitrio inter dissentientes interposito, forenses lites, longi earum tractus, & plurimæ in eas faciendæ impensæ, prævenirentur. Hujus rei causâ iidem Consules quotidie hora una alterave in eam rem stata, in consulare conclave

admittunt cives omnes, quotquot volunt, cuiusque ordinis sint ac conditionis.

9. Scabini numero alibi septem, alibi novem sunt. Sunt autem hi non alii quam Iudices civitatis, qui in foro ac tribunali suo statis diebus tervè quaterve hebdomadatim cognoscunt civiles causas à litigantibus civibus, & criminales ab accusante Prætore oblatas: omnis enim causæ, nisi vel per se, vel per Personam privilegiata specialiter sit huic constitutioni exempta, cognitio prima competit Judici loci, in quo domicilium habet is, qui convenitur: neque hoc in oppidis tantum, sed & in pagis agrisque obtinet, judicaturque per arrepta in oppidis ad summam quinquaginta florenorum, in agris & pagis ad viginti. Sententiæ definitivæ in civitatibus majoribus quales, sunt *Dordrechtum*, *Harlemum*, *Leyda*, *Amstelodamum*, *Gouda* & *Rotterdamum*, executionem suam sub cautione sortiuntur; nisi summam tercentum, in minoribus centum & quinquaginta, & agris sexaginta, & in pagis quadraginta florenorum excefferint; si quis gravatum se ejusmodi sententiâ putat, liberum ei est appellare; primùm ad confessum Judicum inferiorem, quem *Curiam Hollandiæ* vocant; inde ad confessum superiorem, quem *Supremum Senatuum dicunt*; & si nec ibi sibi satisfactum putet, ad revisionem ejusdem Senatus duplicato Judicum numero; addita tamen temerè litigantium pœna ad multam qua-

quadraginta florenorum, in Curia Hollandiæ: septuaginta & quinque, in supremo Senatu; ducentorum in revisione, si nullum fuisse in sententia commissum errorem reperitur. Et hæc quidem quæ ad causas Civiles.

10. In criminalibus absolutè & per arrestum, tam in oppidis quam in pagis & agris judicatur, nisi quatenus in civitatibus prætores aliique parem jurisdictionem sub alio titulo in pagis & agris exercentes nomine Principis (id est supremæ potestatis totius ditionis, cujus vicem gerunt) interveniunt, & petitioni suæ nimis detractum putantes graviores reo pœnas imponi per appellationem postulant, & eo quidem casu permittitur etiam reo ad sui defensionem, per modum quem à *minimâ* dicunt, procedere; per se verò appellandi jus nullum habet. Talis est administratio in Hollandia juris, quod ibi receptum est, partim in ipsa ditione natum, partim aliunde in-vectum. Natum in ipsa ditione jus dicimus, quod ipsi Principes, vel supremi magistratus per constitutiones, privilegia, decreta & similia constituerunt: observaturque in omnibus causis, ad quas se extendit. Aliunde in-vectum nihil aliud est quam illud quod Romanorum civile appellamus, ad cujus uberri- mum fontem recurritur, quoties in nostro (quod hic natum diximus) leges decisoriæ in quæstione aliquâ deficiunt.

11. Porro ne in civitatibus, singulis mino-

ribus causis ac litibus ad Scabinos delatis, majorum cognitio differatur aut impediatur, deligi solent è corpore meliorum ditiorumque civium nonnulli, qui *Commissarissen op de cleyne saeken* vulgo appellantur, quasi dicas, iudices datos ad causas minores cognoscendas. Horum cognitioni subjiciuntur causæ omnes, quæ non excedunt pretium florenorum sexaginta. Præterea actiones, quæ injuriarum nomine inter cives, quæ inter heros herasque, famulos famulasque, & hujus generis aliæ instituuntur. Præest hisce iudiciis semper aliquis Scabinorum, deligiturque inter alios ex civibus ad hanc curam semper aliquis Romani Juris peritus. Si quis tamen in hoc iudicio læsum se arbitretur, ad ipsum Scabinorum tribunal provocandi habet potestatem.

12. Denique Senatui Urbano & Collegio Consulium ac Scabinorum plerumque additus est Assessor, quem Syndicum vel Pensionarium vocant vulgo, in quo & facundia, & Romani Juris peritia in primis desideratur, utpote Os, & in arduis ac difficilioribus negotiis oblati veluti commune quoddam Oraculum civitatis.

CAPUT XXIV.

De tributis ac vectigalibus : quotuplicia illa sunt. Denique de eorum colligendorum per universam Hollandiam ratione.

CUM, ut breviter alibi Tacitus loquitur, non sit quies gentium sine armis, nec arma sine stipendiis, nec stipendia sine tributis, idque in Foederatorum Belgarum Republica cum primis habeat locum, ac ditiones singulae annum Canonem, quemadmodum in præcedentibus dictum est, ad tuendam communem causam præstare teneantur: quomodo igitur tributis per Hollandiam opes illæ colligantur, nobis tandem propius inspiciendum est.

2. Tributa in usu hic sunt duorum generum; quorum alia ordinaria, alia extraordinaria solent appellari.

3. Ordinaria dicuntur, quæ semel impetrata semper exiguntur. Extraordinaria autem quæ pro diversa ratione, vel superata, vel imminente Reipublicæ necessitate subinde exiguntur, subinde non item.

4. Extraordinaria illa tributa triplicia ferè invenio. Primum illud quod singulorum capitum: Secundum, quod singulorum ac-

minorum : Tertium, quod omnium opum ac possessionum in univcrsum pariter æstimatarum nomine exigitur. Iſtud *Hooft geldt*, alterum *Schoorſteen geldt*, tertium *de twee honderſte penningh* appellatur.

5. Cenſio capitum ita peragitur, ut uniuſcujuſque capitum nomine Florenus unus in Rempublicam conferatur: quam rem ærario inprimis augendo facere, & ex infinita quadam hominum frequentia hanc ditionem incolentium cuiuis eſſe poteſt apertum. Ab eotamen onere immunes ſunt homines pauperrimæ conditionis. Pro talibus autem habentur illi, quibus pudori non eſt extremam paupertatem ſuam apud cenſores profiteri. Semel modo, quod ſciam, cenſus iſte actus eſt, multas civium inter querelas, quibuſdam etiam imperata præſtare detrectantibus, quam ego ob cauſam ejus poſtea intermiſſionem factam crediderim.

6. Id quod caminorum nomine exigitur, nihil aliud eſt, quam tributum, quod Dominiædium, ſive ruſticorum ſive urbanorum prædicorum perſolvunt ſingulorum caminorum nomine, qui extra rectum eminent. Florenus autem unus ſive aſſes 20. uniuſcujuſque camini nomine penduntur: In qua agendi ratione Hiſpani in Regno Neapolitano Batavis præivere; nam iſ mos ibi quoque obſervatur.

7. Quod tertium ſpectat, quo omnium opum

opum nomine singulis tributum indicitur, haud adeo incommodè illud Ducentesima appellari posset. Nam ducentorum ex, gr, florenorum, quos quis possidet nomine, florenus unus in ærarium publicum conferendus est: quadringentorum florenorum nomine duo, atque ita porro. Atqui dicat hic aliquis, difficulter admodum aut vix in unius cujusque privati opes à Magistratibus cognosci posse aut æstimari. Neque enim facile quis fortunarum suarum vel magnitudinem vel tenuitatem solet explicare: Unde colligi potest sæpe fieri, ut in hujus tributis exactione haud satis equi sint Magistratus, dum aliter fieri non potest, quin quidam pauperiores, quidam ditiores quam sunt, Magistratum judicio æstimentur. At huic difficultati prudenti temperamento ac moderamine obviam itur. Moris quippe est ut in Ducentesima imponenda, Consules relique Magistratus Urbani, pro publica de uniuscujusque opibus ac fortunis fama ab aliis plus, ab aliis minus exigant, prout alii ditiores, alii tenuiores æstimentur. Quo fit ut nemo opes suas deferre ad Magistratum cogatur, cum ipsorum Magistratum judicio ex publica fama & celebritate æstimentur. At ista cum plerumque erret, & hic errare etiam possit fama, unicuique privato per leges concessum est, instituere nimii oneris sive impositi querelam apud Magistratum, si agnoscat opes suas majores, quam sunt, æstimatas.

Si quis enim solenni juramento affirmare
 tum velit, non tanta se in bonis habere, quan-
 ta à Magistratibus sunt æstimata, impositæ
 Ducentesimæ, quantum æquum justumque
 est, detrahitur, quâ in agendi ratione id obser-
 vari dignum est, quòd cum homines plerique
 sint ambitiosi, nihilque æque affectent, quam
 opulentorum hominum famam atque existi-
 mationem, multi à quibus nimia exegerunt
 Magistratus, malint nimia illa præstare, quam
 fortunarum suarum tenuitatem apud Magi-
 stratum profiteri.

Adeo ut ambitio subditorum hic profit
 Reipublicæ, & tributum reportetur earum
 quoque opum nomine, quæ non possidentur.

8. Ordinaria tributa multiplicia sunt, quo-
 rum præcipua nunc prosequemur.

9. Primò autem offert sese, id quod salis
 nomine exigitur, quod *Sout-geldt* vulgo ap-
 pellatur. Ejus indicendi hæc est ratio; Ma-
 gistratus Urbanus singulas familias earumque
 capita lustrare solet, prout autem vel minor
 vel numerosior est uniuscujusque familia, ma-
 jor minorve salis mensura quotannis consu-
 menda indicitur, aut potius præsumitur, ejus-
 ve nomine major minorve pecuniæ summa
 præstanda imperatur.

In nonnullis civitatibus singulis majoribus
 minoribusve salis mensuris certum præstitu-
 tum pretium est, quòd tributum nomine ab em-
 ptoribus persolvitur.

10. Vectigal cerevisiæ, quod promiscuè omnes cives solvere tenentur, est assium viginti in vasa singula. Vasorum autem nomine, quibus inditur cerevisia tenuissima, constans tantum pretio assium triginta, nihil persolvitur; quod in pauperum gratiam est institutum.

11. Vectigal cerevisiæ, quod soli cerevisiæ coctores solvere tenentur, est assium duodecim in singula vasa. Tantum quoque solvere tenentur nautæ sive mercatores, quotquot navibus aliunde huc deferunt cerevisiam in Anglia, Germania & alibi coctam.

12. Vectigal cerevisiæ, quod præter jam dictum caupones & tabernarii solvere tenentur, est viginti septem assium in vasa singula.

13. Vectigal aceti constat florenis quatuor & assibus sexdecim in singula majora dolia, quæ vulgo *Amen* vocant.

14. Vectigal vini Gallici constat assibus sex in singulas amphoras sive stopas, ut vocant; Rhenani vero, Hispanici, & id genus aliorum vinorum vectigal constat assibus duodecim in singulas stopas. Vectigal vinorum adustorum constat assibus decem in singulas majores amphoras quas vulgo *Stoopen* vocant, si ex vino: assibus autem quinque, si ex cerevisia id sit confectum.

15. Vectigal butyri constat florenis quatuor in singula majora dolia, quæ libras butyri

tyri continent trecentas & viginti. Singularem autem particularum butyri nomine, quas vulgo *Kepstucken* vocant, solvenda est quarta pars assis sive orthæ, *een oortjen*, ut vulgo loquuntur.

16. Vectigal olei constat florenis quatuor iu singula majora dolia, quæ pipas vocant; singulorum doliorum nomine olei, quod ex pinguedine marinarum belluarum excoquitur, solvendi sunt floreni tres.

17. Vectigal candelarum tam ex cera quam adipe confectarum, constat florenis duobus & assibus decem in centum libras ejusmodi adipis aut ceræ.

18. Vectigal rotundæ mensuræ, vulgo *den Impost van de ronde maten*, est quod penditur omnium earum mercium nomine, quæ rotundæ formæ mensuris solent mensurari, ut sunt frumenta, semina, sal, calx & alia ejusmodi; pro vehæ (vulgo *lasten*) tritici asses viginti duo, filiginis asses viginti quinque, rotundi minorisque feminis asses triginta sex. Pro centum libris salis asses triginta septem, & sic porro. In eam rem jurati mensores in civitatibus singulis sunt constituti. Solvitur autem hoc vectigal ab iis mercatoribus, qui magnam copiam ejusmodi mercium, majoresque mensuras emunt.

19. Vectigal cespitum & carbonum constat assē uno & dimidiato singula cespitum vasa, & florenis octodecim in centum tonnas

majorum carbonum, qui ex Anglia aut Scotia advehuntur. Immunes tamen sunt carbones à vectigalibus, qui in pharis comburuntur.

20. Vectigal mercium durioris rudiorisque materie, vulgo *de Imposten van grove Warren*, constat assibus quinque in centum libras plumbi, assē uno & dimidiato in mille coctos lapides, aut in fornacibus induratos, & sic porro.

21. Vectigal ligni, vulgo *den Impost van Brandt-houdt*, constat nummo octavo ejus pretii, quo ejusmodi lignum venditum est, adeo ut si hic strues ligni vendita sit pretio florenorum octo, unus vectigalis nomine solvendus sit.

22. Vectigal pannorum, quibus aurum intextum est, adeoque omnis serici, constat nummo duodecimo in singulas ulnas, adeo ut si ulna serici vendita sit pretio florenorum duodecim, unus Reipublicæ cedat.

23. Vectigal pannorum laneorum constat florenis sex Flandricis in partes majores singulas panni Anglici colore nondum infecti, si pars quæque major sit pretii sexdecim librarum Flandricarum (libra autem Flandrica constat sex florenis) pro panni parte libris Flandricis viginti quatuor æstimata, solvuntur floreni sexdecim: pro singulis pannis tenuiorum pannorum assē unum solvere oportet. Pro tapetibus quibusvis & deaurato cerio aliisque similibus mercibus, solvendus

est nummus pretii, quo æstimatur, hoc est, novem florenorum nomine, unus.

Æstimatio omnis hujus pretii quæritur ex mercatore, qui ne vectigalis hujus redemptionem fallat, vero pretio dissimulato diminutoque, prudenter institutum est, ut soluta una libra Flandrica, præter indicatum à mercatore pretium, redemptor hujus vectigalis ita, si ei videatur, merces illas sibi possit, ut venditas, retinere.

24. Vectigal Frumenti, quod in Hollandia molendinorum ope frangitur, omnesq; incolæ sine discrimine solvere tenentur, constat sexaginta tribus florenis & duodecim assibus pro lasta tritici, triginta & uno florenis & sexdecim assibus pro lasta siliginis: viginti & uno florenis & quatuor assibus pro lasta hordei, avenæ decorticatæ, & fabarum, quæ in furno coquuntur: undecim florenis & quindecim assibus pro lasta fagopyri.

25. Vectigal Bestiarum, quod omnes incolæ sine discrimine solvere tenentur; videlicet boum, vaccarum, vitulorum, ovium, agnorum & porcorum, qui mactationi destinantur, constat septimo nummo pretii quo venduntur: sic pro bestia quæ 70. florenis venditur, decem floreni pro vectigali solvuntur.

26. Vectigal Bestiarum cornigerarum, est trium assium singulis mensibus in singulas bestias trium annorum & ultra.

27. Ve-

27. Vectigal Equorum, quod Proprietarius solvere tenetur, constat duobus assibus singulis mensibus in singulos equos trium annorum & ultra.

28. Vectigal Halecum & Piscium salforum, qui civium vel divenditorum domibus appor- tantur, est viginti assium in singula vasa.

29. Pro vectigali Accipenserum & Salmo- num solvitur nona pars pretii quo à divendi- toribus emuntur.

30. Vectigal Tobaci, quod solvere tenetur is qui primùm id intulerit, constat decem assi- bus in singulas libras.

31. Vectigal Saponis, qui in his Provinciis consumitur, constat septem florenis in singu- la vasa.

32. Vectigal autem picis & picis liquefa- ctæ in singula vasa picis sexdecim, picis lique- factæ decem assibus constat.

33. Vectigal vehiculorum & navium con- stat assibus viginti quotannis solvendis in ve- hricula & navigia singula minora; majorum navium nomine plus persolvitur, prout plu- rium vel minorum vehium, sive lastarum sunt. Carrucarum nomine, vulgo *Carossen*, quibus vehuntur Magnates, pendendi sunt quotannis floreni sex.

34. Vectigal cujusque generis agrorum constat ferè nummo sexto pretii, quo agri aliis elocantur. Si quis agros non conduxerit, sed suos colat possideatque, eorum æstimatio à Magistratu inquitur.

35. Ve-

35. Vestigal confitorum agrorum, *den Impost van Zaey-Landen*, mensuræ terræ nomine, quæ vulgo *Morgen* appellantur. quocunque tandem semine, quibuscunque plantis arboribusque confitæ, singulis mensibus solvendi sunt asses quatuor cum dimidio: numerantur autem menses à tempore injecti seminis usque ad tempus demessi.

36. Vestigal ædium, *den Impost van de Huyzen*, constat ferè octavo nummo illius pretii; quo in annos singulos aliis ædes elocantur. Sed cum elocationis pretium non unum idemque semper sit; æstimatio singularum ædium à Magistratibus initur, ac Dominis sive proprietariis plus minusve solvendum imperatur, prout ædes majus minusve spatium complectuntur.

37. Vestigal famulorum famularumque constat floreno uno annuo, quem heri aut heræ singulorum famulorum famularumque nomine persolvunt.

38. Vestigal, quod persolvitur omnium immobilium bonorum, quorum nomine etiam majores naves comprehenduntur, constat nummo quadragesimo illius pretii, quo unaquæque res immobilis vendita est, nempe singulorum quadraginta florenorum nomine, penditur Reipublicæ florenus unus. Quæ res quantum ad ærarium augendum conferat; vel ex eo colligi potest, quod non alibi quam hic frequentiores sint immobilium bonorum ven-

venditiones. Certè de hac civitate Leiden-
fi natum proverbium est, singulis trienniis
vendi ferè & alienari dimidiatam partem ci-
vitatatis.

39. Vestigal magni & parvi sigilli constat
assibus duobus, quod singulorum papyraceo-
rum foliorum, quibus Hollandiæ Ordinum
minus sigillum impressum est, nomine persol-
vitur; assibus autem quatuor si impressum sit
sigillum eorundem majus. Quod ut propius
intelligatur, sciendum est, Ordines Hollandiæ
non alia de causa, quam solius hujus tributi
nomine recipiendi publico decreto sanxisse,
ne quæ testaments, neque contractus, neque
alia instrumenta, quæ in publicis judiciis es-
sent valitura, neque libelli supplices, ac deni-
que ut à privatis nihil eorum, quæ in publicis
conventibus, judiciis, tribunalibusque ærariis
admitterentur, nisi in ejusmodi foliis papyra-
ceis sigillo Ordinum insignitis essent conscri-
pta. Placuit autem sigillum diversum, aliud
majus, aliud minus, pro diverso momento
majori aut minori illarum rerum, quæ sic ve-
niunt describendæ.

40. Restant adhuc plurimæ atque aliæ ve-
stigalium aut tributorum species, quarum
omnium rationem ac modum exponere, ni-
mis nunc prolixum foret, neque necessum
est, cum publica auctoritate Ordinum Hol-
landiæ typis descriptæ extent.

41. Itaque tandem colligendorum ejus-
modi

modi vectigalium diversam rationem videamus, quod quo accuratius à nobis præstari possit, diversæ sententiæ ac deliberationes publicæ, earumque rationes ante omnia observandæ sunt.

42. Cum in Comitibus Ordinum hac de re quæreretur, quidam existimavere, nomine publico quosdam à Magistratibus Urbanis, aut stipendiis conductos, alios in singulis civitatibus esse atque creari oportere, quibus colligendorum pro Republica vectigalium cura incumberet, existimantes elocationem vectigalium, eorumque pro certa pecuniæ summa factam à privatis redemptionem Reipublicæ etiam intutam & noxiam fore. Cujus sui consilii has afferebant rationes. 1. Quod in publicis personis, quam privatis plus esset auctoritatis; eam autem maximè requiri in re odiosa; rem autem odiosam esse vectigalium exactionem. 2. Quod incertus sit quorundam vectigalium annuus proventus, ut eorum, quæ vini & cerevisiæ, aliarumque ejusmodi rerum nomine persolvuntur: Nam ex. gr. in eadem civitate subinde centena, subinde centum & quinquaginta vini dolia quotannis inter cives consumi; non igitur certâ pecuniæ summâ vini nomine solvendum vectigal privato alicui elocari posse asseriebant: aut enim majore aut minore summa redemptores vectigalium vectigalia redempturos; si majore quam ipsi accepturi essent, id futurum conjunctum cum

cum damno redemptorum ; Sin autem minore, quam accepturi essent, id futurum cum damno Reipubl. 3. Addebant illi singulis annis increfcere frequentiam civium, illa in-
crescente augeri vectigalium proventus. Si igitur in annos plures elocentur privatis quibusdam, vectigalia indies augenda, pro certa & eadem pecuniæ summa annuatim pendenda, futurum quoq; ut damnum præsentissimum Respublica sentiret. 4. Denique & postremo adferebant illi in medium, periculosum esse, proventus publicos credere fidei subditorum. Quid si enim redemptores eorum nomine plurima promiserint, & nihil præstent? Quid si ea convertant in privatas necessitates? Quid si denique annuæ pensioni, in quam conventum est, solvendæ impares deprehenderentur? In manu igitur & potestate Reipublicæ ea esse ac manere oportere, sine quibus Respublica consistere non potest.

43. Contra vero ab aliis differebatur, existimantibus, privatis vectigalia quædam elocari pro certâ annuâ summâ pendenda oportere. Observabant quippe illi duorum generum, sive duplicis conditionis esse vectigalia, quædam certis rebus imponi, & proinde eorum certam iniri posse rationem. Ex. gr. vectigalia aut tributa esse quæ singulis ædibus, singulis agrorum latifundiis imponuntur, quàm horum certus numerus & certa spatia cognosci possunt, & iniri, tam certum esse horum
vecti-

vectigalium proventum. Alia esse, quæ rebus
 incertis, & quæ eodem modo se non habent
 ac judicantur, imponuntur; incertam igitur
 esse earum rationem; qualia vectigalia sunt,
 quæ ex vino & cerevisia, quæ usu nunc majora,
 nunc minora consumuntur, solent indici:
 quàm horum incertus numerus, tam incertum
 esse eorum vectigalium proventum. Statuebant
 igitur illi, priora ista ut certa nomine
 publico, ab ejus rei publico curatore colligi
 posse: posteriora autem illa ut incerta, privati
 pro certa pecuniæ summa elocari oportere.
 Habebant illi consilii sui has rationes.

1. Quod in his vectigalibus multis fraudibus
 inter subditos sit locus, quibus eludant illo-
 rum præstationem: In eas fraudes diligentius
 inquisituros privatos redemptores, ut tantò
 plus lucri reportari possit, quantò diligentius
 fraudes omnes observarint atque averterint;
 plerumq; enim ita fieri, ut anxie magis res pri-
 vata quam publica administraretur.
2. Satis illis
 privatis futurum auctoritatis: nam contractu
 cum iis inito, exigendi vectigalia idoneam
 auctoritatem & velut publicam personam in
 eos transferre magistratus.
3. Addebant,
 quia incertus sit horum vectigalium annuus
 proventus, pro certa pensione annua privati
 ea necessario elocari oportere: Præstare enim
 certi quid pro Republica decernere & stipulari,
 quam redditus ejus esse incertos; sic enim
 calculum in Imperio posse poni, si plus
 quam

quam acceperint, soluturos se promiserint redemptores, ex contractu enim teneri ad promissam solvendam annuam pensionem. Si autem plus acceperint, quam Reipubl. debeant ex contractu, commodum etiam penes Rempublicam esse: nam anno proximo ubi iterum publica velut auctione ea vectigalia privatis elocanda venerint, aut prioris anni Redemptorem accepto commodo illectum, aut alios similis lucri spe invitatos majorem summam, pro redemptione eorundem vectigalium Reipublicæ oblaturos. 4. Idem testabantur, non velle se in plures annos, quam unum, vectigalia privato alicui elocari, ut quotannis meliore facta civium conditione, quotannis etiam eorum nomine plus Reipublicæ offeratur, ac præstetur à redemptoribus. 5. Denique affirmabant, frustra prætendi, periculosum esse res & opes publicas credere privatis: nam illa mala illumque metum idoneis fidejussoribus à redemptoribus Reipublicæ oblati, posse præveniri; posse etiam constitui, ut pro modo annuæ pensionis partem ejus singulis mensibus in ærarium publicum inferre redemptor teneatur.

44. Postrema illa sententia ab omnibus tandem recepta est, isque modus agendi hodieque observatur.

45. Vectigalia igitur quædam colliguntur, quædam elocantur. Colliguntur à personis publicis in singulis Urbibus institutis, ea,
quo;

quorum certa, ut diximus, potest ratio iniri: elocantur autem illa, quæ diversi ingenii sunt.

46. Elocandi autem ratio sic peragitur. Quotannis in singulis civitatibus & territoriis Ordines programme, typis descripto publicisque locis affixo, tempestivè indicant, se statò die & loco hæc aut ista vectigalia privatis maximam pro iis summam pecuniæ oblaturos, iis legibus ac conditionibus quæ formulis edictorum, de iis vectigalibus publicatorum continentur. Ubi status dies ille illuxit, Ordinum legati per præconem publicum dictorum vectigalium redemptionem velut hastæ subjiciunt & vendunt, ut in publica auctione. Is qui conductor est aut redemptor, Telonarius, vulgo *Pächter* appellatur, cogiturque idoneis fidejussoribus illi ipso momento cavere, ne quid Respublica capiat detrimenti. Si enim redemptor aut conductor deficiat in præstanda pensione annua, quam obtulit, fidejussorum ipsorum bona ac fortunæ distrahuntur, quo ex iis Respublica ea, quæ debentur, sibi possit reportare. Si enim redemptor aut conductor deficiat in præstanda annua pensione, fidejussores locum ejus subire tenentur.

47. Ad præveniendas civium fraudes duo in primis utiliter sunt recepta. Nam & bajuli omnes civitatum, qui vehunt ac portant merces, quarum nomine vectigalia sunt instituta, solenni juramento quotannis se obstringunt,

in privatorum ædes nullas earum mercium illaturos sese, nisi exhibitâ sibi & acceptâ schedulâ, quâ testatur redemptor vectigalium, sibi esse satisfactum.

41. Secundum est, quod immanes pecuniarum multæ eos omnes mancant, qui vel in re modica tantum redemptorem sefellisse deprehenduntur. Delicta enim quæ facile possunt perpetrari, ac ex quibus multum utilitatis referri potest, qui ea impune committunt, non nisi summa pœnarum severitate excepta, prohiberi possunt aut præveniri.

C A P U T X X V .

De Collegiis Societatum Utriusque Indiæ, quibus in Orientem & Occidentem navigatur.

DE Collegiis utriusque hujus Societatis opportunus sese offert dicendi locus, partim quia inter hujus Imperii præcipua sunt munimenta, ut quibus immensæ opes in hanc Rempublicam derivantur; partim quia istæ Societates non unius hic ditionis propriæ, sed omnibus fœderatis ditionibus sunt communes.

2. Collegia illa haud aliud sunt, quam quorundam privatorum Societates, auspiciis publicis institutæ ac confirmatæ, quibus sit
ut

ut solis illis privatis, aliis omnibus exclusis, integrum sit suis sumptibus militem conducere, naves adornare, denique idoneas classes instituere, ad communem hostem Hispanum opibus Utriusque Indiae tot. per annos incubantem possessionibus suis jure belli extirbandum, ac ex gentium insuper jure cum Indorum nationibus ab Hispanis nondum subjugatis, foedera ineunda & commercia qualibet exercenda.

3. Occasionem huic instituto duo inprimis fecere: 1. Decretum ab Hispaniae Rege promulgatum, quo commercia & navigationes Foederatorum in Hispaniam omnino vetabantur, ex qua sola Foederatis Indicas & Exoticas illas merces petere tum licebat. 2. Ingens & enorme pretium, quod earundem mercium nomine Hispanici mercatores tunc temporis exigebant, utpote Regi suo earum nomine gravissima portoria pendere coacti, adeo, ut in unica prope Hispania monopolium esset opium universi ditioris orbis, quibus orbem reliquum jugo subjiceret suae dominationis.

4. Accedebat & causa, quae tunc incidit, privata, memoratu inprimis digna; Nam eodem tempore Batavus quidam nomine *Cornelius Houtemannus*, qui per annos plurimos Hispanis & Lusitanis mercatoribus in Indiam navigantibus ministerium suum ac fidem probaverat, à Lusitanis, certè Turcis, tandem captus,

captus, è carcere liberari haud potuit, nisi immensi pretii lytro perfoluto, ad quod cum non sufficerent privatæ ejus opes, subsidium Amstelodamensium aliquot mercatorum & petiit & impetravit; eâ lege, ut in patriam reversus arcana omnia, leges & commoda Hispanicæ navigationis in Indiam aperiret ac revelaret. Unde tum cognitum est mercaturam in India exercentibus certum lucrum nomine expensorum quinque sexve florenorum centum prope florenorum esse.

5. Unum consilii Batavorum tum adhuc obstare videbatur, nimirum Serenissima Venetorum Respublica, quæ commerciis in Persia exercitis hæctenus Indicas etiam merces ab Indis in Persiam delatas terrestri itinere per deserta Orientis Constantinopolim, ac dein domum referebat, quæ etiam causa est illius, quæ hodieque in ea Republica est, opulentia. At vero vanos imposterum futuros Venetorum conatus, Batavis ex eo colligere promptum fuit, quod Batavi maritimo & minus sumptuoso itinere negotia sua possent expedire, terrestribus illis Venetorum itineribus susceptis cum multo majoribus expensis conjunctis.

6. Sed modus ac forma institutæ curatæque hæctenus utriusque Societatis proprius nobis expendenda sunt.

7. Non obstantibus ergo impedimentis, quæ à Venetorum Republica redundare aliquo

quomodo viderentur, negotium hoc arduum susceptum est. Primi Curatores Societatis, quam propter commercia ad longinquas oras instituta, *de Compagnie van de Verde* vocabant, fuerunt; *Henricus Hudde*, *Regnerus Pauw*, *Petrus Hasselaar*, *Ioannes Ioannis*, *Carolus de Oude*, *Ioannes Poppey*, *Henricus Duyk*, *Theodorus ab Os*, *Sivardus Petri Sem* & *Arnoldus ten Grootenhuysse*. Hi considerantes periculosum & dubium esse, iter aperire per glaciale mundi plagam sub Arctico polo (nam de eo diu deliberatum est) quamquam id bis mille milliaribus brevius nec ullo hoste infidum, nihilominus quatuor naves expederunt, quæ solitam Hispanorum viam sequentes ad Orientalem Indiam proras dirigerent. Ductu *Cornelii Houtmanni* classis soluta est anno nonagesimo quinto seculi decimi quarti. At post biennium & quatuor menses reversa minus lucrum, quam spes videbatur promittere, reportaverat. Nihilominus novæ adornantur naves ad resumendum negotium.

8. Cum autem jam in opere essent dicti Curatores, certiores fiunt, Amstelodamenses quosdam mercatores ad eundem scopum collimare, Erant hi *Vincentius à Bronchorst*, *Simon Ioannis Fortuyn*, *Godefridus Theodori*, *Cornelius à Kampen*, *Jacobus Thomæ*, *Adelhardus Simonis Ioncheyn* & *Ioannes Harmanni*. Ergo ut majoribus viribus commercium exercerent, conveniunt mutuo, navesque conjungunt: quæ

octo numero duce *Iacobo à Neck*, solutæ sunt.

9. In Zeelandia idem urgebant *Balthazar Moucheron* & *Adrianus Henrici ten Haaf*, naves ad Indiam Orientalem expedientes.

10. Rotterodami etiam nova Societas erecta est: quæ per Fretum Magellanicum & Mare Australe viam aperire satagebat. Igitur Herculeo ausu *Iacobus Mahu* ad Moluccas quatuor navibus dictum iter ingreditur.

11. At priusquam classis octo navium reversa esset, ab iisdem primæ Societatis Præfectis tres naves adornantur. Quæ auspiciis *Stephani vander Hagen* duos menses ante reditum illarum, octo navium solutæ sunt. Harum autem quatuor ductu *Iacobi Willekens* continuo remittebantur.

12. Jam magis magisque zelus Indicæ expeditionis accrescebat. Lucri fulgor plurimum oculos feriens plures identidem ad suscipiendum negotium extimulabat. Conveniunt ergo aliquot mercatores, novamque constituunt Societatem; quæ quia maximè constabat ex Brabantis, *de Brabandsche Compagnie* dicta est. Anno nonagesimo nono seculi decimi quinti quatuor ab illa naves dimissæ, quibus totidem adjunxit vetus Societas.

13. Sub *Iacobo à Neck*, & post illum ducibus *Iacobo Heemskerckio*, *Ioanne Grevier*, *Wolphardo Garmanni* aliæ & item aliæ classes in Indiam cursum direxerunt.

14. Hispani progressui huic invidentes, ut-

pote illis maximopere noxio, omnem lapidem movent, ad expeditiones has disturbandas. Adornant itaque validam classem. Néc ita diu, quin tredecim Hispanorum naves octo Hollandicis obviæ factæ sint. At quamvis hostis longe præpolleret viribus, cedere nihilominus summo cum dedecore est coactus. Hispanus cum jam opes imperii minores agnosceret, quam ut conatus privatorum hominum unius urbis Amstelodami impediret, confugit ad dolos. Per Lusitanos rem efficere tentat. Hi per totam Orientalem Indiam commercia exercebant, etiam ibidem tam in continente quam insulis loca plurima infidebant. Illa commoditate facilè Batavos in Indorum odium adducerent, traducendo eos infames piratas esse. Ordines verò Fœderati Belgii, rem penitus perspicientes, sua auctoritate instruxere ad Indiam commeantes, invadendi nempe hostiliter Lusitanos, omnesque qui expeditiones has turbare tentarent.

15. Sed cum singuli illi mercatores consilia illa non conjungerent aut communicarent, atque alii aliorum instituti ignari eosdem Indiæ portus cum iisdem mercibus peterent, aliique aliis sic essent impedimento, pro lucro sæpe non nisi damnum reportabant. Præterea cum in ipsa navigatione ac itinere vires navesque non conjungerent, sæpius Hispanis ac Lusitanis in prædam cedebant. Horum malorum avertendorum causâ instituerunt Ordines Fœderati Belgii Generalem quandam

dam Societatem, quæ ad certum annorum spatium sola privilegio uteretur navigandi in Orientalem Indiam, secundum certos limites certasque leges præscriptas.

16. Decretum illud Ordinum mox promulgatum est, invitati que simul sunt omnes harum ditionum subditi ad certam pecuniæ summam, quantum quidem vellent singuli, conferendam, quâ hujus Societatis destinationes optatum ad effectum perducerentur. Sic factum est ut alii amore Reipublicæ capti, alii certissima spe lucri allekti, pro suis quibusvis opibus eam pecuniæ vim certatim contulerint, ex qua summa sexaginta quatuor tonnarum auri conficeretur. Hæc enim prima *Capitalis*, ut vulgo loquuntur; summa hujus institutæ Societatis fuit.

17. Omnibus iis, qui aliquam pecuniæ summam in hanc rem contulerant, datum est *Participantium* cognomen, quod nimirum participes essent rerum, quas hæc Societas feliciter aut infeliciter esset gestura.

18. Iis verò qui contulerant eam pecuniæ summam, quæ excederet sex, vel in West Frisia tria Florenorum millia, datum nomen est, quo *Capita participantium*, vulgo *Hoofs participanten*, dicebantur. Ex his solis, exclusis cæteris qui minus contulerant, & delecti tum sunt, & hodie etiamnum deliguntur illi, qui curandis Societatis rebus cum maxima auctoritate impositi *Curatores Societatis*, vulgo *Be-windt hebbers*, appellantur.

19. Capita illa participantium nominandi Curatores illos habent potestatem : Electio autem alibi Ditionis Ordinibus, alibi Urbano Magistratui competit, prout diversis hujus Societatis Collegiis in aliis atque aliis ditionibus institutis aliter atque aliter visum fuit.

20. Iisdem Capitibus Participantium Curatores Societatis quotannis administratæ rei & impensarum acceptarumque opum rationem reddere tenentur.

21. Cætera Curatores pro arbitrio & prout consultum est, expediunt, neque ea cura in iis nisi cum vita vel lapsu unius & viginti annorum finitur.

22. Curatores illi in singulis Ditionibus certo in loco ac navigationibus commodo conventus suos habent, qui *Camera* vulgo solent appellari.

23. Sunt autem in *Cameris* singulis, *Amstelodami* 20. in *Zeelandia* 12. ad *Mosam* 14. ut & in *West Frisia* 14.

24. Præter hos ordinarios conventus in quavis ditione instituitur, urgente necessitate, *Amstelodami* in *Hollandia*, aut *Midelburgi* in *Zeelandia* extraordinarius aliquis & supremus Conventus, ad quem singularum ditionum *Camera* suos mittunt Legatos. In eo de rebus arduis & extra ordinem oblatis, consilia ineuntur & decreta sanciantur, quæ singulæ *Camera* per-

personæ probare ac sequi necesse habent.

25. Extraordinarius ille Supremus Conventus constat *Collegio Septendecim virorum*, qui de *Vergaderinge van Seventhien* appellatur, certusque cuius Camera numerus præscriptus est, eorum, quos ad hunc Conventum debeant destinare, aliis major, aliis minor, quemadmodum Amstelodamensis Camera octo, Middelburgensis quatuor, reliquæ ditiones unius aut duorum Legatorum mittendorum habent potestatem, pro diversitate nimirum pecuniariæ summæ, quam alia Camera majorem, alia minorem contulit ad res hujus Societatis constituendas. Et sanè æquum est, ut cujus res potissimum agitur, quique plus quam cæteri credit Societati, plus etiam quam alii habeat authoritatis.

26. Ita quidem instituta est forma regundæ domi hujus Societatis: inter cujus initas leges hæc præcipua fuit, ut Curatores collatâ pecuniæ summâ in adornandam classem idoneam, ac comparanda arma necessaria ad Lusitanorum Hispanorumque ex India exturbationem, coëmendasque merces, quæ ad permutationem cum Indiæ quibusdam populis instituendam, quam primum uterentur, & quotannis expensarum ac illatarum opum accurata ratio redderetur, ut ex lucro quotannis factò ac reportato pars seponeretur ad res & commercia Societatis augenda & confirmanda; pars

autem in usum participantium, quos vocant, pro rato & summa pecuniæ quam Societati quisque ctedidisset, distribueretur; quæ distributio *Vyt delinge* vulgo appellatur.

27. Ita susceptum est tam illustre institutum, cui sub initium successus amplissimi non defuerunt. Nam partim permutatione mercium, quas Batavi vilissimas in Indiam deportabant, ut specula, plumas, orbes aut globulos vitreos, denique pupas, aliasque ejusmodi quisquillas Norimbergæ potissimum in Germania ex cupro, ligno, aut alia vili materia affabre factas, quibus incredibile dictu est, quantum Barbari illi delectentur, reportatisque mercibus omnium pretiosissimis, ut serico, margaritis, nobilioribus aromatibus, & si quæ ejus generis alia sunt, partim castellis aliquot Lusitanorum Hispanorumque securè inprimis tum agentium, feliciter expugnatis. In quo postremò Regulorum quorundam in India auxiliares manus iis haud defuere, utpote quibus Hispanici nominis incomparabilis ambitio ac avaritia jam pridem erat vehementer infensa & detestata.

28. His successibus factum est, ut primo sexennio ab instituta hac Societate exacto, ab anno nimirum 1602. usque ad annum ejusdem seculi octavum, Capitalis summa sexaginta, ut supra diximus, & sex tonnarum auri aucta sit, præter factam in participantes reportati lucri distributionem, ad plusquam tre-

cen-

centarum tonnarum auri summam. Sed & pomœria ditionem ac limites Batavorum in India adeo mox sunt prolata, ut non unum sed plurima amplissima ditissimaque regna partim vi sub suam redigerent potestatem, commerciorum in iis exercendorum causa: partim donis, foederibusque sic sua facerent, ut exclusis Hispanis Lusitanisque sibi solis referrent potestatem commerciorum in iis exercendorum.

29. Ergo de ordinanda illic componendaque Republica quadam Batavica tandem est cogitatum. Placuit ut caput & Regia illius Imperii esset civitas, cui *Bataviæ* factum est cognomentum, adeo munita murisque lateritiis cincta, ut superioribus annis magni Javanensium Imperatoris, tunc hostis, nunc amici, insultus sustinere potuerit, quanquam ab eo plus quam ducenta millia hominum tracta dicantur in eam expeditionem.

30. Placuit ut in ea Regia sedem haberet Supremus Gubernator totius Indiæ Bataviçę. Hujus tanta ibi est authoritas, quanta in Foederato Belgio Gubernatoris Supremi & Imperatoris. Utitur autem pompa longè majori quam Europæi ferè Reges, qui mos datur ingenio illarum barbararum gentium, quæ externa illa specie potissimum capiuntur. Sub initium perpetua ferè hæc dignitas fuit: sed, cum ea res plena magni periculi videretur, placuit, ut Hispanorum Lusitanorumque re-

cepto in utraque India more, non nisi triennialis esset impofterum illa administratio.

31. Præterea in eadem Regia instituti sunt duo Supremi Senatus, in quorum altero res publicæ Societatis, quæ pacem, bella, fœdera ac commercia spectant, cum supremo Gubernatore pertractantur. In altero est ipsum justitiæ tribunal, in quo causæ privatorum ac lites & alia ejusmodi expediuntur.

32. Ad ista in singulis provinciis, ditionibus ac insulis, quæ huic Societati parent, constitui sunt duo Supremi quasi magistratus, quorum alter præest militiæ passim dispositæ; partim ad continendos in obsequio Barbaros, partim ad reprimendos vicinorum hostium insultus; alter iis curandis gerendisque rebus præest, quæ spectant communem commerciorum rationem; planè ut veteres Romani plerasque provincias per Legatum & Quæstorem administrabant. Ne autem in exercenda mercatura hi, qui ei curandæ præfunt, fraudulentur agant, sui que potius commodi, quam publici habeant rationem, additi iis sunt Censores quidam, qui haud attendunt modò ad ea quæ geruntur, sed etiam eadem annotata ad Supremum Gubernatorem ac Senatum singulis trium mensium intercurrentium spatiis transmittunt, ex quibus omnibus iidem Senatores efficiendum curant unâ Scripturâ totum Societatis illius statum, ex qua in Fœderatum Belgium transmissa, Curatores,

tores, qui domi agunt, continuo intelligunt, quomodo se habeat totum illud Imperii sui Corpus, quidque in eo se bene habeat, quidque sit vitiosum.

33. Sed & tum cogitatum est de propagando iis in locis Belgico aut Batavico sanguine, quo illo sensim aucto, Belgarum incolentium numerus par aut superior evaderet numero Barbarorum; Eo nempe consilio, quo Romani in Provincias ad provinciales in obsequio continendas transferebant Colonias, quæ ex solis Romanis civibus constarent. In eam rem amplissimum aliquod Gynæceum publicum in Regia civitate erectum est, in quod tenuiores fortunæ virgines plurimæ, in Belgio ad eam rem pretio conductæ, delatæ sunt, quæ sumptibus Societatis alebantur, facta militibus sociisque navalibus Belgis aut aliis mercaturam ibi exercentibus potestate eas ambiendi atque in matrimonium recipiendi, quas amarent; Verùm id consilium cepto eventu caruit. Nam experiundo cognitum est, prolem ex patre & matre Belgis in Orientali India natam, haud esse vitalem, vitamque brevi cum morte commutare: Contra autem, quæ ex patre Belga & matre Indica proles ibidem prognascitur, vivax esse deprehenditur.

34. Nihilominus, quod per naturam ibi non licet, frequentia hominum in Belgio suppletur, quorum infinita quædam vis in naviga-

tionibus istisque in locis ab hac Societate occupatur.

35. Porro mercatura in Orientali India vel præfenti pecunia, vel permutatione exercetur.

36. Præfenti pecunia inter paucas quasdam & callidiores gentes, ut Japponenses, & quasdam alias, quæ cum pecuniæ usum, ante Hispanorum Lusitanorumque adventum ignonarent, ex horum avaritia pecuniam etiam æstimare didicerant.

37. Permutationi tamen frequentior est locus, qua merces ex Belgio advectæ, cum mercibus Indicis permutantur, observato in eo antiquissimo hominum more, qui ante pecuniam inventam non nisi permutatione inter sese utebantur. Merces autem ex Belgio advectæ adeo nullius pretii sunt, quod & supra annotavimus, mercesque Indicæ adeo pretiosæ, ut plerisque in locis merx nostratium, quæ pretio florenorum ex. gr. quinque constat, redimatur merce Indica pretii centum plurimumque florenorum, certo argumento pretium rebus non naturam, sed uniuscujusque populi aliam atque aliam libidinem posuisse.

38. Maximum tamen lucrum reportatur ex iis gentibus, quæ ex initi fœderis legibus monopolii potestatem Societati huic fecêre. Ita exempli gratia, piperis illic emendi soli ferè Batavi jus habent, ac proinde ei merci adeo per universum orbem necessariæ pretium.

tium constituere possunt quod volunt.

39. Merces illæ quotannis in Belgium advehuntur statò quodam tempore, quo ipso etiam quantum fieri potest, naves aliæ ex Belgio in Indiam destinantur.

40. Merces in Belgium delatæ auctione publica statim dividentur, & pro majore aut minore pecuniæ vi ex venditis mercibus accepta, decretum fit de facienda in participantes distributione lucri quod factum est.

41. Ita fit, ut ex gr. 100. florenorum nomine, quos quis ad Societatem hanc constituendam contulit, in eum conferatur rarò 20. subinde 30. plerunque 40. præterpropter floreni, adeo ut redditus annuus propemodum exæquet fortis dimidiatam partem. Neque id mirum alicui videbitur, qui cognoverit quemadmodum id est certissimum, merces ex India huc quotannis advectas superare hac ætate sex auri milliones, sive sexagies centum florenorum millia. Unde etiam agnoscere proclive est, sortem sive capitalem summam, qua hæc Societas primum instituta est, totam quotannis plerunque Societatem lucrari. Plerunque dixi, quia subinde tempestatibus, subinde diffensionibus, inter Batavos & Indos exortis, redditus annui aliquanto sunt minores.

42. Distributio illa vel præsentì pecuniâ, vel mercium in participantes distributione peragitur, cujus posterioris consilii hæc interior est ratio, quod superioribus annis vicini

aliquot populi spe tanti lucri allecti, ejusmodi Societate cœperint cogitare, instructisque aliquot navibus commerciorum causâ in Indiam Orientalem instituerint navigationes. Societas igitur Batavica, quò illuderet ejusmodi conatus, efficeretque ne sic lucri quid facerent vicini populi, consultissimum judicavit, pecuniæ loco in participantes suos distribuere ejusmodi merces, quales ex India vicini populi advexerant. Tanta enim copia ejusmodi mercium pariter distributa earum pretium vehementer decrescit, fitque; ut pro lucro non nisi damnum reportetur. Est ea res Societati Batavicæ quidem etiam damnosa, sed pro lucro reportandum est, si minori damno majus aliquod præveniatur, quemadmodum nullum majus huic inferri potest, quam si aliæ gentes Indiana illa commercia etiam invadant.

43. Id quoque observatione hic dignum est, quod participantes non modo quotannis fruantur amplissimis illis redditibus, de quibus jam diximus, sed etiam summa capitalis, quam huic Societati constituendæ singuli contulerunt, indies & pretio & æstimatione crescat, hoc modo: ex. gr. si quis Societati crediderit quatuor florenorum milia, si eam summam & actionem, quam ejus nomine habet, alteri alicui vendere voluerit, quod haud raro fit, facile reportat 18000. florenorum. Nam floreni centum huic Societati sub initium crediti sive dati, ad participandum

dum si vendantur, valent pretium plusquam 400. florenorum. Neque id mirum videri debet; cum enim magis magisque indies res hujus Societatis efflorescat, nihil tandem aliud expectandum est, quam ut progressu temporis annua distributio in Participantes facienda adæquet ipsam summam capitalem.

44. Porro superioribus annis, exemplo, auspiciis & modo paribus Societas illa quoque instituta est, quæ *Indiæ Occidentalis* appellatur. Cui sub initium turbandæ, duodecennales inducias Rex Hispanorum à Fœderatis Belgis petiit & obtinuit, quod nimirum intellexeret, Indici argenti ditissimis mercibus omnem rerum suarum cardinem versari. At elapsis illis induciis, quibus inter alia cautum erat, ne in Occidentalem Indiam à Batavis navigaretur, pulchrum adeo & necessarium institutum strenuè ac feridè est promotum.

45. Ad eam constituendam collata est summa septuaginta duarum tonnarum auri, qua pecunia cum adornata esset frequentissima ac instructissima classis, oppidum *S. Salvatoris*, quod vulgo *Baya de todos los Santos* Hispani vocant, caput rerum Hispanicarum in Brasilia feliciter est expugnatum, sed & mox infeliciter amissum. Interim ex direptis captisque iis in oris Hispanorum Lusitanorumque ditissimis navibus tanta collecta est præda, ut jam statim inter ipsa initia floreni ex. g. viginti quinque in singulos participantes di-

stri-

tribuerentur, qui constituendæ huic Societati florenos centum contulerant. Paulo post captâ, argenteam messem ferente, Hispanorum classe, præda ad duodecim auri millones & amplius æstimata est. Qua occasione dimidiata pars creditæ fortis sive summæ capitalis in participantes est distributa, adeo ut singulorum florenorum centum nomine, quisque florenos quinquaginta reportarit.

46. At experiundo cognitum est, in ea distributione Curatores hujus Societatis prodigos potius fuisse quam liberales; & incautos potius, quam prudentes. Cum enim ea tempestate nullam adhuc fixam sedem Imperii rerumq; suarum hæc Societas in Occidentali India haberet: potius fuisset, si ea præda ad res constituendas ac confirmandas fuisset collata, quam eam in participantes immaturis adhuc rebus distribuere. Nam huic Societati gravissimum gerendum bellum erat cum Hispanis Lusitanisque, quos acriter defensuros suas in India Occidentali sedes satis constabat.

47. Hæc est ratio cur absumpta jam illa capitali summa, octogita tonnarum auri, de qua jam diximus, necesse habuerint hujus Societatis Curatores ex participantibus colligere novam quandam pecuniæ summam, dimidiam nimirum partem illius capitalis summæ, quam quisque sub initium contulerat, cui mox imaginaria auctio accessit 18. tonnarum auri, ita ut tum fuerit summa capitalis 126.

tonna-

tonnarum, mox aucta 54. tonnis, & sic jam excrevit ad 180. tonnas auri. Quod quò facilius inter ancipites hujus Societatis res & prosperas nimis prodigè curatas fieret, convenit inter Curatores & Participantes, ut novæ illis summæ collatæ nomine singulis quovis anno ordinariæ & receptæ hic usuræ persolverentur, hoc est, floreni sex, centum florenorū nomine.

48. Sic aucto hujus Societatis ærario expeditio iterum in Brasiliam est suscepta, ejusque maritima ora, & in ea munitissima & opulentissima Civitas *Fernabucum* est expugnata, ex qua sacchari imprimis immensa provenit copia: & mox in interiora limites magis magisque sunt porrecti. De hinc in oram Africæ itum est, ibique expugnatis aliquot Lusitanorum munimentis hæc Societas aperuit sibi commercia cum illis Africanis gentibus, quæ juventutem suam vendunt in servitutem, quos servos vulgò *Negros* solent appellare. Quæ in re multum positum est momenti. Cum enim incredibilis quidam labor sit, quem sustinere oportet in iis molis, in quibus saccharum ex arundinibus exprimitur, nulla natio Europæa, quamvis validi & compacti corporis sit, eum perferre potest. Possunt autem illa mancipia Africana, quorum statura brevis est, sed vis corporum adeo solida, ut soli & singuli ferre pondus possint, quod tres validiores ex Europæis non possunt sustinere.

49. Quanquam autem hæc sic satis feliciter

ter cesserint, nulla in participantes ex eo tempore facta est distributio, non, quod non multæ ac pretiosæ merces bis terve quotannis: (duodecim enim septimanarum spatio ultro citroque hæc navigatio perfici potest, cum navigationes in Indiam Orientalem ad itum reditumque conficiendum, requirant plerumque spatium mensium sedecim) ex iis locis advehantur, sed quod hæctenus usque ad nuperam Lusitanorum ab Hispanis defectionem, partim ad tuendos limites, partim ad eos necessariò augendos, multi operis multarumque impensarum bella fuerint gerenda.

50. Regimen hujus Societatis domi se habet ad eum planè modum, quo Societas Indiæ Orientalis, nisi quod supremo & extraordinario hujus confessu, qui vulgo *de Vergaderinghe vande negenthien* appellatur, semper Præsidis locum impleant ac tueantur Generalium Fœderatorum Ordinum aliquot Legati, idque eo potissimum titulo, quod ipsa Universitas Fœderatæ Reipublicæ haud contemnendam pecuniæ summam contulerit ad hujus Societatis constitutionem.

51. Foris in ipsa Brasilia Imperium est penes supremum terra marique ibi Imperatorem, qui nunc est Mauritius Nassovius, quod crederetur illustri adeo spectatæque familiæ nomen, decus aliquod ac venerationem allaturum huic Societati, inter illas gentes, quæ longe ferociores magisque barbaræ sunt, quam in India Orientali.

52. Gu-

52. Gubernatori additi sunt duo, vel tres qui à Curatoribus hujus Societatis ex ipso Curatorum Collegio deliguntur, & in Occidentalem Indiam destinantur: horum est conjunctis consiliis deliberare ac decernere ea omnia, quæ salutem Societatis spectant.

53. Est & ibidem locorum Senatus quem Politicum vocant, institutus, in quo judicatur & lites privatorum cognoscuntur.

54. Cætera omnia se habent ad eundem modum, quo res alterius Societatis in India Orientali administrantur. Cæterum hæc Societas intra hujus Brasiliæ angustias continere se haud constituit, omnesque eo convertit hodie destinationes, ut aditum sibi in Occidentalis Indiæ interiora, & argenti ditissimas fodinas, quarum partem Hispani possident, partem ipsi Indi nondum subjugati ab Hispanis, eorumque contumacissimi hostes sibi servavêre. Spes verò de successu vix dubia esse potest, oblata præsertim nunc eorum bellorum occasione, quæ Chilienses populi in ora hujus Indiæ maritima positi, cum Hispanis omnium atrocissima gerunt. Quibus cum sola desint arma ac alia militiæ instrumenta, iis è Batavia eo delatis Societatem cum his ac fœdus facile obtinere posse, plerisque est persuasum, & jam eò idonea Classis, armaturâ ejusmodi referta, ante menses aliquot est destinata.

55. Utriusque hujus Societatis milites

tes militiæque Præfecti non solis Societatum Curatoribus, sed Ordinibus Generalibus foederati Belgii, Supremoque etiam militiæ Imperatori dicunt Sacramentum, quod neque tutum neque decorum sit, vim armatam in privatorum esse manibus, solemnino sacramento toti Reipublicæ non obligatam.

56. Utraque etiam Societas utitur privilegio illo, quo solis illis in utramque Indiam navigare concessum est, non perpetuò, sed verò intra certum annorum intervallum constricto, viginti puta, aut triginta præter propter annorum; Cujus instituti quidem duplex est ratio. 1. Prima est ista, quod eæ in foederatam Rempublicam fortè aliquando incumbere possent necessitates, quibus ad ineundas cum Hispanis inducias, vel quoque pacem compelleretur, neque eas obtinere possent, nisi prohibitis ulterioribus in utramque Indiam expeditionibus. Itaque ne ea occasione contra dati privilegii fidem aliquid Ordines Generales constituerent, cautè placuit certo annorum spatio ejus usum definire. Secunda est quod sic fiat ut Curatores utriusque Societatis identidem necesse habeant eorum privilegiorum ab Ordinibus petere continuationem, qua occasione pro auctis utriusque Societatis opibus Respublica identidem sibi velut redostimenti loco ingen-

ingentem quandam pecuniæ vim potest stipulari.

57. Denique utraque Societas ad confirmandam hanc Rempublicam maximè est comparata , dum utriusque rebus feliciter gestis ærarii Hispanici res imprimis conturbantur ; dum etiam utraque Societas veluti perpetuum quoddam seminarium est , ex quo belli tempore , ingruente subito aliquo tumultu & armæ & armatas naves , & armatorum hominum aliquod millia è vestigio possint adhibere , in quo etiam pacis & induciarum tempore plurima millia militum , quasi alio in Orbe, in perpetua quadam bellorum mediatione agunt.

CAPUT XXVI.

Quid de perpetuitate aut duratione fœderatæ hujus Reipublicæ judicandum sperandumque sit.

POST ea , ut licuit , explicata , quæ generalem fœderatarum Belgii ditionum administrationem spectant , de eo argumento , quod huic Capiti adscripsimus , differendi occasionem præbet *Cardinalis Bentivoglius* , & aliquandiu Pontificis Romani Nuncius in Hispanico Belgio , in eo opere Italicè scri-

scripto, quod *Relationes* appellavit, in quo etiam quærendum sibi placuit, allatisque nonnullis rationibus quæ pro perpetuitate hujus Reipublicæ facere videri poterant, tandem contrariis quoque in medium adductis, alia planè omnia de ea sentienda esse, arbitratus est.

2. Vanum profectò est de futuris; superbum autem de perpetuitate alicujus Reipubl. differere: forma tamen uniuscujusq; ac moles opesq; facile concedunt, ut de aliis atque aliis majora aut minora quædam præsumamus.

3. Ac in primis, si causam videamus institutæ hujus Fœderatæ Reipubl. quam ea quidem perpetua est ac necessaria, tam perpetuâ futuram Rempubl. haud sine ratione licuerit augurari. Causa autem fuit vindicatio oppressæ & conservatio recuperatæ libertatis, cujus immotus amor & omnibus gentibus maximè sub Septentrione agentibus, in primis autem Belgis aut veteribus Batavis innatus est. Accedit quod in hac nova Fœderata Republica in nemine ea libertas lædatur. Causa ergo istius primæ mutationis, & in illa ipsa mutatione rectè omnia expleta hoc faciunt, ut nulla planè supersit ratio, ob quam de alia mutatione aut Imperii forma sit cogitandum. Huc etiam adjecerim odium immortale Hispanorum in Belgas Fœderatos, & horum in Hispanos, nullam spem veniæ, metuendos esse quos læseris, & quæ ejus generis alia plura possem adferre. Non enim mutatio ulla expectanda

da ex iis est, qui probè intelligunt, mutatione in præcipitum tandem sese ituros.

4. Eadem spes confirmatur, si ad formam institutæ primæ mutationis, post ejectum Hispaniæ Regem, attendamus. Certissimum est, ubi quis in constituenda Republica ab uno extremo ad aliud transit, plerisque tandem redire prioris istius desiderium. At in fœderato Belgio vix ulla veteris Imperii mutatio est instituta, nisi quod solus princeps amotus sit, manente Ordinum Imperio, quorum potestati potestas Principis obnoxia fuit; Ergo cum manserit singulis ditionibus pristinum Ordinum Imperium, idque gratissimum libertati, & ejecto Principe insuper auctum: Cum etiam singularum Urbium pristini Magistratus, pristina privilegia & jura, ab ipsis Principibus olim indulta, manserint: quis non videt in novo & communi fœdere harum ditionum, veterem Reipublicæ formam prope intactam mansisse? Nihil igitur ex iis, quæ olim fuerunt, amotum est quod utile omnibus acceptumque esset, cujus desiderium nullum posset redire. Sed & verissimum illud est axioma: *Maximè ea omnia duratura esse Imperia, quæ in oblato aliquo transitu rerum, ut loquitur Tacitus, minimum passa sunt mutationi.*

5. Neque minora nos præfagire vult modus regiminis Fœderatarum Ditionum. In eo enim observare licuit in dissimili singularum ditionum potentia & inæqualibus opibus summam

summam esse inæqualitatem auctoritatis, & quod inæqualitas illa sit futura causa durationis, cum sola plerumque inæqualitas causa sit omnium ejusmodi mutationum.

6. Si ad domesticas opes oculos quoque convertamus, cum illæ præcipuè consistant in opibus privatorum, atque eorundum infinita atque indefessa industria quædam sit in iis parandis, partisque augendis, nihil certè facile huic Reipublicæ est defuturum.

7. Si ad præsidia etiam externa judicium convertatur, maximè ea, quæ in Gallorum Anglorumque fœdere posita sunt, quam ab omni retro ævo suspecta his gentibus est dominatio Hispanorum, quamque æternæ atque indubitatæ veritatis, id est, in Fœderatorum Belgarum causa, illorum etiam causam verti & agi, tam æterna hæc præsidia Fœderati sibi possunt polliceri.

8. Si ratio etiam habeatur munimentorum, quæ natura dedit, ut maria & flumina immensa, quæm iis maximè fere tribuit conservatque ejusdem cursus ac situs perpetuitatem, tam in iis secura acquiescere hæc Respublica potest.

9. Si exempla etiam similium Rerumpublicarum nostræ ætatis videamus, cum Helvetiorum Respublica eodem planè modo constituta sit, non modo adversus potentissimos Principes sese tueatur, sed ob situs quoque opportunitatem formidata iisdem ac æstimata sit, cum eadem hic & majora concurrant,

rant, non sine causa simile durationis exemplum in hoc Imperio futurum præsumitur.

10. Non enim votis modò optare, sed ex ipso Reipublicæ ingenio ac ratione sic satis colligere etiam licet, non facile movendam hujus Reipublicæ constitutionem; At Cardinalis ille, quem diximus, Bentivoglius in contrarium nonnullas addit rationes, & quidem;

11. Quod nimirum libertas licentiam, & hæc inæqualitatem, & sic singularis sive unius Imperii desiderium pariat, ut Romani post expulsos Reges amplissima usi sunt libertate, dein inæqualitate Ordinum inter se commissi, postremò sub unius iterum dominationem, nempe Cæsaris, venêre.

12. Ast dicendum, ejus mutationis factæ exemplum frustra adduci, cum ea nata sit ex ita constituta Reipublicæ Romanæ forma, in qua æquabilitati Ordinum non satis erat provisum; quod de hac Republica affirmari non potest.

13. Quod auctoritas nimia sit Supremi Gubernatoris, ac Imperatoris; At verò magnam quidam illam, sed Ordinum multo majorem ac summam esse, habereque illum in iis, quæ summam Reipubi. concernunt, suadendi, hos autem imperandi potestatem ex iis, quæ supra diximus, satis est manifestum.

14. Quod incredibiles ac pene immensi hic sint sumptus bellorum, & publici ærarii attri-

attritæ opes. Responderim vero, sed & hostium opes esse etiam attritas, itaque fœderatos & fœderatorum hostes hac ratione esse pares; in eo interim impares & dissimiles, quod exhaustæ apud hostes sint privatorum etiam opes, quæ sub Fœderatorum Imperio longè amplissimæ & prope inæstimabiles inveniuntur.

15. Quod una Provincia, ex. gr. Hollandia, multò potentior sit quam cæteræ, ac proinde dominationem in cæteras facilè possit usurpare. At vero exceperim in illa potentiæ dissimilitudine, quoad res fœderis curandas, unicuique eandem vim esse auctoritatis, sed & altera in alterius ditionis singularibus rebus nunquam miscetur.

16. Quod diversitas hic plurima sit religionum: Cæterum illud reposuerim; interim singulis de religione diversa sentientibus, eandem datam esse & manere conscientia, quam vocant, libertatem; quæ cum omnibus sit grata, non potest non omnibus hac saltem ratione hæc Reipublicæ forma probari.

FINIS.

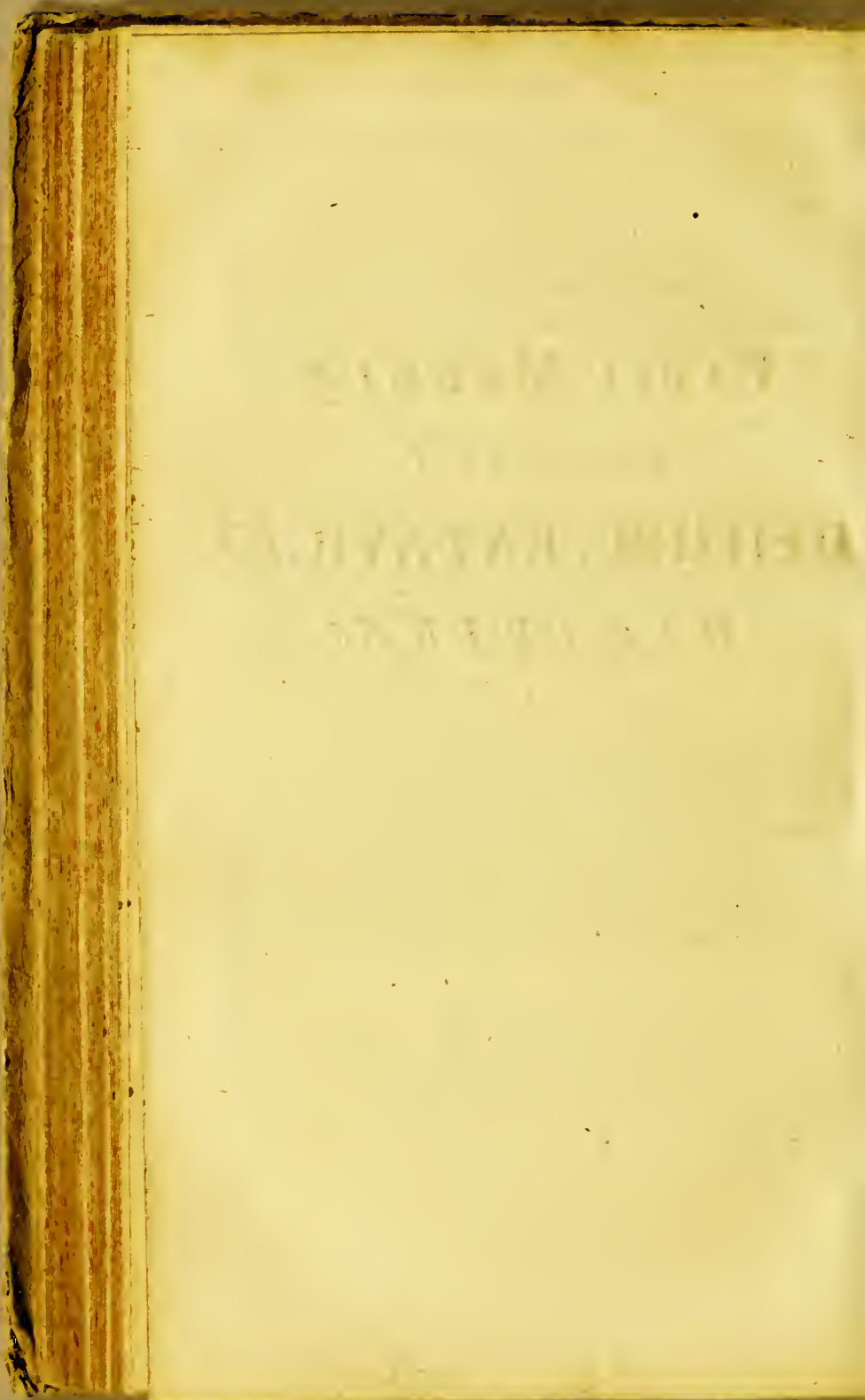
PAULI

PAULI MERULÆ

DE STATU

REIPUBL. BATAVICÆ

DIATRIBA.

PAULI MERULÆ

DE STATU

REIPUBL. BATAVICÆ

DIATRIBA.

GERMANIAM non ignobilem Europæ portionem, posterioris ævi scriptores tradunt duplicem, Superiorem & Inferiorem. De Superiore, quæ item Vetus & Magna, non jam dicendi locus. Inferior, quæ nonnullis ab insigni præstantia ocellus dicitur orbis borealis, hodie xvii. habet provincias; quarum quæ ad septentrionaliorem Rheni ripam, in queis Batavia nostra, olim veteri erant Germaniæ, quæ verò ad australiorem ejusdem fluminis marginem, Galliæ quondam contributæ erant Belgicæ. Singulis ante centum, & qui excurrunt, annos, sui ferè fuerunt Principes, successione nobilissima; qui sexus utriusque propter virtutis

communione, illustriaque exempla, nasci nobis melius, pacatius, securius consueverunt, quam eligi. Sui vero fuerunt, Brabantia quidem, Limburgo, Luceburgo, & Geldria Duces; Flandria, Artesia, Hannonia, Hollandia, Zeelandia, Namurco, Zutphaniaque Comites; Imperio sacro, cui suum Antverpia sacrarium, Marchiones; reliquis denique Frisia, Ultrajecto, Trasilvania, Mechlinia, & Groninga Domini. Primus universum & absolutum omnium simul Principatum adeptus est Carolus Imperator, ejus nomenclatura Quintus; stratâ ab ipsius progenitoribus regaliter ad tantum fastigium viâ partim matrimonio- rum & adfinitatum, partim verò successio- num jure & beneficio. Carolo successor fuit Philippus filius, non solum felicissimus Belgicae totius Princeps, verum etiam potentissimus Hispaniarum, aliorumque regnorum monarcha. Sub eo variis artibus, technis, do- lisque circumdicto, intoleranda constitutio- num, quæ contra puriorem religionem pro- fessos facta acerbitas; tyrannica inquisitionis contra miserorum subditorum conscientias impotentia, & odiosa privilegiorum infra- ctio, novis Episcopatibus, multisque suppli- ciorum generibus comitata, quum jam sub Carolo ipsius patre initium habuissent, adeo invaluerunt, suasque exercere & exerere vires cœperunt, ut crudelissima bella (quibus quis tan-

tandem futurus finis?) genuerint; Philippo crebras suorum preces, contestationes, supplicesque libellos, atque adeo pias multorum Principum, quin ipsius etiam Imperatoris, pro ipsis intercessionem cum indignatione abjicienti, principatum abrogarint, & discidium, quod hodieque inter Provincias, nunc has, nunc illas, funestum sanè calamitosumque fecerint: quarum quæ, scopo religionis reformatæ libertatisque avitæ proposito, foedus inter se contra communem hostem inierint, Fœderatæ & ab unione sancita Unitæ jam nunc appellantur. Sunt ejus hodie conditionis septem: unus Ducatus Geldria, cui Zutphania concensetur; Comitatus duo, Hollandia & Zeelandia; Dominia quatuor, Frisia, Ultrajectum, Transfulania & Groningana ditio. Hæ sunt, quarum auspiciis bellum hodie contra potentissimos hostes, cum summo omnium stupore gerit unus (nam apud nos penes unum rei militaris est summa) Mauritius Nassovius Guilielmi Principis Arausiorum filius, heros gloria plenus, Ductor copiarum Fœderatorum invictissimus: de quo, ut olim de Carthagine enunciavit Sallustius, satius est filere, quam pauca tenuiter & jejune dicere. Is sanè est, cui ipsissimæ boni legitimi-que Ducis adsunt & insunt notæ; gnara rerum militarium, ante pugnam, in pugna, post pugnam scientia; admirandus corporis ingenii-que vigor: animi sine superstitione probitas;

sua cum prole, innocentia, temperantia, fide, facilitate & humanitate; item providentia cauta, cunctans, nihilq; agens, vel timidè, vel tumidè, felicitas deniq; consilii rationisq; comes; & auctoritas, comi quadam severitate & severa quadam comitate temperata. Provinciæ à me commemoratæ de iis, quæ ad communem spectant salutem (nam ea omnibus certatim in pectore est & oculis) acturæ, singulæ suos Hagam (destinatum rebus agendis locum) mittunt legatos; vel unum vel plures, pro qua quæque est autoritate & potentia, viros pietate insignes, probitate venerandos, doctrina singulares, rerum experientia planè stupendos. Hi vulgata appellatione cum Generales, tum Fœderatarum vel unitarum Provinciarum vocantur Ordines. Hi gubernaculo assidentes, navim prudentia summa regunt, in qua Provinciæ, quas dixi, tranquillissimè quasi vehuntur. Penes hos, supremum quoddam sanctissimumque collegium stantes, tractatio, discussio diffinitioque est rerum, quæ belli, quæ pacis, maximi ponderis & momenti. Horum est, adhibito in consilium Præfecto, bellum decernere, de pecunia, comæntu, armis cogitare, exercitus conscribere, conscriptis peritos animososque dare Duces; Ducibus quo, quousq; quando, quomodo ducendum, prudenter præsignare. Horum est, Legatos audire, Imperatoris, Regum, variorumque Principum; pacem facere, fœdera sancire,

cire, quemadmodum factum cum Christianissimo Galliarum, Serenissimoque Angliæ Regibus, aliisque Principibus. Horum denique, patriam ut familiam propriam, incolasque ut filios & tanquam se ipsos piè amantium curare est omnia quæ ad totius Reipub. corpus ejusque salutem pertinent & incolumitatem. Sed specialio rem publici status, qui apud Batavos, delineationem exhibiturum me sum pollicitus. Hoc igitur agam; præmonitos cupiens lectores, quæ de Batavorum regimine sum dicturus, ea in reliquis etiam federatis Provinciis habere locum: omnia tamen apud Batavos esse speciosiora, solidiora, & majorem singulis esse splendorem & apparatus. Batavis, sui, quum res Romana staret juris, amicis fratribusque quod veteres docent Inscriptiones populi Romani, circa annum DCCCXIII. præesse cæperunt non absolute & imperiose, sed limitata potestate, Comites. Eorum primus fuisse legitur Theodericus, ab Carolo Simplice missus, Francorum monarcha, uti contra futes Historiographos rectissimis argumentis probat in suis Annalibus Vir nobilissimus, rerumque hujusmodi peritissimus, ut qui dignissime præfectum agit custodiendis antiquissimis patriæ nostræ chartis & monumentis. Janus Doufa, Nortivici Toparcha: Theodericum secuti sunt illusterrima progenie, cum famina, tum masculi

circiter xxx. iis perpetuò legibus, ut privilegia, immunitates, usus, consuetudines, juraque omnia facta recta fideliter conservarent: quæ sanctissimè semper ab omnibus custodita primus, ab aliis circumductus, violavit Philippus Hispaniæ Rex, cui ea propter, ut antea obiter indicavi, imperium publicè fuit ademptum anno dō 15 Lxxx i. pie mensis Julii 21. Ab eo tempore principatus fuit penes Ordines: qui quicquid est juris publici gubernant vel speciatim & distinctis muneribus per alios. Per se quidem coactis comitiis. Comititia nihil aliud, quam conventus eorum, qui post acceptos examinatosque præcipuos, de quibus agendum, articulos, cum ab nobilibus, tum ab civitatibus deleguntur ad consultandum inter se de iis, quæ ad commune bonum, & omnium spectent salutem. Constituunt autem comitia duo membra, partim Nobilium, partim Civitatum legati. Inter Nobiles primi nunc loci sunt Brederodii; olim antiquissimi censebantur Wassenarii; potentissimi Egmondani; sequuntur Brederodios Scagii, (veniam precor si peccem in ordine) Assendelfii, Doufa, Warmontii, Poelgeestii; Matenesii, & alii. Ex Nobilium classe sistere se consueverunt assiduò in Ordinum comitiis non pauciores tribus. Civitates, quæ suos ad conventum ablegant deputatos, non pauciores duobus, sex sunt majores; Dordrechtum, Harlemum, Delphi, Lugdunum Batavorum, Amstelodamum,

mum, Gouda : quædam item minorum gen-
 tium , Zuyt-Hollandiæ quidem , Rotteroda-
 mum, Gorichemum , Schiedamum, Schoon-
 hovia , & Briela ; Noort-Hollandiæ autem
 Almeria, Horna & Enchusa. Has præter No-
 biles moris est ordinaria ad comitia convoca-
 re. Quoties autem de contributionibus , de
 incunda cum hoste pace , de indicendo bello ,
 denique mutando Reipub. statu est quæstio,
 reliquis etiam minoribus , sollenniter evoca-
 tis, jus conceditur sessionis & suffragii. Con-
 veniunt autem Ordines ordinariè singulis
 trimestribus , intermediis etiam nonnun-
 quam temporibus, si necessitas flagitat : idque
 Hagam, quæ Comitiiis Batavicis ab omni tem-
 pore consecrata , quemadmodum nunc Neo-
 magum , nunc Zutphania , & Arnhemium,
 Gelricis ; Middelburgum Zelandicis , Frisi-
 cis Leovardia ; Trans-Isulanis Vollenhovia ;
 Ultrajectinis & Groningensibus urbes cogno-
 mines. Comitiiis prudenter dirigendiis præ-
 est, qui augusta appellatione nominatur Ad-
 vocatus Provincialis. Hic Hagæ habens do-
 micilium, non alio, vel in Hollandia, vel alibi,
 quam quod impositum , fungens munere,
 apud civitates , pagos , collegia , privatosque
 omnes incolas cum Hollandiæ , tum aliarum
 regionum neutrarum se gerit partium, nemi-
 ni obligatus : curare quantum fieri potest so-
 litus, ut jura, privilegia & consuetudines Pro-
 vinciæ, Ordinumque auctoritas illæsa serven-

tur. Hujus est omnia Ordinum comitia prope observare, iisque stato tempore, nisi morbus, aliave necessaria causa impediat, interesse: Hujus, congregatis Ordinibus, prima comitiorum die, brevibus ea, de quibus agendum, cum viva voce, tum ex scripto commemorare, de singulis nobiles, civitatumque delegatos sententias rogare, easque fideliter notatas summa silentii fide legere, & post rationem, quæ prævaleant indicare, ut quod factopus, fiat. Hujus denique catalogum omnium actorum conficere; constitutiones omnes, idque genus alia, quæ alicujus ponderis, extendere; intra octavum post singula comitia diem nobilibus, singulisque civitatibus actorum omnium, quæ præteritis nata comitiis, ut ex scripta mittantur curare. Ordines solenniter coacti, præstato fidelitatis & silentii juramento, quæ proposita in maturam vocant deliberationem. Ea ad certa referri possunt capita. Consueverunt igitur agere de contributionibus, consensionibus, subventionibus, idque genus aliis, de obligationibus temporariis vel perpetuis, quibus incolæ hujus religionis eorumque bona obligantur; de mutando regionum rei que publicæ statu; de pangenda pace faciendis que induciis; de bello indicendo; de foederibus ineundis; de alienandis, cedendis, donandis, quæ ad regionem pertinent rebus; de stipendiis & honorariis constituendis, de conficiendis novis decretis; de rogandis abro-

gandisque generalibus consuetudinibus; de conferendis publicis muneribus; de remittendis publicis debitis, de varianda publica moneta; de augendis extraordinariis contributionibus, de concedendis alicui civitati, pago, collegio, privilegiis. Alia, ne sim prolixior, prætereo. In suffragiis autem ferendis, primæ debentur Nobilibus; secundæ Dordrecht; tertiæ Harlemo; quartæ Delphis; quintæ Lugduno; sextæ Amstelodamo; septimæ Goudæ; octavæ Roterodamo; quod deinde minores reliquæ sequuntur. Ex ordine suam quisque sententiam declarat, ejusque rationes sine aliorum interruptione, & quod major pars decernit, ratum habetur. Et sic quidem admirandum hoc florentissimæ Reipub. corpus per se gubernant universum Illustrissimi Ordines: qui quum singulis tantum trimestribus, ut antea dixi, convenire sint soliti, & intermediis temporibus frequenter ea incidunt, quæ dilationem vel moram non patiuntur, perpetuos habent deputatos, quorum continua quasi & cessante nunquam opera res administrant cum terrestres, tum maritimas. Priores quidem deputati vocantur collegæ, posteriores consilarii Admiralitatis. In deputatorum collegio sex sunt, qui ex nobilibus & præcipuis civitatibus legi consueverunt in annum, jurejurando obstricti, se quicquid injunctum ipsis cum diligentia & fide, nulla habita personarum ratione, servaturos, nemini

se obligaturos, ab nemine honoraria, pensiones dona qualiacunq; accepturos. Horum est de Provinciæ statu, omnibusque quæ incidunt, cum Præfecto Provinciæ communicare, eidem fidele, quodque Reipubl. est bono, consilium suggerere, ad commodum vel proprium vel alterius quod egregium publicum posset remorati, non attendere. Item quæcunque in Ordinum comitiis vel justitiæ tuendæ, vel politiæ stabiliendæ constituta sunt, ut exsecutioni mandentur, gnaviter curare. De omnibus quæ ad regionis statum pertinent, & vel Præfecto, vel aliis non sunt reservata, maximo Reip. commodo deliberare: ad ea, quæ maximi momenti moram non patiuntur, Ordines extra ordinem convocare. Eorundem est, ut pax, concordia, amicitia inter urbes, agrorum universitates pagosque serventur; & ne qua per aliquem vis fraudisque fiat Ordinum constitutionibus, specialem adhibere diligentiam, Rogare porro ut non solum delicta diligentiam; Rogare porro ut non solum delicta militaria, verum etiam exactiones concussionisque eorum, qui potestate præditi, rigidè puniantur: utque contra seditiosos, rerumque novatores, quique aliquid contra Reip. salutem moliantur, absque ulla conniventia procedatur, instare. Ipsorum etiam est, armorum omnium, quæ in publico armamentario, fidelem habere catalogum: ut constituta præsidario militi pulveris tormentarii,

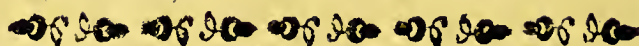
tarii, fomitisque igniarii quantitas tradatur, neve quid armorum limitaneis oppidis desit, adniti: ut denique passim in Hollandia munitiones & propugnacula extruantur, eaque (sarta tecta) conserventur, sedulo curare. Habent iidem, ne illud præteream, cognitionem & jurisdictionem controversiarum, quæ publicarum impositionum, subventionum, pensionum & similibus occasione moventur, nulla concessa appellatione: item absente præfecto, causas omnes judicant terminantque quæ pertinent ad captivos, prædasque militares, & alia, quæ inde oriri & manare sunt solita. In administratione sua hunc sequuntur ordinem, ut primò suscipiant conficiantque, quæ regionis totius; deinde, quæ civitatum, & collegiorum; postremò, quæ privatorum. Consiliariorum, quos antea nominavit Admiralitatis, qui ex præcipuis civitatibus senarium constituunt numerum, est elaborare, ut consensus sit ipsis mutuus & amica conspiratio cum Archithalasso, Ordinibus, ipsis, & Ordinum Deputatis, eosque opera fidei & bono juvent consilio: oculis menteque ab emolumento privato proprioque commodo averfis. Eorum est, summo studio intendere, ut ad navigationis securitatem, liberum maris usum, custodiamque Hollandiæ fluminum, conveniens semper sit & idonea classis: ut eadem classis perpetuò benè sit instructa omni apparatu bellico, tormentis, pulvere, aliis-

aliisque ad navalia prælia hostesque pulsandos necessariis: ut denique publici per mare fluviosque commeatus negotiatoribus aliisque iter aliquo facientibus non segniter præstentur. Eorundem est peritos maritimæ rei Præfectos, ducesque cum majorum tum minorum gentium conquirere, iisque jurejurando fidelitatis obligatis ad agendum mandata præscribere. Cognitionem habent sententiæque absque ulla provocatione dictionem, cum de fraudibus, dolis, imposturis, quæ in publicis commeatibus solent designari, tum de controversiis, quæ inter navales socios oriri consueverunt. Postremò quæstiones litesque terminant de prædis spoliisque maris: de mercibus naufragorum in mari repertis, de debitis, quæ contraxisse, quam diu merent, deprehenduntur duces sociique navales, de piratis prædonibusque, de delictis denique, criminibus, erratis in mari fluminibusque perpetratis. Jam quo pacto negotia, quæ ad justitiam subditis impertiendam, quæ ad dirigendas pecuniæ publicæ rationes, quæ ad conferenda feuda beneficiaque principalia, quæ ad regendum saltus, silvas, aquas, aliaque iis, quæ hæctenus commemoravi, consentanea, quo pacto, inquam, ea Illustrissimi Ordines administrare per alios consueverint, ut jam nunc explicem, temporis, quo circumscribor, brevitatis non patitur. Sed quærere jam posset aliquis, cui trium civilis administrationis formarum nostra hæc, hæcte-

hactenus paucis & supremis coloribus à me delineata, conveniat? Non contendam, esse simpliciter monarchicam, non aristocraticam, non democraticam; allatis in medium speciosè iis omnibus, quæ pro cujusque præstantia & dignitate dici consueverunt. Rogari interim me sentio ex formula, quæ in habendo apud veteres Romanos senatu usurpari solita; Dic, quid censes? Ingenuè dicam. Absit sinisterior, quam contra mentem meam promoverè possit invidia, interpretatio. Censeo Batav. Remp. temperatam esse salutariter ex triplici genere laudabili, Regali, Optimate, Popul. Primi quidem notas esse in summo exercituum nostrorum Ductore, ejus arbitrio & nutu omnia post acceptum imperium militiæ terra marique gubernantur; secundi signa esse in ipsis Ordinibus, qui de omnibus rebus agendis consilia ineunt; viasque benè feliciterque perficiendis cum cura diligentiaque sternunt; tertii denique esse indicia in ipsis civitatibus, queis non præconsultis majora negotia insolens tractare, nefas pertractare. Plura non debeo: sufficiant illa, ex quæ paucis deducantur multa.

FINIS

DE

DECRETUM
ORDINUM
HOLLANDIÆ

ET

WEST-FRISIÆ,

*De Antiquo Jure Reipublicæ Ba-
tavicæ.*

EQUESTRIS ORDO, Nobiles, & Hollandiæ West-Frisiæque Urbes, repræsentantes earundem Provinciarum Ordines, prudenti deliberatione habitâ, & communicatâ cum Nobilibus & singularum Urbium Senatu, eorumque suffragiis responsis, diligenter expensis; cum fidei jurisque jurandi, tum officii sui nomine, bonum factum censuerunt fore, si diplomate publico legitimum Hollandiæ West-Frisiæque imperium omnibus exponeretur: certò sibi persuadentes, lectores omnes & singulos benevolentiam favoremque calamitoso Patriæ nostræ statui convenientissimum adhibituros esse.

Con.

Constat, in Hollandia, West-Frisiaque & Zelandia, octingentis retro annis, Comitum utriusque sexus summis imperii rebus admotos fuisse; quibus ab Equestri Ordine, Nobilibus, atque Oppidanis, Ordines earundem regionum constituentibus, supremum jus dominiumque traditum ab antiquo fuit, & legitime delatum. Illi autem ea moderatione ac prudentia Rempublicam gessere, ut nunquam de bello indicendo, aut pace tractanda, de tributis & vectigalibus imponendis aliisque de negotiis publicis quidquam attentarint, absque consilio & consensu Nobilium & urbanorum magistratum; qui semper ad Comitum publica evocabantur; quamvis & ipsis non deessent consilarii aulici, indigenæque alii viri graves atque idonei. Atque his suis domesticis non obsecuti tantum Principes, sed & illis Senatoribus, qui ex Dynastiis suis & oppidis ad comitia vocari, benignèque semper & cum applausu exaudiri soliti, quotiescunque negotium incidisset quod ad Remp. pertineret. Atque horum omnium auctoritas pro lege fuit, & frænum quodammodo Principatus.

Hoc fundatum bonis legibus regimen, justumque ante alia, ac nulli secundum, insignes profectò fructus publico, & peculiarem honorem ipsis Comitibus attulit: ut qui tantillæ Provinciæ præfecti summam apud omnes Christiani orbis Principes existimationem, lau-

laudemque consecuti sint; tantaque in dignatione fuerint, ut foedera non tantum, sed & nuptias cum potentissimis Regibus saepenumero contraxerint. Adde, quod anno post millesimum ducentesimo quadragesimo septimo, Gulielmus, ejus nominis II. Hollandiae Comes, Rex & Romanorum Imperator electus sit. Denique non parum ad eorum gloriam & virtutem facit, quod triumphatis hostibus victores plerumque è bello domum redierint; limitibus suarum provinciarum, adversus quoscunque hostes, quantumvis praepotentes, fortiter defensis. Hinc imperium majestatemque Principum Hollandicorum vicini omnes plurimum reverebantur. Quin immo asseverare verissimè possumus, Hollandiam Zelandiamque à nemine haecenus, quà externo, quà intestino bello, spatio quidem ostingentorum annorum, ferro subactam, aut alterius imperio subditam fuisse. In quo an ulla alia Regna & Respublicæ (Veneta fortasse an excipienda) gloriari nobiscum possint, etiam atque etiam dubitamus. Inviçtæ verò hujus majestatis robur in sola Ordinum cum Principe concordia, amore, & animis conspirantibus positum profitemur, & libenter agnoscimus. Comitum alioqui potentia invalida, nisi Nobilium & Civitatum destinis fulcitur. Nullæ enim his opes, præterquam Dominiorum redditus, ad sublevandam Aulam, aliaque publica munera sustentanda.

Acce-

Accepimus etiam à majoribus, quâ auctoritate Ordines Comites suos, si malos consultores secuti exorbitassent, in viam reduxerint: non solummodo demonstrationibus & expostulationibus exhibitis: verum etiam si salubria monita negligerentur, adjectis pœnis & animadversionibus in capita illorum, qui Principum auctoritate nequiter abusi deliquissent, & eos seduxissent. Cujus rei exempla multa & varia circumferuntur.

Clarè quoque perscriptum est, Principibus pupillis & impuberibus Tutores ab Ordinibus appositos fuisse. Quemadmodum etiam, cum Gulielmus V. ejus nominis Comes Hollandiæ, per animi ægrotudines imperio minus idoneus esset redditus, ab iisdem ipsi Procurator, & populo Rector datus est.

Extra omnem denique controversiam est, supremam potestatem atque administrationem Reipubl. penes Ordines semper fuisse, si quando provinciæ Principe defuncto, vel eo impubere, vel mente capto, aliave de causa Domino suo destituerentur. Nam in tali casu ab Ordinibus genti caput datum, quem Tutorem: sive *Ruwardum* vocabant. Quod ipsorum jus tempore adhuc dominationis Burgundicæ obtinebat. Cum enim Maximilianus Austriacus statim ab excessu Ducis Caroli & filicæ ejus Mariæ res novas contra jus antiquum moliretur, & apertâ vi anniteretur auctoritatem Ordinum convellere, Rempublicam ipsam in
extre.

extremum prope discrimen conjecit. Cæsar Carolus, donec minorennis esset, Tutores à provinciarum Ordinibus, provinciæquæ ipsæ ab iisdem suos Gubernatores accepere. Imperator idem majestatem Ordinum (quanquam libertas pristina durante dominatione Burgundicâ multifariam distracta sit atque immunita) magno in honore & prætio semper habuit, quod probè intelligeret non aliter se suaque posse consistere. Quocirca & filium suum Regem Hispaniarum crebris adhortationibus commonefecit, & ad mitiora consilia prudentiamque pellicere conatus est, protestatus verbis disertissimis, quod tum demum serò intelligeret statum imperii sui periculosè admodum laboraturum, quamprimum Ordinum auctoritatem parvifaceret. Et nunc ille dictionem patris re ipsa verissimam experitur, ingenti suo & provinciarum damno. Neque alia Belli Belgici causa, aut tumultuum origo, in medium adferri potest; (quicquid vulgò contra dissertetur) quam quod vi armata per Hispanos & alios exoticos milites extorquere à nobis voluerit, quod comitia Ordinum publicæ utilitati adversarium judicarent.

Quæ licet sint extra omnem disputationis aleam posita, nihilominus è re nostra esse, si hic repeterentur, ideo existimavimus, quod multi in lubrico hærentes seorsum ab his abeant, Ordinum comitia non alio ferè dignan-

gnantes honore, quam quod dignos ipsi censent ad ea delegatos, resque in iisdem ventilari solitas. Haud aliter reputantes, ac si delegati illiè Nobilibus & Oppidis sese pro Ordinibus ingererent, & sibimetipsis tanquam Ordinibus supremum imperium deferentes de summis Reipublicæ negotiis pro libitu suo disponent: contortâ omnium actorum invidiâ in ipsos ceu privatos. Sed qui præmissa, resque alias arduas à Principibus Ordinum faventiâ gestas, propius inspexerit, & attentè consideraverit; præsertim ea, quæ quindecim annorum proximè elapsorum curriculo in Hollandia West-Frisiaque & Zelandia evenère, non in xxx. aut xl. plus minus capitum, ad comitia confluentium regimine & auctoritate, Ordinum majestatem sitam esse facilè animadvertet. Ipsi etiam Agentes in rebus Regis Hispaniarum, hujuscemodi argumentorum machinis Rempublicam nostram evertere, Ordinumque auctoritati detrahere identidem allaborantes, re ipsa demum didicerunt in eo se gravissimè errasse, ac opinione falsos fuisse.

Ut igitur in medium proferatur ac liquidius demonstratur unde ea pullulet ac descendat Ordinum auctoritas, sciendum est, omnes omnino Principes, quotquot unquam præfuerunt, non tantum ex delatione, consensu, & volentibus Provincialium animis, imperium auspucatos esse; verum etiam ita continuasse,

nuasse, ut omnia corporum membra, quibus ipsi tanquam capita imposita, illibata hactenus & facta tecta permanserint. Quod jactari & nobis vix possit (cum ferè Principes quorundam vafricie atque ambitione corrumpi ac circum veniri soleant) nisi Ordinibus prompta ad manum essent remedia, quibus rectè atque ordine malis artibus obviam iretur; & Princeps non solum officii sui in custodiendis privilegiis & tutanda publica salute, omnium nomine admoneretur; verum etiam si ad tyrannidem declinaret ab ipsa Republica oppugnaretur. Atque eum in finem bipartiti sunt Provinciales, & in Ordines duos distributi; in Nobiles videlicet, & Civitates.

Nobiles membrum unum constituunt, tum stemmatis splendore ac gentis dignitate (quæ tanta, absque jactatione, est, & tam vetus, ut nulla alibi illustrior) tum Dynastiis & possessionibus per has regiones sparsis. In quibus Dominiis supremam, mediam, & infimam præfecturam sive jurisdictionem omnes ad unum ferè soli habent atque exercent. Hi è re nata in unum conveniunt, de statu publico deliberaturi: & in comitiis una cum Civitatum legatis in commune bonum patriæ consulunt.

Unus idemque est ferè cunctis civitatibus regiminis modus: nimirum,

Collegium Senatorum Urbicorum (à prudentia *Vroedtschappen* vocant) ex insignioribus

ous civibus & patriciis eligitur ; numero alibi XL. alibi XXXVI. alibi XXXII. XXXIX. XXIÏ. aut XX. non excedente. Atque hæc collegia antiquitate cum ipsis civitatibus certant ; aut certè monumenta , originem ipsorum prudentia,obliterata sunt. Cooptati in eum ordinem eo munere quoad in vivis sunt, aut civitate gaudent, fruuntur. In mortuorum verò aut demigrantium loca alii , ad explendum numerum, ex ipsis civibus communi collegarum consensu surrogantur. Penes hæc sola collegia deliberandi , consulendi ac decernendi de negotiis tam provincialibus , quam urbicis, jus potestasque est. Quodque in iis collegiis deliberatum, consultum & decretum, à tota plebe volentibus animis admittitur. Nec quisquam id infringere , nedum impugnare auquam ausus.

Eliguntur in his collegiis quotannis ordinarii Magistratus , quatuor videlicet , tresve, vel duo Consules ; & septem aut plures Scabini (ita Judices appellant,) annuo muneri fungendo. Hi in quibusdam civitatibus absolute eliguntur, in quibusdam verò duplicato numero nominantur : ex eo numero geminato Gubernator provinciæ eligit illos septem vel plures (quos diximus) Judices.

Munus Consulium, imperare rebusque politicis adesse , tam in administrandis bonis urbicis redditibusque , quam in conservanda publica salute.

Scabini

Scabini justitiæ administrandæ vacant; & penes ipsos suprema, media, & infima jurisdictio est. Penes hæc Magistratum collegia summum imperium est per Hollandiæ, West-Frisiæ & Zelandiæ civitates, idque ferè ubique pari modo. Ita ut Principes regionum istarum nihil quidquam sibi vindicarint, præterquam jus Prætoris creandi, qui ipsorum nomine justitiam exsequeretur.

Hic status ipsissimus Reipublicæ urbium Hollandicarum ac Zelandicarum.

Unde certò colligi potest, collegia hæc Magistratum & Senatum urbanorum, conjuncta cum Nobilium conventu, universum totumque corpus Provincialium repræsentare. Nec ulla alia regiminis forma facilè invenitur, quæ meliori cognitione causæ de rebus publicis statuatur, decernatur, aut sua decreta majori concordia, auctoritate, ac consensu exsequatur. Quamobrem nemini mirum videri debet, statum harum provinciarum nunquam mutasse, & nulli alii facilè de perpetuitate cessurum.

Ut verò hæc Nobilium & Urbium collegia aptè congregentur, & consilia communicentur: nulla re id commodius, quam per eorundem delegatos effici potest. Quotiescunque igitur res seriæ incidunt, quæ ipsorum opem & conventum requirunt, jam tum ad comitia conscribuntur, atque evocantur, literisque unà præcipui articuli & capita inseruntur.

tur. Quibus in collegio ventilatis & expensis, decretoque super iis facto, tales quibus maxima fidunt, ad præscripta comitia ablegantur, cum potestate consulendi ac decernendi quæ potissimum ad commune bonum & provinciarum commoda spectare judicabunt. Nobiles solenni & competenti numero se sistunt. Civitates vero Consulem cum nonnullis Senatoribus, idque eo numero, quem rei moles postulare videbitur, delegant. Atque his delegatis, durante bello, (ob varias necessitates) universim incumbit, res omnes quæ ad publicam salutem & patriæ conversationem pertinent, cognoscendi, pertractandi, deque iis omnibus ea statuendi, quæ maxime opere bono Reipublicæ faciant. Præsertim jura, immunitates & privilegia conservandi, & quæcunque eadem infringunt propulsandi atque amoliendi. Hi porro delegati, cum ad hunc modum conveniêre, exhibent nobis Ordines, non quod ipsi per se aut propriam auctoritatem Ordines sint, sed quod à potentioribus collegiis id muneris iis sit demandatum, & auctores alios agnoscant. Nec temerè credendum est, quemquam suo ambitu eo potestatis se promoturum. Nam præterquam quod populares ab hoc ambitu & ambitiosis omnibus natura sua abhorreant; tale quid in liberam electionem cadere, à vero profectò alienum est. Nedum ut quisquam in rebus hæc adversis cælitus immisissis, rerum earum

H cupi.

cupidine deflagraret, quarum administratio nil nisi summas difficultates secum vehat. Unde etiam malevolentium, qui præstantissimos quosque fideique spectatæ viros falsis persuasionibus seducentes, sæpenumero sinistram de optimis patriæ administris opinionem concitarunt, inimiciæ odiaque veniunt, sine ullò emolumento, exspectanda. Qua de causa mandatorum hoc onus inter munera necessaria redigendum fuit. Et sanè quibus Reipublicæ nostræ status aliquatenus innotuit, contestari facilè possunt quantis molitionibus & machinationibus ad onera hæc suscipienda delegati ipsi urgeri & cogi quodammodo soleant.

Iidem delegati dimissis comitiis actuum rationes auctoribus suis exactè reddere tenentur.

Hoc Reipublicæ nostræ fulcrum, cui Hollandiæ, West-Frisiæque & Zelandiæ status quingentis, sexcentis septingentisque & amplius annis, juxta vetustissima quæque monumenta, innitebatur. Hoc illud ipsum est, quo iidem Status secundum Deum Opt. Max. in tantis bellorum discriminibus adversus potentissimum hostem unanimes animos hactenus obfirmarunt. Ita ut tempore hujus belli nullum prorsus membrum non nisi summa vi à corpore nostro avulsum, nullæ unquam civitates tumultuatæ, nulli milites in studia contraria scissi fuerint. Cujus post Deum omni-

omnipotentem nulla alia ratio reddi debet, quam quod maturatis consiliis de plano levatoque velo res omnis peracta sit. Unde accidit, ut multis etiam minoribus oppidis, quæ ad comitia antiquitus non vocabantur, certè iis, quæ interesse voluerunt, loca suffragiaque libera concessa fuerint, ut ita, cum singulis de administratione Reipublicæ constaret, onera (quibus alioqui ferendis impares videmur) æquanimiter tolerentur, unioque inviolatè custodiat. In quem quoque finem Nobilibus liberum fuit eo quo visum numero se publico conventui sistere: dummodo essent ii è Senatu majore, exceptis, qui privilegiis excipiuntur.

Quod si quis demonstrare possit aliquem ex Nobilibus & Urbium delegatis contra præscripta & ei mandata deliquisse (quod nos latet) omni tempore coram suis auctoribus causa dicenda est: & nolenti causam dicere, pœna ex legibus impendet. Et qui bona fide talia detegunt, optimos cives & Patriæ amantissimos æstimamus. At qui Ordines suggillant & calumniantur, acta ipsorum eontemptui & risui habentes, graviter profectò hallucinantur, si existiment, sibi cum nobilibus & delegatis urbicis, tanquam hominibus privatis, rem esse, nisi una opera ostendant aliquem eorum extra præscriptos limites evagatum esse. Et quamquam plurimis per imprudentiam & innocentiam id ge-

nus calumnię excidat, impune tamen ipsis est: Patrię verò hostes declaramus, qui studio & consulto id agunt, in hoc unicè incumbentes, ut substructionibus & fundamentis per cuniculos quasi concussis, ipsa domus tandem subruatur & collabascat: cum damno tam Principis, quam publici boni. Primò namque, quanam Principis potestas sine subditorum consensu? Ecqua convenientia ipsi cum populo? Ecqua ipsi subsidia ab eo expectanda, si eo se pertrahi atque abduci patitur, ut cum ipsis Ordinibus, qui Commune repræsentant, vel (ut ita loquamur) cum populo inimicitias exercent. Secundò, quo pacto stabit Respublica, si populus eo adducatur, ut ipsis Ordinibus, id est, Nobilibus, Magistratibus & Senatoribus, qui subditorum legitimi patroni & tutores, qui que in defensanda plebe Principum iras in se non rarò provocant adversetur?

Unde ingenuis & cordatis omnibus liquidò liquet, Rempublicam nullos peiores magisve nocentiores aut perniciosiores in sinu fovere hostes, quam eos qui sese universo Statui totis viribus opponant. Sed tales eos esse non censemus, qui demonstrent aliquem ex delegatorum numero commissionis suę, cujus antea meminimus, limites excessisse, aliove modo officio suo defuisse.

Quapropter notum sit omnibus, nos qui penes Ordines summum imperium esse declaramus, non intelligere hic privatos delegatos,

tos, sed auctores ipsorum: videlicet Nobiles & Civitates, quas secundum demandata ii representant. Id quod in contractibus cum Ordinibus Generalibus multi Principes & Potestates, ipsaque serenissima Angliæ Majestas, excellentissimusque Gubernator, cum Præfecturæ inauguraretur, optimè intellexerunt: nec à quoquam mortalium controverti aut in dubium vocari debet. Ita ut impetrare à nobis non possimus, ut credamus etiam nūm existere qui sanis rationibus contrarium tueatur. Alioqui sequeretur, Nobiles, Magistratus, Senatoresque majores non nunc eadem qua olim (quod jam antea assertum) & nuper in contractibus Anglicis & admittendo Gubernatore, summi imperii exercendi potestate valere: & non solum contractus cum Anglis, verum etiam quæcunque Ordines eis annos quindecim pro libertate fortiter fecerunt, in controversiam vocari possent. Quod non nisi hostes nostri sunt facturi.

Hiscæ omnibus satis superque liquet, quam necesse præ cæteris sit auctoritatem Ordinum sanctam tectam conservari, ceu basim imperii, cui tota salus Reipublicæ innitatur. Quæ profecto sine maximo Reipublicæ nostræ detrimento violari non debent. Unde perquam manifestum, summum rerum imperium non minus hodie quam antiquis Principum temporibus penes Ordines stare.

Decretum Hagæ Comitum XVI Julii, statutum.

174 DE ANTIQVO JURE REIP. BAT.
tumque S. C. fieri quod exhiberi possit. A-
ctum Harlemi xvi. Octobris clō Io Lxxxvii.

Subscriptum

Ex mandato Ordinum Hollandiæ,

Subsignatum

C. de RECHTERE.

FINIS

ARTICULI
PACIS,
UNIONIS,
ET
CONFOEDERATIONIS

Perpetuò duraturæ, inter Se-
renissimum & Celsissimum Do-
minum OLIVARIUM, Do-
minum Protectorem Reipub. An-
gliaë, Scotiaë, & Hiberniaë, &c. ab
una: Et Celsos Potentesque Domi-
nos ORDINES GENERALES
Fœderatarum Belgii Provinciarum
ab altera parte conclusæ,

Handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page. The text is extremely faint and mostly illegible. Discernible words include "LONDON" at the top, "1709" in the middle, and "Printed" at the bottom. There is a small yellowish stain on the right side of the page.

ARTICVLI

Pacis, Unionis, & Confœderationis perpetuò duraturæ, inter Serenissimum & Celsissimum Dominum OLIVARIUM, Dominum Protectorem Reipubl. Angliæ, Scotiæ, & Hiberniæ, &c. ab una: Et Celsos Potentesque Dominos ORDINES GENERALES Fœderatarum Belgii Provinciarum ab altera parte conclusæ.

I.

Imprimis conventum, concordatum, & conclusum est, quod ab hoc die sit vera, firma & inviolabilis Pax, Amicitia, sincerior intimior atque arctior Affinitas, Confœderatio, & Unio inter Rempubl. Angliæ, atque Ordines Generales Fœderatarum Belgii Provinciarum, terrasque, regiones, civitatesque sub utriusque ditione sine distinctione locorum positas, earumque Populum & Incolas cujuscumque demum gradus fuerint.

II:

Item, uti in posterum omnis inimicitia, hostilitas, discordia & bellum inter dictas

H. 5

Respubl.

Respub. earumque populares & subditos cessabit, atque utraque pars omnibus læsionibus, direptionibus, deprædationibus, injuriisque per terram, mare, & aquas dulces, in omnibus suis terris, regionibus, dominiis, locis & præfecturis quibuscunque deinceps abstinebit.

III.

Item, quod omnes offensæ, injuriæ, sumptus. & damna, quæ pars una ab alterâ pertulit post $\frac{18}{28}$ Mensis Maji Anni 1652. delebuntur, atque è memoria eradentur, eo modo quo neutra dictarum partium alteri negotium facesset ob aliquod istiusmodi damnum, offensam, injuriam, aut sumptus: sed omnis & cuiuscunque eorum perfecta erit hunc in usque diem abolitio, atque omnes eo nomine lites actionesque cassæ nullæque erunt: exceptis iis deprædationibus, quæ in *Maribus Britannicis* committentur, post spatium duodecim dierum; atque *intra Maria Britannica & Promontorium Sti. Vincentis*, post spatium sex hebdomadam; & inde *in Mari Mediterraneo & ad Æquatorum usque*, post spatium decem hebdomadam, atque *ultra Æquatorum*, post spatium octimestre, à publicatione Pacis numerandum, vel immediatè post sufficientem notitiam Pacis in dictis locis factam, atque omnes deprædationes, damnorumque illationes, quæ ab alterutra parte post tempora præfinita, vel notitiam antedictam factæ seu commissæ

missæ fuerint, in rationum reddendarum tabulas referentur, quæque ablata sunt restituentur, damnaque inde nascentia compensabuntur.

IV.

Item, uti omnes bello capti, cujuscunque gradus, seu quocunque loco sint, liberè absque pretio utrinque dimittantur.

V.

Item, uti ambæ Respub. maneant Amici, Confœderati, necessitudine & amicitia conjuncti & adstricti ad libertates atque immunitates populi alterutrius, contra quoscunque demum tuendas, qui utriusve Status pacem terra marive disturbare conabuntur, vel qui infra alterutra dominia degentes publici libertatis populi hostes denunciabuntur.

VI.

Item, quod neutra dictarum Rerumpubl. quidquam aget, faciet, molietur, tractabit, aut attentabit adversus alteram, vel populum alterutrius quocunque in loco, sive terra, mari, portibus, districtibus, sinibus, & aquis dulcibus, quacunque occasione; nec earum altera vel populus alterutrius dabit, præstabit, vel subministrabit ullum auxilium, consilium, seu favorem; neque quicquam agi, tractari, vel attentari ab alio quoviscunque assentiet in damnum aut præjudicium alterutrius, vel populi alterutrius: Sed omnibus & singulis degentibus vel commorantibus infra alterutram Rempubl. vel infra unius vel alterius

Dominia existentibus, qui contra alterutram Rempub. quicquam agent, facient, tractabunt, vel attentabunt; utraque expressè & cum effectu contradicet, renitetur, atque impedimentum realiter præstabit.

VII.

Item, quod neutra Respublica, neve ullus ex populo alterutrius, Incolis, alii sive in earum ditione commorantibus, alterius Reipubl. hostes aut rebelles quocunque subsidio, consilio, studio, fovebit vel adjuvabit, sed expressè contradicet atque efficaciter obstabit, ne quid auxilii aut adjumenti ab ullo qui aut ex populo, incolis, vel commorantibus in alterutra Republica fuerit, ullis istiusmodi hostibus aut rebellibus prædictis, seu sint viri, naves, arma, bellicus apparatus, aliaque bona interdicta, neque etiam pecuniæ, aut commeatus, seu victualia, mari vel terra submittantur aut suppeditentur, atque omnes naves, arma, bellicus apparatus, aliave bona interdicta, etiam pecuniæ aut commeatus ad quamcunque personam vel personas pertinentia, quæ contra sensum hujus Articuli submittentur aut suppeditabuntur, eidem Reipub. addicentur & in fiscum cedent.

Quin & ii qui scientes & volentes quicquam contra sensum hujus Articuli fecerint, commiserint, attentaverint, consiliumve dederint, utriusque Reip. hostes judicabuntur, in eaque Reipub. ubi id commissum aut perpetrata

petratum fuerit, perduellionis pœnas luent. De specificatione autem earum Mercium quæ prohibita aut contrabandæ censentur, convenienti tempore per Commissarios conveniatur, ita tamen ut interim sit absque præjudicio eorum quæ posita sunt in hoc Articulo.

VIII.

Item, quod utraque Respublica sibi mutuò, sincerè & fideliter prout opus fuerit, contra alterutrius hostes rebelles, terrâ marique opem feret, viris & navibus eâ proportionè, eoque modo, iisque conditionibus, de quibus postmodum convenerit, prout necessitas & rerum alterutrius ratio tulerit; sumptibus tamen & expensis illius partis quæ auxilium rogaverit.

IX.

Item, quod neutra dictarum Rerumpublicarum populusve alterutrius hostem vel hostes, rebellem vel rebelles, profugum vel profugos alterius Reipublicæ declaratos, vel declarandos, in ejus dominia, terras, regiones, portus, sinus, aut districtus, eorumve aliquod recipiet, neque iis vel eorum alicui in prædictis locis, vel aliquocunque etiam extra sua dominia, patrias, regiones, terras, portus, sinus, aut districtus, auxilium, consilium, hospitium, milites, naves, pecunias, arma, apparatus bellicum, vel com meatum concedet, præbebit, aut ministrabit. Neve alteru-
ter

ter Status istiusmodi hostes , rebelles , profugos , à quacunq̃ue persona vel personis recipi permittet in sua dominia , patrias , regiones , terras portus , sinus , districtus ; nec istiusmodi hostibus , rebellibus , profugis , ullum auxilium , consilium , hospitium , favorem , arma , apparatus , milites , naves , pecunias , aut com meatum præstari , ministrari , aut concedi permittet ; sed expresse & cum effectu contradicet , obstabit , atque impedimentum realiter præstabit.

X.

Item , quod si alterutra dictarum Rerum-publ. aliquem vel aliquos , suum vel suos fuisse & esse hostem vel hostes , rebellem vel rebelles , profugum vel profugos , & in sua dominia , territoria , patrias , portus , districtus , vel eorum aliquod receptum vel receptos esse , aut ibidem commorari , latitare , vel profugium sibi quærere , per literas suas publicas & authenticas alteri significaverit & declaraverit ; tunc illa Respubl. quæ huiusmodi literas receperit , vel cui taliter significatum vel declaratum fuerit , intra spatium viginti octo dierum à die prædictæ significationis proxime & continue numerandum , tenebitur dicto hosti vel hostibus , rebelli vel rebellibus , profugo vel profugis præcipere & mandare , ut extra sua dominia , patrias , regiones , terras , districtus , & eorum quodlibet singuli recedant & ex eant , Et si quis prædictorum hostium .
rebel.

rebellium, aut profugorum intra quindecimum diem à die hujusmodi præcepti & mandati non recesserit vel exiverit, singuli morte atque amissione prædiorum & bonorum multabuntur.

XI.

Item, quod nullus rebellis, hostisve publicus Reipublicæ Angliæ in aliqua castra, oppida, villas, portus, districtus, vel alia loca sive privilegio donata sive non donata, quæ aliqua persona cujuscunque Status & Dignitatis existat vel existet, infra Dominia & territoria Fœderatarum Provinciarum quocunque jure vel titulo tenet vel possidet, vel deinceps tenebit vel possidebit, recipietur: nec in ea per aliquam personam cujuscunque status aut dignitatis fuerit, recipi vel in iisdem commorari permittetur aut tolerabitur: Neque Domini Ordines Generales Fœderatarum Provinciarum alicui hujusmodi rebeli, hostive publico in locis prædictis, in navibus, militibus, pecuniis, comæatu, aut alio quocunque modo auxilium, consilium, aut favorem per aliquam personam cujuscunque status aut dignitatis fuerit, de cætero dari aut præstari permittent aut tolerabunt; verum id publicè & disertè prohibebunt, atque efficaciter impedient. Et si aliqua persona vel personæ cujuscunque status aut dignitatis fuerint, manens vel degens, manentes vel degentes infra dominia Fœderatarum Provinciarum,

rum, earumve potestates contra hujusmodi conventionem aliquid fecerit seu fecerint; quod tunc omnes & singulæ personæ taliter facientes, omnibus ejusmodi castris, oppidis, villis, prædiis, cæterisque locis, quæ illi vel eorum alter eo tempore habent vel habet, vel quocunque jure & titulo se habere prætendent aut prætendet, pro termino vitæ suæ exuentur & privabuntur. Pariter nullus rebellis, hostive publicus Ordinum Fœderatarum Provinciarum in castra, oppida, portus, cæteraque loca, eorumve aliquod sive privilegio donatum, sive non donatum, quod quælibet persona vel personæ cujuscunque status aut dignitatis existat aut existant, quocunque jure aut titulo tenet aut tenent, possidebit vel possidebunt, infra Rempub. Angliæ vel Dominia ejus recipietur, vel à quacunque persona vel personis recipi inibique versari permittetur. Neque Respubl. Angliæ alicui hujusmodi Rebeli hostive publico in locis prædictis, in Navibus, militibus, pécuniis, commeatu, aut alio quocunque modo auxilium, consilium, aut favorem per aliquam ejusmodi personam vel personas cujuscunque gradus sit, de cætero dari aut præstari permittet aut tolerabit; sed publicè & discretè prohibebit atque efficaciter impedit. Et si quis è popularibus Republ. Angliæ, vel infra illius potestates, contra hujusmodi conventionem quidquam fecerit vel attentaverit

omnes

omnes & singulæ personæ taliter facientes omnibus istiusmodi castris, oppidis, villis, prædiis, cæterisque locis, quæ illi vel eorum alter id temporis habent aut habet, vel quocunque jure seu titulo se habere prætendent aut prætendet, pari modo pro termino vitæ suæ exuentur & privabuntur.

XII.

Item, quod Respublica Angliæ, populusque Anglicanus, omnesque ejus Reipubl. incolæ; item prædictæ Fœderatæ Provinciæ, earumque populus & incolæ cujuscunque ordinis & conditionis fuerint, ad sese mutuò rebus omnibus humaniter atque amicè tractandum obligabuntur, uti terrâ vel aquâ alterutrius regiones, oppida, pagos, sive muro incincta seu non incincta, sive munita seu non munita, portus etiam & universam partis utriusque ditionem in Europa liberè & securè adire possint, in iisque versari & commorari quandiu voluerint, ibique sine ullo impedimento com meatum suis usibus quantum necesse erit coëmere, atque etiam negotiari & mercaturam facere, quocumque mercium genere ipsius videbitur, easque advehere suo arbitratu, aut exportare, dummodo quæ statuta sunt portoria solvant: salvis etiam alterutrius pariter Reipubl. legibus & statutis omnibus. Ita tamen ut populus & incolæ utriusque partis commercium suum exercentes in alterutrius regio-

regionibus & ditionibus non obligentur in posterum plus portorii, census, vectigalium, aut aliorum tributorum solvere, quam pro rata proportione quam alii extranei solvunt in iisdem locis mercaturam exercentes.

XIII.

Item, quod Naves & Navigia dictarum Fœderatarum Provinciarum tam bellica & ad hostium vim propulsandam instructa, quam alia, quæ alicui è navibus bellicis hujus Reipub. in *Maribus Britannicis* obviam dederint, vexillum suum è mali vertice detrahent & supremum velum dimittent, eo modo quo ullis retro temporibus sub quocunque anteriori Regimine unquam observatum fuit.

XIV.

Item, in majorem commercii & navigationis libertatem conventum & conclusum est, quod neutra dictarum Reipub. in portus suos, urbes, & oppida recipiet, aut sinet ut ullus ex populo & incolis alterutrius, recipiat piratas aut prædones, iisve hospitium, auxilium, aut comeatum præbeat: verùm operam dabit ut prædicti piratæ & prædones eorumve piraticæ participes, conscii & adjuutores, in aliorum terrorem investigentur, capiantur, & merito supplicio puniantur; omnesque naves, bona, & merces piraticè ab iis captæ, atque in portus alterutrius Reipub. advectæ, quæ quidem inveniri poterunt, imò etiam si venditæ sint, justis dominis restituentur.

tur, aut satisfactio dabitur vel earum dominis, vel iis qui per literas procurationis eas res vendicaverint, modo jus domini debitis ex lege probationibus in curia causarum maritimarum appareat.

XV.

Item si alterutra Rerumpub. Angliæ & Fœderati Belgii ullum fœdus, amicitiam, confœderationem, aut necessitudinem cum aliis quibuscunque Regibus, Rebuspub. Principibus, aut Statibus contrahet aut paciscetur, una alteram ejusque dominia in iis eorumve quolibet comprehendet, si comprehendi voluerit, atque de omnibus istiusmodi amicitia & confœderationis tractatibus alteram certiorum reddet.

XVI.

Item, quod si acciderit, ut quam diu Fœdus, Amicitia & Societas hæc duraverit, ab ullo ex populo aut incolis alterutrius partis contra hoc fœdus aut ullum ejus membrum, mari, terrâ, aut aquis dulcibus quidquam fiat aut tentetur, Amicitia hæc, Fœdus & Societas inter has nationes non idcirco interrumpentur aut infringentur, verum integra nihilominus perstabunt, vimque suam plenariam obtinebunt: tantummodo illi ipsi, qui contra Fœdus prædictum commiserint, singuli punientur, & nemo alius: justitiaque reddetur & satisfactio dabitur illis omnibus quorum id interest, ab iis omnibus qui terra, mari, aut aliis

aliis aquis contra hoc Fœdus quidquam commiserint ulla in parte *Europæ* ubivis locorum intra *Fretum Gaditanum*, sive in *America*, vel per *Africa Littora*, ullive in terris, insulis, æquoribus, æstuariis, sinibus, fluminibus, ullive in locis *Caput Bonæ Spei* intra anni spatium quàm iustitia postulabitur. In omnibus autem uti supra dictum est, ultra prædictum *Caput* locis intra Menses octodecim quàm iustitia prædicto modo poscetur. Quod si vero Fœderis ruptores non comparuerint, neque se judicandos submiserint, neque satisfactionem dederint intra hoc vel illud temporis spatium, pro loci longinquitate modò constitutum, prædicti illi utriusque partis hostes judicabuntur, eorumque bona, facultates, & quicunque reditus publicabuntur, plenæque ac justæ satisfactioni impendenda erunt earum injuriarum, quæ ab ipsis illatæ sunt, ipsique præterea cum in alterutrius partis potestate fuerint, iis pœnis obnoxii erunt, quas suo quisque crimine commeruerit.

XVII

Item, quod populares Reipubl. Angliæ, quique sub ejus ditione fuerint, possiut liberè, tutò ac securè in Fœderati Belgii Provinciis & singulis suis ditionibus in Europa, perque eas terrâ vel aquâ ad ulla in iis loca vel ultra eas iter facere, perque ulla earum oppida, præsidia, munimenta transire, quæ ullis in locis Fœderatarum Belgii Provinciarum, aut
alibi.

alibi in earum ditionibus in Europa sunt vel erunt, mercaturam in omnibus illis locis facientes, eorumque negotiatores, institores, famulive, armati sive inermes (armati autem non amplius quadraginta simul:) tam sine bonis suis & mercimoniis, quam cum iis, quocunque ire voluerint: poterit item populus & incolæ Fœderatarum Belgii Provinciarum eadem libertate frui in omnibus Reipub. Angliæ ditionibus in Europa. dummodo in huiusmodi commercio & mercatura singuli alterutrius Reipub. legibus & statutis utrimque pareant moremque gerant.

XVIII.

Item, si naves Mercatoriæ unius aut alterius subditorum per tempestatem, vel piratas, vel aliam quamcunque necessitatem portum unius vel alterius Domini intrent, inde securè & liberè recedant cum navibus & mercimoniis absque aliqua vectigalium aut aliorum jurium solutione; ita tamen ut onus non distrahant aut dividant, aut venale quicquam proponant; nec molestiæ qualicunque aut visitationi subjicientur, modò nec personas aliquas, nec merces in navem receperint, aut quidquam egerint contra leges, statuta, aut consuetudines ejus loci ubi portus uti præmissum est, intraverint.

XIX.

Item, quod Mercatores, naucleri, Gubernatores, & naturæ alterutrius Reipub. earum-

ve naves, bona, aut mercimonia in terris, portibus, navium stationibus, aut fluminibus alterius non prehendentur, vel sub arresto detinebuntur ex edicto quovis generali aut speciali, five ad bellum, five ad quemlibet alium usum; nisi summa necessitate id cogente; iusta etiam satisfactione ob id datâ: ita tamen ut detentionibus & arrestationibus quæ ex jure & legibus alterutrius Reipub, rectè atque ordine fiunt, nihil hinc derogatum sit.

XX.

Item, uti Mercatores utrinque, eorum infitiores & famuli, atque etiam naucleri aliique nautæ tam eundo quàm redeundo navibus per maria aliasque aquas, quàm in portibus alterutrius aut in terram egressi, sui suorumque bonorum defendendi causa, omne genus arma tam offensiva quam defensiva gestent utanturque: verum ubi ad sua quisque hospitia ac diversoria pervenerit, ibi arma sua deponet ac relinquet, donec rursus ad navem se receperit, aut eò commeari velit.

XXI.

Item, quod naves præfidiariæ seu bellicæ alterutrius Reipub, quamcumque in mari navem aut naves Mercatorias, quæ ad alteram vel alterius populum aut incolas, aut ad ullos fociorum hoc Fœdere comprehensos pertinerint, quæ eundem cursum tenuerint, idemve iter fecerint, obviam habentes, aut assequentes, præsidio esse, easque defendere tenebun-

buntur, quamdiu eundem cursum tenuerint, contra omnes & singulos qui eas vi adorientur.

XXII.

Item, si qua navis aut naves, quæ populi aut incolarum alterutrius Reipub. aut Neutrales alicujus fuerint, in alterutrius portibus à quovis tertio capiantur, qui ex populo aut incolis alterutrius Reip. non sit, illi quorum in portu, aut quacunque ditione prædictæ naves, captæ fuerint, pariter cum altera parte dare operam tenebuntur in prædictis nave vel navibus insequendis & reducendis, suisque dominis reddendis: verum hoc totum fiet dominorum impensis, aut eorum quorum id interest.

XXIII.

Item, quod scrutatores, cæterique id genus officiales ex utraque parte ad normam legum alterutrius Reipublicæ sese dirigent, neque plus imponent, exigentve, quàm per auctoritatem sibi commissam, & accepta mandata licucrit.

XXIV.

Item, si qua injuria ab alterutra Republ. ejusve populo aut incolis, alterius populo aut incolis illata sit, sive contra ullos hujus Fœderis Articulos, sive contra jus commune, uti nullæ literæ repressaliæ, mercæ, aut contra mercæ ab alterutra concedantur, donec justitia prius juxta leges ordinarias postuletur. Sin autem illic justitia vel denegetur vel in
lon-

longum protrahatur, tum uti summus ejus Reipub. Magistratus sive ejus delegati, cujus populus & incolæ injuria affecti sunt, ab illa altera Reipub. in qua justitia, ut supra dictum est, denegatur aut differtur, aut ab illa potestate quæ hujusmodi postulatis audiendis consistit erit, publicè justitiam postulent, ut omnes ejusmodi lites vel amicè componantur, vel ordinario legum processu. Sin autem mora adhuc interposita erit, neque jus reddetur, neque satisfactio dabitur intra tres menses quàm hujusmodi postulatio lata fuerit, tum demum uti literæ repressaliæ, mercæ, vel contramercæ concedantur.

X X V.

Item, quod illi qui specialia diplomata aut commissiones ab alterutra Reipubl. obtinuerint, priusquam illa diplomata accipiant coram eo iudice qui ea ipsis exhibebit, sufficientem fiduciarum cautionem interponent per ejusmodi homines qui respondendo pares sunt, & non ejus navis socii aut participes, se nullum damnum aut injuriam alterutrius populo aut incolis illaturos.

X X V I.

Item, conventum & concordatum est, quod utriusque partis populo ad portus utriusque liber semper erit accessus, in iisdem commorari, & inde rursus recedere liberum ei licitumque erit, non solum cum navibus Mercatoriis & oneratis, sed & cum navibus bellicis,
sive

sive ad Rempub. spectent, sive eorum sint qui specialia diplomata obtinuerint, sive tempestatis vi, aut maris periculo intraverint, sive ut naves reparent, aut commeatum coëmant, modo cœtonarium navium bellicarum numerum non excedant si sua sponte intraverint, nec diutius in portibus, aut circa portus hæreant, quam ad navium reparationem, coëmenda victualia aliasve necessitates fuerit necessè: Et si major navium bellicarum numerus, data occasione, ad ejusmodi portus velit accedere, eos intrare nequaquam erit licitum, nisi prius impetratâ ab iis. veniâ ad quos portus illi prædicti pertinuerint, nisi tempestate compulsæ fuerint, quò maris pericula effugerent: Quod cum accidet, Præfectum ejus loci, aut Summum Magistratum statim de causa sui adventus certiores facient, nec diutius ibi hærebunt, quàm illis à Præfecto aut Summo Magistratu permissum erit: nec in iis portibus commorantes hostile aliquid aut quicquam in præjudicium eorum molientur.

XXVII.

Item, conventum est, ut supra, quod Dom. Ordines Generales uniti Belgii curabunt, ut justitia fiat in eos, qui perpetratores aut participes erant homicidii Anglorum in Amboyna, quod Respub. Angliæ ita placuit qualificare, si modo aliquis eorum superstes erit.

XXVIII.

Item, quando quidem naves & bona quædam

dam Anglorum prehensa & detenta fuerint in dominiis Regis Daniæ à decimo octavo die Maij Anno 1652. utrinque conventum, conclusum & concordatum est, atque Ordines Generales sese obligarunt, quemadmodum & his præsentibus sese obligant, quod omnia & singula naves & bona detenta, uti prædictum est, & in specie adhuc manentia, una cum vero & justo pretio eorum quæ divendita, subducta, seu aliter disposita sunt, intra quatuordecim dies post appulsum mercatorum & nauclerorum quorum interest, vel procuratorum suorum, qui ea recipiant, restituentur: atque etiam damna quæ ex eadem detentione Anglis prædictis illata sunt, compensabuntur, prout de iis iudicatum fuerint ab *Edovardo Winstow, Iacobo Russel, Iohanne Bex & Guilielmo vander Cruysen*, Arbitris indifferenter electis tam à parte Celsitudinis suæ, quam dictorum Ordinum Generalium (de cuius Arbitrii forma seu instrumento jam conventum est) ad examinanda & determinanda postulata mercatorum, nauclerorum, proprietariorum, ad quos dictæ naves, bona, & damna pertinent: Qui dicti Arbitri, in Auri fabrorum aula (vulgò *Gould-smiths-hal*) hic Londini vicesimo septimo proximi Junii Styl. vet. convenient, vel citius si fieri poterit: Atque eodem die. solemne juramentum suscipient coram Judicibus supremæ Curie Admiralitatis Angliæ, se omni respectui & relationi utriusque

Sta-

Status, & privati cujusque commodo renunci-
ciaturos: Atque insuper quod prædicti Arbi-
tri à primo die Augusti proxime futuri, nisi
prius consenserint, in camera separatim ab
omnibus aliis tantisper cludentur, absque fo-
co, candela, cibo, potu, aliove sustentaculo, do-
nec de rebus prædictis ad se relatis consense-
rint: Quæque sententia ab iis lata fuerit,
utramque partem devinciet & obligabit. At-
que Ordines Generales Fœderatarum Pro-
vinciarum ad eandam præstandam his præ-
sentibus sese firmiter obligant & divinciunt;
nec non ad illam pecuniæ summam, quæ à di-
ctis Arbitris adjudicabitur solvendam hic
Londini, in usum dictorum Proprietariorum,
tali personæ vel personis, quam vel quas Cel-
situs Sua nominaverit, intra viginti quinque
dies post adjudicationem illam factam: Et
dicti Ordines Generales summam quinquies
mille librarum Anglicarum intra duos dies
postquam instrumenta Ratificationis dicto-
rum Articulorum Pacis mutuò extradita
erunt, hic Londini pendēt, versus sumptus à
Mercatoribus, naucleris, vel procuratoribus
suis ex itinere in Daniam faciendos; & sum-
mam vicies mille thaletorum Imperialium,
sive Rixdallers, talibus personis quas Celsi-
tus Sua nominaverit, intra sex dies postquam
eæ personæ illic appulerint, in mercatorum,
nauclerorum, & proprietariorum usum, ad
naves suas reficiendas, & in reditum suum in-

struendas: Quæ prædictæ summæ in partem solutionis cedent illius summæ quæ laudo Arbitrorum prædictorum continebitur. Quodque fiduciaria cautio & securitas dabitur (de cuius cautionis forma jam conventum est) à sufficientibus viris qui respondendo pares sunt, hic Londini degentibus, sese in summam centum & quadraginta mille librarum monetæ Angliæ obligantibus (cujus obligationis syngrapha, una cum instrumento ratificationis tradetur) quod restitutio secundum quod prædictum est, fiet, quodque submissio & solutio tam viginti mille Thalerorum Imperialium quàm summæ aliorumque, quæ, uti prædictum est, adjudicata erunt, à parte sua præstabitur. Et si à parte Dominorum Ordinum Generalium omnes vel aliquæ prædictæ conditiones non efficaciter & realiter præstentur modo & tempore præstitutis, tunc pœna dictæ obligationis exigetur, & dicta summa centum & quadraginta mille librarum monetæ Angliæ tali personæ vel personis solvetur, quam vel quas Celsitudo Sua nominaverit, unde mercatorum, nauclerorum & proprietariorum damna refarciantur.

XXIX.

Item, cum nonnullæ lites & quæstiones inciderint inter Rempub. Angliæ & Regem Daniæ ratione detentionis navium & bonorum in priore Articulo nominatorum: atque Ordines Generales Fœderatarum Provinciarum

rum Naves & Bona prædicta restituenda in se-
reperint, & fiduciarium cautionem pro ea-
dem restitutione, & solutionem damnorum
iuxta quod in priore Articulo præfinitum est,
interponere consenserint, conventum, con-
clusum & concordatum est, quod his rite fa-
ctis & præstitis, omnes quæstiones, lites, inju-
riæ atque hostilitates inter dictam Rempub.
& Regem Daniæ ratione dictæ detentionis
cessabunt, & perpetuæ oblivioni tradentur, ita
ut dictus Rex cum Regnis & Dominiis suis
in hoc tractatu & confœderatione, tanquam
Amicus, comprehendatur, eo modo quo in
eandem Amicitiam & Affinitatem cum utra-
que Repub. restituatur qua prius erat ante di-
ctam detentionem, & quasi nunquam ea in-
tervenisset: Nec non & Deputati ejus & Le-
gari consimili honore admittentur, quo De-
putati & Legati aliorum Statuum qui Amici-
tia conjuncti sunt.

XXX.

Item conventum est, ut supra, quod Com-
missarii utrinque quatuor tempore quo rati-
habitiones extrahendæ sunt, nominabuntur,
qui ad decimum octavum Mensis Maij pro-
ximè Stilo Anglico, hic Londini conveniant,
qui eodem tempore instructi atque autoritate
muniti erunt, quemadmodum hisce præsentibus
instruuntur, & ea autoritate muniuntur,
ut omnes eas injurias eaque damna exami-
nent & definiant, quæ Anno millesimo sex-

centesimo undecimo, & deinceps, usque ad decimum octavum Maji Anni 1652. Stili Anglici tam in Indiis Orientalibus, quàm in Groenlandia, Moscovia, Brasilia, vel ubivis locorum, pars una ab altera se pertulisse causatur; & quorum omnium particularia ante præscriptum diem decimum octavum Maji prædictis Commissariis ita nominatis exhibebuntur, eâ cum restrictione ut post præfatum diem nullæ omnino novæ admittantur: Si autem præfati Commissarii de prædictis differentiis ita particulariter scripto exhibitis & expressis, non convenient intra trium Mensium spatium à præfato decimo octavo Maji die numerandum, quod eo casu prædictæ differentia submittentur, sicut & his præsentibus submittuntur iudicio & arbitrio Cantonum Helvetiæ Protestantum, qui instrumento eo de quo simul cum hisce conventum est, requiruntur, ut eo casu arbitrium illud assumant, & similes Commissarios in eundem finem delegent, ita instructos, ut post exspiratos illos tres Menses intra sex proximè sequentes de iis iudicium ferant: Et quicquid ejusmodi Commissarii, aut major eorum pars, intra prædictos sex Menses determinaverint, utramque partem obligabit, & ritè perficietur.

XXXI.

Item conventum & conclusum est, quod utraque pars verè & firmiter observabit & executioni mandabit præsentem tractatum,

omnia.

omniaque & singula in eo contenta & comprehensa, atque eadem ab alterutrius populo, subditis & incolis observari & præstari efficaciter curabit. XXXII.

Item, ad majorem cautelam & securitatem Pacis hujus & Confœderationis à parte Dominorum Ordinum Generalium Fœderatarum Provinciarum, earumque populo, sincerè & bona fide præstandæ, conventum & conclusum est, sicuti & Domini Ordines Generales his præsentibus conveniunt, seque firmiter obligant & devinciunt, quod omnes & singuli quos aut quem, vel ipsi, vel Ordines Provinciarum quocunque demum tempore eligent, constituent, aut præficient Capitaneum Generalem, Governatorem, seu Præsidem primarium, sive *Stadthouder*, Imperatorem exercituum seu militiæ in terra, vel Admiralia seu Prætorem Classium navium, copiarumve marinarum, obligabuntur & devinciuntur hunc Tractatum & omnia ejus Capitula juramento confirmare; itaque sanctè & cum juramento spondere, se quantum possint, omnia ea religiose observaturos, & executioni, quoad eos spectat, mandaturos, & curaturos, ut ab aliis observentur & executioni mandentur.

XXXIII.

Item conventum, conclusum & concordatum est, quod præfens Tractatus, atque omnia & singula in eo contenta & conclusa, à dicto Domino Protectore dictisque Ordinibus Ge-

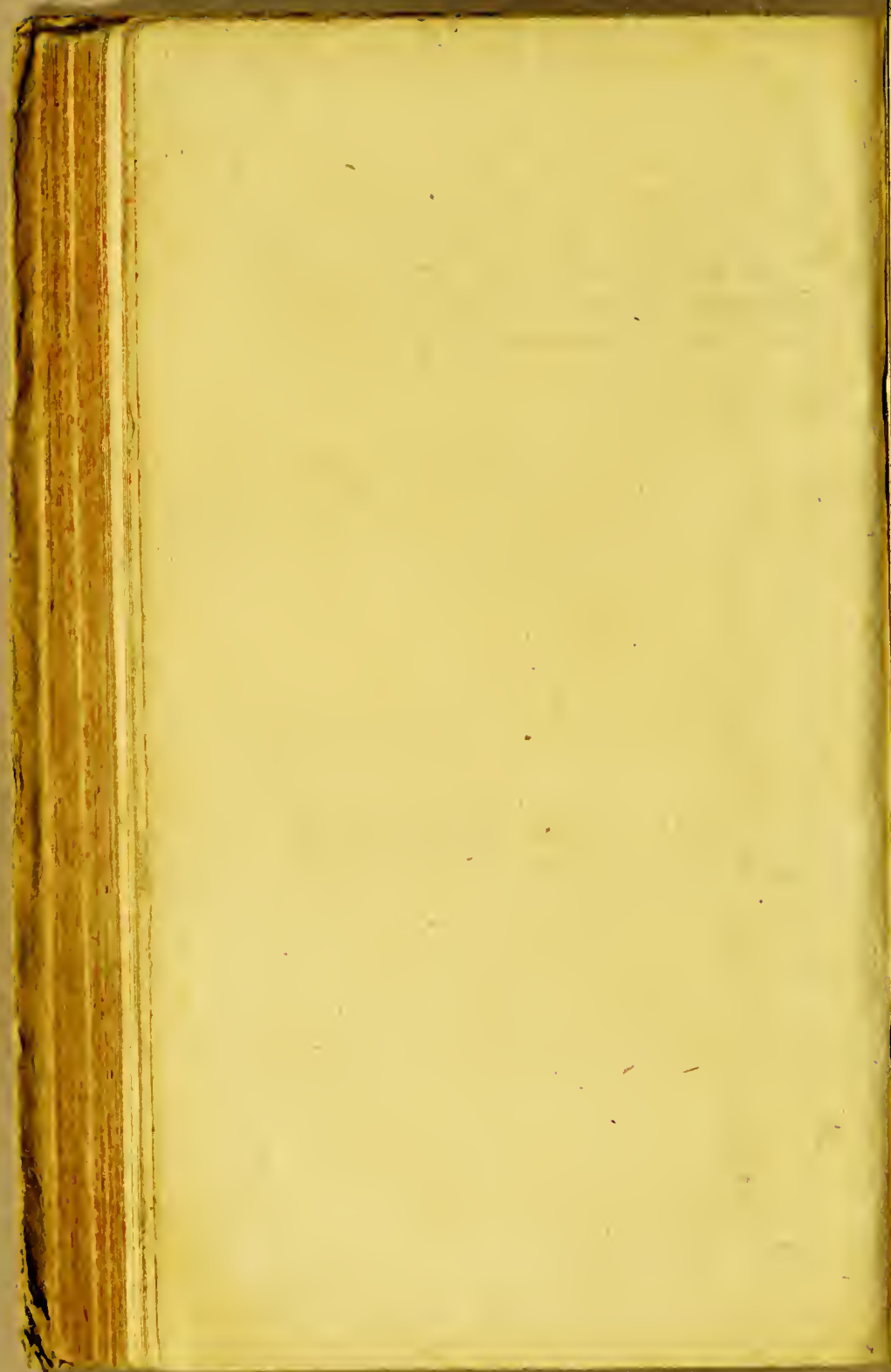
neralibus Fœderatarum Provinciârum per patentem utriusque partis literas sigillo magno munitas, debita & authentica forma intra quindecim dies proxime insequentes (aut citius si fieri poterit) confirmabuntur & rati habebuntur, mutuaque instrumenta infra prædictum tempus hinc inde extradentur: nec non & Pax hæc & Confœderatio statim à traditis & permutatis Instrumentis, forma & loco solitis, publicabitur; atque omnes hostilitatis actus hinc inde ab eo tempore cessabunt.

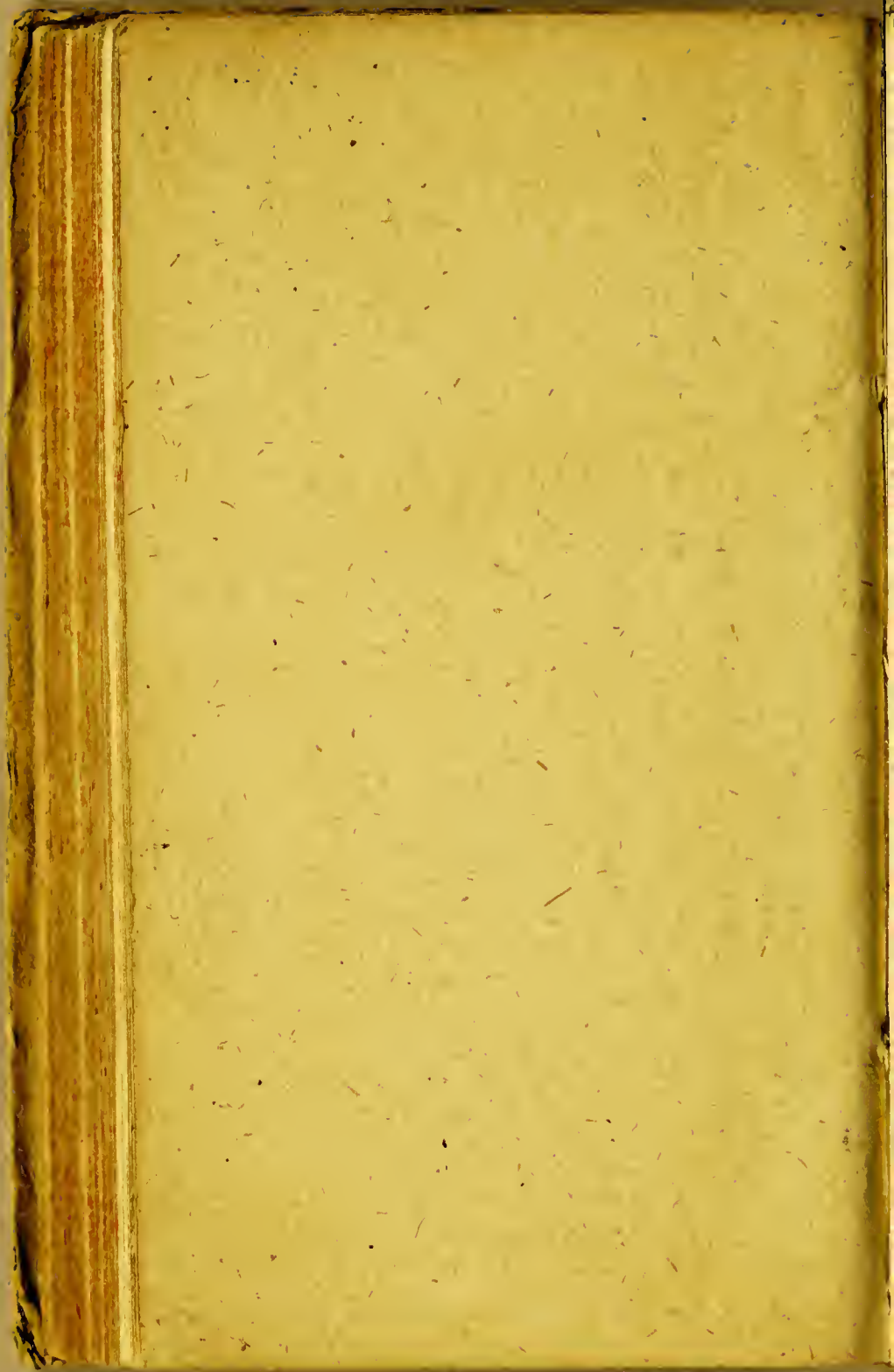
Cum in tertio Articulorum Pacis, Unionis & Confœderationis initæ, stabilitæ & promulgatæ inter Serenissimum Dominum, Dominum Protectorem Reipublicæ Angliæ, Scotiæ & Hiberniæ; Et Dominos Ordines Generales Vnitarum Provinciârum conventum sit: Quod omnes injuriæ, sumptus & damna, quæ pars una ab altera pertulit post $\frac{18}{28}$ mensis Maij anno 1652. delebuntur atque è memoria tradentur, eo modo, quo neutra dictarum partium alteri negotium faceffet ob aliquod istiusmodi damnum. injuriam aut sumptus; Sed omnis & cujuscunque eorum perfecta erit hunc in usque diem abolitio, omnesque eo nomine lites actionesque cassæ nullæque erunt exceptis iis de prædationibus, quæ in Maribus Britannicis committentur post spatium duodecim dierum, atque intra Maria Britannica & Promontorium Sancti Vincentis post spa-

spatium sex Hebdomadum, & inde in mari Mediterraneo & ad Æquatorem usque, post spatium decem Hebdomadū, atque ultra Æquatorem, post spatium octimestre. à publicatione pacis numerandum, vel immediatè post sufficientem notitiam Pacis in dictis locis factam. Et cum de prædictis verbis quæstiones nonnullæ forsitan orientur, quæ litibus & disertationibus ansam præbeant; Præfatus Dominus Protector, & præfati Ordines Generales, quo omnis controversia tollatur, quæ occasione alicujus, in prædicto Articulo contenti, accidere poterit, unanimi consensu convenere & conclusere, atque his præsentibus declarant, omnibusque & singulis popularibus & subditis suis respectivè palam faciunt, quod immediatè post Tractatus Pacis promulgationem, quæ jam facta est, omnes hostilitatis actus ubicunque in omnibus locis, in dicto tertio Articulo expressis, & ubique alibi cessabunt, & quod omnes de prædationes, damna & injuriæ, quæ ab una parte contra alteram facta seu commissa fuerint, post quartum diem Maij (stilo veteri) proxime sequenturum in quibuscunque locis, quorum in prædicto Articulo mentio facta est, vel alibi, tam citra, quam ultra Æquatorem in rationum reddendarum tabulas referentur, & quæ ablata erunt post prædictum diem Maij, sine aliqua forma Processus restituentur, nec non & damna, indè nascentia compensabuntur. Et quo stipulatio hæc &

conventio magis innotescat, utraque pars eandem
in jurisdictionibus & territoriis suis publicabit,
& navibus suis bellicis aliisque, tam quæ in portu,
quam quæ super Mari sunt, eandem observare
firmiter mandabit. In cuius rei fidem & testi-
monium tam Domini Commissarii Celsitudinis
Sue, quam Legati Extraordinarii prædictorum
Ordinum Uniti Belgii præsentis hæc manibus
suis propriis subsignarunt. Actum 28. Aprilis
Stylo Angl. Anno 1654.

F I N I S.

F659

B788c

